ద్వారకకు వెళ్లుచుండెను. ఆ మార్గమధ్యమునందే మరుభూమియందు ఉత్తంకుడను మహర్షి నివసించుచుండెను. ఆయన గురుభక్తుడు, పరమతప స్సంపన్నుడు. ఆ ఉత్తంకమహర్షిని శ్రీకృష్ణుడు కలిసెను. పాండవులు ఐదుగురు తప్ప కౌరవులందరు నశించిరను విషయము శ్రీకృష్ణుడాతనికి తెలిపెను. ఆ విషయమును పరమాత్ముడగు శ్రీకృష్ణుని నోటినుండి విని ఉత్తంకమహర్షి మిగుల కుపితుడయ్యెను. ఆయన శ్రీకృష్ణునితో ఇట్లు పలికెను. "నీవు సర్వశక్తి సంపన్నుడవై యుండికూడ యుద్ధమును ఆపలేదు. కనుక నేను నీకు శాపము నిచ్చెదను". దేవదేవుడు మిగుల దయగలవాడు. ఆ ప్రభువు శాపమునిచ్చుకు పూనుకొనిన మునిని నివారించుచు ఇట్లు పలికెను : "ఓ తాపసశ్రేష్ఠా! మీరు మీ గురువునకు సేవచేసి ఆయనను సంతోషపెట్టితిరి. దానివలన మీ తపస్సు మిగుల తేజస్సంపన్నమై అలరారుచున్నది. నేను ఆ తపస్సును వ్యర్థము చేయించదలచుకొనుటలేదు. మీరుమిక్కిలి మీ శాపముయొక్క ప్రభావము నా మీద ఏ మాత్రమును ఉండదు. శాపమిచ్చుట వలన మీ తపస్సు నశించును. కనుక మీరు నా ఆధ్యాత్మ విషయకమగు ఆత్మతత్త్వమును, దాని ప్రభావమును వినుడు". పిమ్మట 54వ అధ్యాయ మందు ఉత్తంకమహర్షి అడిగినప్పుడు ఆ దేవాదిదేవుడు తానవతరించుటకు కారణమును, ప్రభావమును, స్వభావమును వర్ణించెను.

బహ్వీః సంసరమానో వై యోనీర్వర్తామి సత్తమ ।
ధర్మసంరక్షణార్థాయ ధర్మసంస్థాపనాయ చ ॥ 13
తైః తైః వేషైశ్చ రూపైశ్చ త్రిషు లోకేషు భార్గవ ।
అహంవిష్ణురహం బ్రహ్మా శక్రోఽథ ప్రభవాప్యయః ॥ 14
భూతగ్రామస్య సర్వస్య స్రష్టా సంహార ఏవ చ ।
అధర్మే వర్తమానానాం సర్వేషామహమచ్యుతః ॥ 15
ధర్మస్య సేతుం బధ్నామి చలితే చలితేయుగే ।
తాస్తాయోనీః ప్రవిశ్యాహం ప్రజానాం హితకామ్యయా ॥ 16

(మహాభారతము, 54వ అధ్యాయము)

"ఓ బ్రాహ్మణోత్తమా! భార్గవా! నేను ధర్మమును స్థాపించుటకును, రక్షించుటకును అనేకయోనుల యందు అవతరించుచుందును. ఆయా వేషములను రూపములను కలిగియుందును. మూడులోకముల యందును ప్రకటితుడనగుచుందును. నేనే విష్ణువును, నేనే బ్రహ్మను, నేనే ఇంద్రుడను. ఉత్పత్తి, ప్రళయరూపములును నేనే. సకలభూతసముదాయమును సృష్టించినవాడను, లయమొనర్చెడివాడను కూడ నేనే. నేనే అచ్యుతుడను, పరమాత్ముడను, క్షణక్షణము మార్పునకు లోనగు యుగములందు ప్రజలహితమును దృష్టిలో నుంచుకొని వివిధయోనులందు ప్రవేశించు చుందును. అధర్మముగా ప్రవర్తించు సకల ప్రాణులకొఱకు ధర్మముయొక్క మర్యాదను దృఢము చేయుచుందును.

యదాత్వహం దేవయోనౌ వర్తామి భృగునందన ।
తదాహం దేవవత్ సర్వమాచరామి న సంశయః ॥ 17

"ఓ భృగునందనా! నేను దేవయోనియందు ప్రకటితుడనైన సందర్భమున దేవతలవలె సకలమును ఆచరించెదను".

యదాగంధర్వయోనౌ వా వర్తామి భృగునందన ।
తదాగంధర్వవత్ సర్వమాచరామి న సంశయః ॥ 18

"ఓ భార్గవా! గంధర్వయోనియందు అవతరించినప్పుడు నిస్సందేహముగా గంధర్వులవలెనే సకల వ్యవహారములను నడిపెదను".

నాగయోనౌ యదాచైవ తదావర్తామి నాగవత్ ।
యక్షరాక్షసయోన్యోస్తు యథావత్ విచరామ్యహమ్ ॥ 19

"నాగయోనియందు ఉత్పన్నుడనై నాగులవలె ప్రవర్తించెదను. యక్షరాక్షసుల యందు ప్రకటితుడనై వారికి అనుగుణముగనే వ్యవహరింతును".

మనుష్యేవర్తమానే తు కృపణం యాచితా మయా ।
న చ తే జాతసమ్మోహా వచోఽగృహ్ణాం తమే హితమ్ ॥ 20

"ఈ యుగమునందు మనుష్యయోనియందు అవతరించి, మానవులవలె ఆచరణ సలుపుచున్నాను. కౌరవులతో సంధికొఱకై మిగుల ప్రయత్నించితిని. కాని వారు మోహగ్రస్తులైన కారణమున నా హితకరమైన మాటలను వినలేదు."

ఈ విధముగా భగవంతుని ప్రభావమును, స్వరూపమును గురించిన విషయములను వినిన పిమ్మట ఆ మహర్షికి శ్రీకృష్ణుడు సాక్షాత్తు పరమాత్ముడు అను విశ్వాసమును సంపూర్ణముగా కలిగెను. అప్పుడా మునీంద్రుడు శ్రీకృష్ణభగవానునితో విశ్వరూపదర్శనమును ప్రసాదించుమని సవినయముగా ప్రార్థించెను. పరమాత్ముడు ఋషిప్రార్థనను మన్నించెను. అతనికి తన విశ్వరూప దర్శనమహాభాగ్యమును ప్రసాదించెను. అట్లు విశ్వరూపమును దర్శించి ఉత్తంకమహాముని సర్వేశ్వరుడగు ఆ శ్రీకృష్ణుని ప్రస్తుతించెను. తదుపరి భగవంతుడు మునీంద్రునకు వరముల ననుగ్రహించి ద్వారకా పురమునకు వేంచేసెను.

యజ్ఞములు, దానములు, తపస్సులు, గురుసేవ మొదలగునవి తపోధనులైన ఋషులు ఆచరించెదరు. కాని ఆ పరమాత్ముని కృప లేనిదే ఆ స్వామి అవతారస్వరూపమును (తత్త్వమును) గుర్తించలేరు. ఈ విషయము ఉత్తంకమహాముని గాథా దృష్టాంతమువలన స్పష్టమగును. ఆ సర్వేశ్వరుని అనుగ్రహమున ఆ ప్రభువుయొక్క పరిచయ భాగ్యమును పొందిన ఆ స్వామిని గుర్తించగలరు. ఆయన కృపకు పాత్రులైన ఆ స్వామి రూపమునే పొందుదురు.

"నీవు స్వయముగా నీ తత్త్వమును ఎవరికి అవగతమొనర్తువో వారే నిన్ను తెలిసికొనగలుగుదురు. నిన్ను తెలిసికొనినంతనే వారు నీ రూపమును పొందుదురు". (రా.మా. అయోధ్యా. దో. 126/2)

పరమాత్ముడు కృపాళువై ఎవరికి తన ఆత్మతత్త్వమును బోధపఱచునో అట్టివారే ఆయనను గుర్తించగలరు. అంతేగాని ఇతరులచే తెలుపబడినప్పటికి కూడ వారు పరమాత్ముని తెలిసికొనజాలరు. సంజయుడు పరమాత్ముని గుఱించి ధృతరాష్ట్రునకు ఎన్నోవిధముల తెలిపెను. అతడు ఆ స్వామి ప్రభావమును, మహిమను వివరించెను. కాని ధృతరాష్ట్రుడు ఆ ప్రభువును గుఱించి తెలిసికొనలేకపోయెను. మహాభారతములోని ఉద్యోగపర్వమునందలి 68వ అధ్యాయమునందు ఒక కథ గలదు. సంజయుడు దూతగా పాండవుల దగ్గఱకు వెళ్లెను. అచటినుండి తిరిగి వచ్చిన పిదప అతడు వేదవ్యాస భగవానుని ఆజ్ఞతో పరమాత్ముడగు శ్రీకృష్ణుని ప్రభావమును, భగవత్తత్త్వమును వర్ణించెను.

యతః సత్యం యతో ధర్మో యతో హ్రీః ఆర్జవం యతః ।
తతో భవతి గోవిందో యతః కృష్ణస్తతోజయః ॥

"సత్యము, ధర్మము, లజ్జ, ఋజుభావములున్నచోట శ్రీకృష్ణపరమాత్మ యుండును. కృష్ణపరమాత్మయున్నచోటనే విజయము ఉండును".

పృథివీం చాంతరిక్షం చ దివం చ పురుషోత్తమః ।
విచేష్టయతి భూతాత్మా క్రీడన్నివ జనార్దనః ॥ (10)

"జనార్దనుడు సకలప్రాణులకు ఆత్మస్వరూపుడు. ఆ పురుషోత్తముడు తన లీలలను ప్రకటించుచు పృథివిని, అంతరిక్షమును, దేవలోకమును క్రియాశీలములుగా చేయుచున్నాడు".

స కృత్వా పాండవాన్ సత్రం లోకం సమ్మోహయన్నివ ।
అధర్మనిరతాన్ మూఢాన్ దగ్ధు మిచ్ఛతి తే సుతాన్ ॥ (11)

"ఆ పరమాత్ముడే ప్రజలను మోహింపజేయుచు, పాండవులను నిమిత్తముగా చేసికొని, అధర్మనిరతులు, మూర్ఖులగు నీ పుత్రులను భస్మము చేయ తలంచుచున్నాడు".

కాలచక్రం జగచ్చక్రం యుగచక్రం చ కేశవః ।
ఆత్మయోగేన భగవాన్ పరివర్తయతేఽనిశమ్ ॥ (12)

"సర్వేశ్వరుడగు కేశవుడు కాలమను చక్రమును, జగత్ అను చక్రమును, యుగమను చక్రమును తన యోగశక్తిచేత నిరంతరము త్రిప్పుచున్నాడు".

కాలస్య చ హి మృత్యోశ్చ జంగమస్థావరస్య చ ।
ఈశతే భగవానేకః సత్యమేతత్ బ్రవీమి తే ॥ (13)

"పరమేశ్వరుడగు శ్రీకృష్ణుడు తాను ఒక్కడే కాలమును, మృత్యువును సకలచరాచర జగత్తును శాసించుచున్నాడని నేను నీతో పలుకుచున్న ఈ మాటలు ముమ్మాటికిని సత్యములు".

ఈశన్నపి మహాయోగీ సర్వస్య జగతో హరిః ।
కర్మణ్యారభతే కర్తుం కీనాశ ఇవ వర్ధనః ॥ (14)

"శ్రీకృష్ణుడు మహాయోగి, సకల జగత్తును శాసించుచు, ధనధాన్యములను వృద్ధిచేయుటకై రైతువలె కర్మలను ఆరంభించుచున్నాడు".

తేన వంచయతే లోకాన్ మాయాయోగేన కేశవః ।
యే తమేవ ప్రపద్యంతే న తే ముహ్యంతి మానవాః ॥ (15)

"దేవదేవుడగు కేశవుడు తనయోగమాయచేత మనుష్యులను మోహితులను చేయుచు భ్రమకు గురి చేయుచుండును. కాని తనను శరణుజొచ్చిన మానవులను మాత్రము ఆ స్వామి మాయచే మోహితులు కావింపడు".

పిదప ధృతరాష్ట్రుడు సంజయుని ఇట్లు అడిగెను. "మాధవుడగు శ్రీకృష్ణుడు సకలలోకములకును సర్వేశ్వరుడను విషయము నీకు ఎట్లు తెలియును? నేను ఆ ప్రభువును ఎందుకు తెలిసికొనలేకపోవుచున్నాను?" అంతట సంజయుడు ప్రత్యుత్తరమిచ్చుచు ఇట్లు చెప్పెను. "ఓ రాజా! మానవుని జ్ఞానము అజ్ఞానము చేత కప్పబడియుండును. అట్టివారు భగవంతుడగు శ్రీకృష్ణుని తెలిసికొనజాలరు. నీలో ఆ జ్ఞానము లేదు. కనుక నీవు తెలుసుకొనలేవు. ఆ స్వామిని నే నెఱుగుదును".

పిమ్మట ఉద్యోగ పర్వమునందలి 70వ అధ్యాయమునందు మరల ధృతరాష్ట్రుడు సంజయునితో ఇట్లు అడిగెను. "ఓ సంజయా! శ్రీకృష్ణుని విషయములో నేను నిన్ను ఒక సంగతిని అడిగెదను. నీవు నాకు కమలనయనుడగు శ్రీకృష్ణుని కథలను వినిపింపుము. నామ మహిమను, చరిత్రను తెలిసికొని ఆ పరమాత్ముని పొందుదును". తరువాత సంజయుడు శ్రీకృష్ణుని నామ మహత్త్వములను, దివ్యగుణములను, ప్రభావములను పెక్కురీతుల వర్ణించెను. ఐనప్పటికిని ధృతరాష్ట్రుడు పరమాత్ముడగు శ్రీకృష్ణుని బాగుగా గుర్తించలేకపోయెను. భగవంతుని అనుగ్రహమును పొందినవారే ఆ స్వామిని గుర్తించగలుగుదురు.

పరమాత్మునియొక్క ప్రతికార్యమునందును విలక్షణభావము నిండి యుండును. ఆ స్వామి సర్వశక్తి సంపన్నుడు. బుద్ధికి సాగరుడు, అద్భుతమైన నేర్పుగలవాడు. ఆయన ఏ క్రియయైనను, ఏ ఒక్క సంకల్పమైనను, ఎప్పుడును నిష్ఫలము కాదు. ఎచటనైనను, ఏ పని ఐనను నిష్ఫలమైనదనినచో అది

ఆయన ఇచ్ఛచేతనే జరిగినదనుకొనవలయును. అట్లు సఫలము కాని దానియందు గొప్ప రహస్యము ఇమిడియుండును. పరమాత్ముడు పాండవుల దూతగా హస్తినాపురమునకు వెళ్ళెను. ఆయన తలపెట్టిన సంధికార్యము అచట సిద్ధించలేదు. ఆ స్వామికి సంధి జరుగవలయునను కోరిక లేకుండుటయే దానికి కారణము. దూతగా వెళ్లు సమయమున ఆ స్వామి ద్రౌపదీదేవితో మాట్లాడిన విధము గమనించినచో ఇది స్పష్టము కాగలదు. అప్పుడు ద్రౌపదీదేవి అనేకవిధములుగా విలపించుచు భగవంతుని ఇట్లు ప్రార్థించెను.

సుతా ద్రుపదరాజస్య వేదిమధ్యాత్ సముత్థితా ।
ధృష్టద్యుమ్నస్య భగినీ తవ కృష్ణప్రియా సఖీ ॥
ఆజమీఢకులం ప్రాప్తా స్నుషా పాండోర్మహాత్మనః ।
మహిషీ పాండుపుత్రాణాం పంచేంద్ర సమవర్చసామ్ ॥
సుతా మే పంచభిర్వీరైః పంచజాతా మహారథాః ।
అభిమన్యుర్యథా కృష్ణ తథా తే తవ ధర్మతః ॥
సాహం కేశగ్రహం ప్రాప్తా పరిక్లిష్టా సభాం గతా ।
పశ్యతాం పాండుపుత్రాణాం త్వయి జీవతి కేశవ ॥

(మహా. ఉద్యో. 82/21-24)

"ఓ కృష్ణా! నేను యజ్ఞవేదికయందు జన్మించిన మహారాజగు ద్రుపదుని పుత్రికను. ధృష్టద్యుమ్నునకు సోదరిని. నీ వాత్సల్యమునకు పాత్రురాలను. అజామీఢ కులమునందు మా వివాహము జరిగెను. మహాత్ముడగు పాండురాజునకు కోడలిని, ఇంద్రునియంతటి తేజస్సంపన్నులగు పంచపాండవులకు పట్టపురాణిని. ఆ ఐదుగురు మహావీరులకు జన్మించిన మహారథులగు ఐదుగురు పుత్రులకు తల్లిని. వారు ధర్మబద్ధముగా అభిమన్యునివలె నీకు ప్రియమైనవారు. ఓ కేశవా! నీవు మాకు ఆత్మబంధుడవై ఉన్నప్పటికిని ఆ పాండవులు చూచుచుండగనే ఆ కౌరవులు నా కేశములను పట్టుకొని నిండుసభకు నన్ను ఈడ్చుకొని వచ్చిరి, భరించరాని దుఃఖమునకు లోనుచేసిరి.

జీవత్సు పాండుపుత్రేషు పాంచాలేష్వథ వృష్ణిషు ।
దాసీభూతాస్మి పాహినాం సభామధ్యే వ్యవస్థితా ॥

"పాండుపుత్రులు, పాంచాలురు, వృష్ణికుల సంభవులు బ్రతికియుండగనే పాపాత్ములైన కౌరవులు తమ సభకు లాగుకొనివచ్చిరి. అచట నేను దాసిగా చూడబడితిని".

నిరమర్షేష్వచేష్టేషు ప్రేక్షమాణేషు పాండుషు ।
పాహిమామితి గోవింద మనసా చింతితోఽస్మిమే ॥

"పాండవులు ఈ దృశ్యమును (నా దురవస్థను) చూచుచుండియు, చేతగానివారివలె నిశ్చేష్టులై యుండిరేగాని (చేతులు ముడుచుకొనియుండిరే గాని) ఏ మాత్రము కినుక వహింపలేదు. అందువలన "ఓ గోవిందా! నన్ను రక్షింపుము" అనుచు నేను నా మనస్సులో నిన్నే ధ్యానించుచుంటిని.

అయంతే పుండరీకాక్ష దుశ్శాసన కరోద్ధృతః ।
స్మర్తవ్యం సర్వకార్యేషు పరేషాం సంధిమిచ్ఛతా ॥

"ఓ పుండరీకాక్షా! శత్రువులతో సంధికార్యములను గూర్చి చర్చించునపుడు అన్నికార్యములందును (అన్ని సందర్భములలోను) దుష్టుడైన దుశ్శాసనుడు తన చేతులతో ఈ (నా) కేశములను పట్టుకొని ఈడ్చుకొని వచ్చిన విషయమును విస్మరింపకుము".

దుశ్శాసన భుజం శ్యామం సంఛిన్నం పాంసుగుంఠితమ్ ।
యద్యహం తు న పశ్యామి కా శాంతిర్హృదయస్యమే ॥

"శ్యామల వర్ణముగల దుశ్శాసనుని భుజము కదనరంగములో తెగిపడి దుమ్ముతో నిండినప్పుడు నేను దానిని చూడవలయును. లేనిచో నా హృదయమునకు శాంతియే కలుగదు.

ఇత్యుక్త్వా బాష్పరుద్ధేన కంఠే నాయత లోచన ।
రురోద కృష్ణా సోత్కంపం సస్వరం బాష్పగద్గదమ్ ॥

"విశాలమైన కన్నులుగల ద్రౌపదీదేవి ఇట్లు పలుకుచు పట్టరాని దుఃఖముతో

బోరుమని ఏడ్చుచుండగా గొంతు పెగలకుండెను. అప్పుడు ఆమె గద్గద స్వరముతో వణికిపోవుచు ఎంతయు రోదించెను".

ద్రౌపదియొక్క దీనవచనములను వినినంతనే పరమాత్ముడామె యెడల ప్రసన్నుడయ్యెను. పిదప ఆ స్వామి కౌరవులను నాశనము చేసెదనని తీవ్రముగా ప్రతిజ్ఞ చేయుచు ఇట్లు పలికెను.

చలేద్ధి హిమవాంఛైలో మేదినీ శతధా ఫలేత్ ।
ద్యౌః పతేచ్చ సనక్షత్రా న మే మోఘం వచోభవేత్ ॥

"హిమాలయ పర్వతము చలించిపోవుగాక, ఈ పృథివి వందలకొలదిగా ముక్కలు ముక్కలు అగుగాక! నక్షత్రములతో కూడిన ఆకాశము ఊడిపడిపోవునుగాక నా ఈ వచనములు మాత్రము వ్యర్థములు కావు".

సత్యం తే ప్రతిజానామి కృష్ణేఽబాష్పో విగృహ్యతామ్ ।
హతామిత్రాన్ శ్రియా యుక్తానచిరాద్ ద్రక్ష్యసేపతీన్ ॥

"ఓ ద్రౌపదీ! ఇంక నీవు కన్నీరు పెట్టవద్దు. (ఇక నీవు దుఃఖింపకుము). ఇక మీ శత్రువులు (కౌరవులు) నేలగూలుట తథ్యము. ఇది నా ప్రతిజ్ఞ. ఇది ముమ్మాటికిని సత్యము. నీ భర్తలు రాజ్యమును పొంది, సుఖసంపదలతో వర్థిల్లుట నిజము. వీటిని నీవు త్వరలోనే చూడగలవు. యుద్ధము అనివార్యము. దానిని జరిపింపక తప్పదు" అని ఆ పరమాత్ముడు (కృష్ణుడు) తలంచుచున్నట్లు దీనివలన సిద్ధించును. ప్రాపంచిక మర్యాదను (పద్ధతులను) పరిరక్షించుట కును, తన ప్రియమైన పాండవుల కళంకమును తొలగించుటకును ఆ స్వామి హస్తినాపురమునకు వెళ్లి సంధిప్రయత్నము చేసెనని గ్రహింపవలయును.

రణరంగమునందు ఆయుధమును పట్టనని పరమాత్ముడు ప్రతిజ్ఞ చేసెను. కాని తనకు ప్రియభక్తుడైన భీష్ముని చంపుదునని తన చక్రాయుధమును చేతబట్టెను. దీనికి కూడ కారణము ఆ ప్రభువుయొక్క ఇచ్ఛయే. భీష్మపర్వమునందలి ఈ ఘట్టము మిక్కిలి రహస్యముతో కూడినది, వీరరసభరితము. ఇది ప్రేమమయమైన ఆస్వామియొక్క లీలయే యని తెలియనగును. భీష్మపితామహుడు శ్రీకృష్ణునకు గొప్పభక్తుడు. అత్యంత శ్రద్ధాళువు. భీష్ముని సంతోషపెట్టుటకే ఆ సర్వేశ్వరుడు ఈ పనిచేసెను. ఇది

కడువిచిత్రమైనది. నిజమునకు పరంధాముని చేష్టలన్నియు దోషరహితములు, మిగుల దివ్యములు. ఆ స్వామియొక్క దివ్యతత్త్వమును తెలిసికొనుట సామాన్యవిషయము కాదు.

పరమాత్ముని అనంతదివ్యగుణముల మహిమను ఎవరు వర్ణించగలరు? ప్రపంచమునందు ఓర్పు, దయ, శాంతి మొదలగు సమస్త గుణములును తేజస్సు, ఐశ్వర్యము మొదలగు సకల విభూతులును, శక్తి ప్రతాపము ఆదిగాగల ఉన్నతభావములు అన్నియును సర్వశక్తిమంతుడగు శ్రీకృష్ణుని తేజస్సునందలి ఒక అంశముయొక్క విస్తారములే అని ఎఱుగవలయును. భగవంతుడు స్వయముగా ఇట్లు విశదీకరించెను.

యద్యద్విభూతిమత్ సత్త్వం శ్రీమదూర్జితమేవ వా ।
తత్తదేవావగచ్ఛ త్వం మమ తేజోఽంశసంభవమ్ ॥
అథవా బహునైతేన కిం జ్ఞాతేన తవార్జున ।
విష్టభ్యాహమిదం కృత్స్నమ్ ఏకాంశేన స్థితో జగత్ ॥

(గీత. 10/41, 42)

"విభూతియుక్తము అనగా ఐశ్వర్యయుక్తము, కాంతియుక్తము, శక్తియుక్తము ఐన వస్తువేదైనను నా తేజస్సుయొక్క అంశమునుండియే కలిగినదిగా తెలిసికొనుము. అథవా! ఓ అర్జునా! ఇంతకంటెను విపులముగా తెలిసికొని ప్రయోజనమేమి? ఈసంపూర్ణజగత్తును కేవలము నా యోగశక్తియొక్క ఒక్క అంశతోడనేధరించు చున్నాను".

❖ ❖ ❖

8. నామము, రూపము, లీలలు, పరమధామము

మహాసృష్టికి ముందు నిర్గుణ నిరాకార సచ్చిదానంద ఘన బ్రహ్మయే యుండెను. మహాసృష్టి ప్రారంభమునందు ఆ పరమాత్మయొక్క అభిన్నశక్తిరూపమగు ప్రకృతి అవ్యాకృత మాయయని చెప్పుదురు. ఆ ప్రకృతియందు జీవుల కర్మఫలములను, వారిచే అనుభవింపజేయుటకు స్వాభావికముగనే మహాకలకలము చెలరేగెను. దానివలన ఆ అవ్యాకృత మాయ సహజముగనే మూడు గుణములుగ విభజితమయ్యెను. పెరుగును చిలుకుటవలన వెన్న, మజ్జిగయను రెండు రూపములలో అది (ఆ పెరుగు) పరిణతి చెందును. ఇట్లే ప్రకృతి క్షోభించినపుడు విద్య, అవిద్యయను రెండు రూపములు దానియందు కలుగును. అందులో ప్రభవించు కోలాహల రూపమగు క్రియయే రజోగుణము. దానివలన ఉత్పన్నమగు విద్యయే సత్త్వగుణము. అవిద్యయే తమోగుణము. ఇట్లు అది మూడు రూపములను పొందును. ఈ మూడు రూపములతో కూడిన పరమాత్మ స్వరూపమే సగుణనిరాకారము. దానివలననే ఆదిసృష్టియొక్క విస్తారము జరుగును. సృష్టియొక్క ఉత్పత్తిని, స్థితిని, సంహారములను చేయుటకు ఆ పరమాత్మ బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులరూపములలో ప్రకటితుడగును. ఆ సగుణ నిరాకార పరమాత్మయే నృసింహుడు. శ్రీరాముడు, శ్రీకృష్ణుడు మొదలగు సగుణసాకార రూపములలో ప్రకటితుడు అగుచు యుగయుగములందు లీలలను నెఱపుచుండును. ఆకాశమందు పరమాణురూపములోనున్న జలమే మొదట రసరూపముననుండి పిమ్మట స్థూలజలరూపములో ప్రకటితమగును. పరమాణు రూపములో విద్యమానమైన నిరాకార పృథివియే గంధరూపమున ప్రకటితమగును. పిమ్మట భూమిగ సాకారరూపమును పొందును. ఇదేవిధముగ నిర్గుణనిరాకార బ్రహ్మయే సగుణ నిరాకారుడగును. తదుపరి సగుణ సాకార రూపమున ప్రాదుర్భవించును. జలమునకు కారణభూతమగు పరమాణురూపము, సూక్ష్మరస రూపము, స్థూలజలరూపము, ఈ మూడును వస్తుత: జలమే యగును. పృథివికి కారణభూతమగు పరమాణురూపము. సూక్ష్మగంధరూపము, స్థూలమగు పృథ్వీరూపము అను మూడును వాస్తవముగ

పృథివీరూపములే. నిర్గుణ నిరాకారమునందును, సగుణసాకారమునందును యథార్థముగ ఒకే పరమాత్మయుండును. ఈ విధముగ పరబ్రహ్మ పరమాత్మయొక్క సమగ్రరూపమైన తత్త్వమును తెలిసికొని ఆయనను భక్తిశ్రద్ధలతో ఉపాసించినచో మానవుడు అతి శీఘ్రముగా అవిద్యనుండియు, జననమరణ జరావ్యాధులనుండియు శాశ్వతముగా ముక్తుడగును. అట్లు సాధకుడు ఆ పరమాత్మను పొందగలడు.

భయంకరమైన ఈ కలికాలమునందు పరమాత్ముని పొందుటకు ఆ ప్రభువు నందు కలుగు భక్తియే సర్వోత్తమము, సరళమైన ఉపాయము. ఆ పరమాత్ముడు సగుణసాకార స్వరూపమందు అవతరించినపుడు అజ్ఞానులగు పురుషులు ఆయనను తెలిసికొనలేరు, ఏలనన వారు మాయయను తెరవెనుక (మాయచేత) కప్పబడియుందురు. (గీత. 7/25). పరమాత్ముని శరణుజొచ్చి ఆయనను భక్తితో ఆరాధించవలయును. అప్పుడు ఆ పరమాత్ముడు ఆ భక్తుని ఆవరించియున్న తన మాయయను తెరను తొలగించును. అప్పుడు సాక్షాత్తు చిన్మయుడు, దివ్యుడు, సగుణసాకార రూపుడగు ఆ స్వామిదర్శనము ఆ పురుషునకు ప్రత్యక్షముగ కలుగును. కనుక ప్రతి మానవుడు శ్రద్ధాభక్తులతో ఆ ప్రభువును భజింపవలెను.

భక్తిని అనుష్ఠించువారలకు మిక్కిలి సులభము, మహత్తరముఐన ఒక సాధన కలదు. భగవంతునకు సంబంధించిన పదార్థములలో పరమాత్ముని దివ్యనామము, ఆయన రూపము, లీలలు ఆ ప్రభువుయొక్క దివ్యధామము అను నాలుగు ముఖ్యాంశములు గలవు. సాధకుడు వీటియొక్క గుణములను, ప్రభావమును, తత్త్వమును, రహస్యమును (ఆంతర్యమును) ఈ నాలుగు విశేషరూపములను క్షుణ్ణముగా తెలుసుకొనవలయును. గుణముల ప్రభావమును, వాటి తత్త్వమును, రహస్యమును గూడ ఎరుగవలయును. అటులనే ప్రభావముయొక్క తత్త్వమును, ఆంతర్యమునుకూడ అవగతము చేసుకొనవలయును. ఈ మానవదేహమునకు ప్రాప్తమైన చెవులు, నేత్రములు, మనస్సు, వాణి ఈ నాల్గింటిద్వారా పైన చెప్పిన (భగవన్నామరూప లీలాధామములనెడి) పదార్థములను సేవించవలయును. అంతఃకరణములు,

ఇంద్రియములు మొదలగు అన్నిద్వారములనుండి పరమాత్మని ఉపాసన జరుగుచున్నప్పటికిని వాటిలో కర్ణములు, నేత్రములు, మనస్సు, వాక్కు అను ఈ నాలుగు ద్వారములు ప్రముఖమైనవి. పైన చెప్పిన పదార్థములనుగూర్చి భక్తులనుండి శ్రద్ధాభక్తులతో కర్ణములద్వారా వినవలెను. నేత్రములతో సచ్ఛాస్త్రములను చదివి గ్రహింపవలెను. వాటిని మనస్సుచేత మననము చేయవలయును. పిమ్మట తన వాణిద్వారా ఇతరులకు బోధించుచుండ వలయును. ఇట్లు శ్రద్ధాభక్తులతో వీటిని సేవించుటవలన మానవునకు పరమాత్మని యొక్క దర్శనము ప్రాప్తించును. పరమానందము కలుగును. అపరిమితమగు సమతాభావము సమకూరును. పరమాత్మని స్వరూపజ్ఞానము ఉన్నదున్నటుల (యథాస్థితిలో) ప్రాప్తించును.

ఇప్పుడు ఈ పదార్థములను చక్కగా తెలిసికొనుటకై కొంతవిస్తృతముగ ఆలోచింపవలయును.

పరమాత్మని నామప్రభావము

ఓర్పు, దయ, శాంతి, ప్రేమ మొదలగునవి పరమాత్మని దివ్యగుణములు. ఇవన్నియు ఆ స్వామియొక్క నామములన్నింటియందు కూడ ఉండును. నామమును జపించుట, కీర్తించుట, వినుట, స్మరించుటవలన నామియొక్క (పరమాత్మనియొక్క దివ్యగుణములు ఉపాసకునియందు సహజముగనే వచ్చిచేరును. నామముయొక్క గుణమాహాత్మ్యమును ఏమని చెప్పగలము? శ్రీతులసీదాసస్వామి నామమహిమను తెలుపుచు ఇట్లు పలికెను.

"నామమహిమను గూర్చి నేనేమి (ఎంతని) చెప్పగలను? ఆ శ్రీరాముడు సైతము నామమహిమను వర్ణింపజాలడు". (రా.మా. బా.కాం. దో. 25/4)

భగవన్నామము యొక్క ప్రభావము

నామమును జపించుట, కీర్తించుట, శ్రవణముచేయుట, స్మరించుటవలన పూర్వము చేసికొన్న సమస్త పాపములు నశించును. అజ్ఞానముతో కూడిన అహంకార మమకారములు, రాగద్వేషములు, కామక్రోధములు, లోభమోహములు మొదలగు దుర్గుణములనుండి మానవుడు ముక్తుడగును.

అసత్యము, కపటము, హింస, దొంగతనము, వ్యభిచారము, మద్యపానము, జూదము, మొదలగు దురాచారములు దూరమగును. ఆధిభౌతిక, ఆధిదైవిక, ఆధ్యాత్మిక దుఃఖములు పూర్తిగా తొలగిపోవును. అట్టివాడు నామజపమువలన పరమాత్మను తప్పక పొందగలడు.

"పావనిఐన హనుమంతుడు ఈ పావన నామస్మరణముచే శ్రీరాముని తన వశమునందుంచుకొన గలిగెను. పతితుడైన అజామీళుడు, ఆర్తుడైన గజేంద్రుడు, చిలుకకు రామనామమును నేర్పిన గణికాంగనయు శ్రీహరినామ మహిమచే ముక్తిని పొందిరి. ఇంకను ఆయన ఇట్లు పలికెను".

(రా.మా. బా.కాం. 25/3, 4)

"నీవు లోపల, బయటకూడ ప్రకాశమును కోరుకొనినచో ముఖమనెడి ద్వారమున నాలుకయనెడి గడపపై రామనామమను మణిదీపమును ఉంచుము". (రా.మా. బా.కాం. దో. 21)

ఒకానొక కవి ఇట్లు చెప్పెను.

"ఎండినగడ్డిమీద నిప్పుకణిక పడినచో అది దగ్గమైనట్లు భగవన్నామమును హృదయమునందు జపించినచో పాపములన్నియు నశించును".

శ్రీమద్భాగవతము నందు ఇట్లు నుడివిరి.

అజ్ఞానాదథవా జ్ఞానాదుత్తమశ్లోకనామ యత్ ।
సంకీర్తితమఘం పుంసో దహేదేధో యథానలః ॥ (6/2/18)

"అగ్ని కట్టెలను కాల్చివేయును. అట్లే తెలిసిఐనను, తెలియక ఐనను ఉత్తమ శ్లోకుడగు శ్రీహరినామమును కీర్తించిన వారియొక్క పాపములన్నియు నశించును".

శ్రీచైతన్యమహాప్రభువు ఇట్లు నుడివెను.

నామ్నామకారి బహుధా నిజసర్వశక్తి స్తత్రార్పితా -
నియమితః స్మరణే న కాలః (శిక్షాష్టక్)

"భగవంతుడు తన అనేక నామములను ప్రకటించెను. వాటిలో తన శక్తినంతయు జొప్పించెను. వానిని స్మరించుటకు కాలనియమమేదియును

చేయలేదు. మనుష్యుడు ఎల్లవేళల భగవన్నామమును స్మరింపవచ్చును. దీనికి ఏ ఆటంకమును ఉండదు".

శ్రీమద్భగవద్గీతయందు కృష్ణపరమాత్మ ఇట్లు పలికెను.

అపి చేత్ సుదురాచారో భజతే మామనన్యభాక్ ।
సాధురేవ స మంతవ్యః సమ్యగ్వ్యవసితో హి సః ॥

క్షిప్రం భవతి ధర్మాత్మా శశ్వచ్ఛాంతిం నిగచ్ఛతి ।
కౌంతేయ ప్రతి జానీహి న మే భక్తః ప్రణశ్యతి ॥

(గీత. 9/30, 31)

మిక్కిలి దురాచారుడైనను అనన్యభక్తితో నన్ను భజించినచో అతనిని సత్పురుషునిగానే భావింపదగును. ఏలనన యథార్థముగా అతడు నిశ్చయబుద్ధి గలవాడు. అనగాపరమాత్మని సేవించుటతో సమానమైనది మఱియొకటి ఏదియును లేదని గట్టిగా నిశ్చయించుకొనినవాడు. కౌంతేయా! అతడు శీఘ్రముగా ధర్మాత్ముడగును. శాశ్వతమైన పరమశాంతిని పొందును.'నా భక్తుడెన్నడును నష్టమునకు గురికాడు' అను విషయమును నిశ్చయముగా ఎఱుంగుము.

భగవంతుని నామముయొక్క తత్త్వము

నామము నామి* నుండి వేరు కాదు. నామికిని, నామమునకును భేదమేమియును లేదు. పరమాత్ముడు గీతలో ఇట్లు చెప్పెను.

"యజ్ఞానాం జపయజ్ఞోస్మి" (గీత. 10/25) యజ్ఞములయందు జపయజ్ఞమును నేను. ఇతర సమస్త యజ్ఞములు నన్ను పొందుటకు సాధనములు.

వాస్తవముగ పరమాత్మయే స్వయముగ నామము యొక్క రూపములో ప్రకటితుడగును. పరమాత్మస్వరూపమును పరమాత్మ విషయక జ్ఞానమును, భగవంతుని నామమును ఇవన్నియు సమానములే. వీటిమధ్య భేదము లేదు.

* నామము = పేరు, ఆనామము గలవాడు నామి.

కనుక నామమును జపించుటవలన నామియొక్క స్మరణము సహజముగ అప్రయత్నముగ జరుగుచుండును. ఇట్లు అర్థము చేసికొనుటయే పరమాత్మ నామ తత్త్వరహస్యమును తెలిసికొనుటయగును.

కఠోపనిషత్తునందు ఇట్లు చెప్పబడినది.

ఏతద్ ఏవ అక్షరం బ్రహ్మ ఏతద్ ఏవ అక్షరం పరమ్ ।
ఏతద్ ఏవ అక్షరం జ్ఞాత్వా యోయదిచ్ఛతి తస్యతత్ ॥ (1/2/16)

"ఈ ఓంకారము అను అక్షరమే సగుణబ్రహ్మ. అతడు అక్షరుడు. అనగా శాశ్వతముగా ఉండువాడు. ఈ అక్షరుడే నిర్గుణ పరబ్రహ్మ. ఈ ఓంకారరూప అక్షరుని తెలిసికొనిన మనుష్యుడు తాను కోరుకొనిన ఏ వస్తువును ఐనను సునాయాసముగా పొందగలడు".

భగవన్నామ రహస్యము

వాక్కుద్వారా భగవన్నామమును జపించుటకంటె మనస్సులో ధ్యానించుట (జపించుట) వలన అది వందరెట్లు అధిక ఫలము నొసగును. ఆ మానసిక జపము కూడ శ్రద్ధాభక్తులతో చేసిన ఎడల దానివలన అనంతఫలము లభించును. దానిని గుప్తముగా నిష్కామభావముతో చేసిన ఎడల అది శీఘ్రముగా పరమాత్మప్రాప్తి కలుగచేయును.

రామచరితమానసమందు ఇట్లు తెలుపబడినది.

"మనోవాక్కర్మలయందు (త్రికరణశుద్ధిగా) సర్వదా నన్నే స్మరించుచు నిష్కాముడై నన్ను భజించువాని హృదయమే నా నివాసస్థానము"

(రా.మా. అరణ్య. దో. 16)

"భక్తితో ధ్యానించు (జపించు)వారు సంసార సముద్రమును గోష్పాద సదృశమైన దానినిగా సులభముగా దాటగలరు".

(రా.మా. బా.కాం. దో. 118/2)

"నామజపమువలన పాపములు నశించుచుండును గదా' అని తలంచి పాపముల నాచరించుట, ప్రజలముందు ప్రదర్శించుట కొఱకు నామజపమును నెపముగా చేసికొని, లోలోపల రహస్యముగా పాపములు

చేయుట - భగవన్నామము పేరుతో పాపము చేయుట ఇవి అన్నియును డాంబికముగా ప్రవర్తించుటయే యగును. నామరహస్యము నెఱిగినవాడు దోషరహితుడగును.

భగవత్స్వరూపము - గుణములు

పరమాత్మని రంగు, రూపము, ఆకారము, లావణ్యము ఇవన్నియు అత్యంత మధురములు, కోమలములు, రసమయములు, పరమ ఆకర్షకములు, ఉజ్జ్వల కాంతిమయములు, సంశోభితములు, అలౌకికములు, సుందరములు, అద్భుతములు. ఆ స్వామి అనంతమైన క్షమాగుణము, అపారమైన దయ, పరమశాంతి, ప్రేమ, న్యాయబుద్ధి, సౌహార్దము, సారళ్యము, మాధుర్యము, సమానభావము, ఔదార్యము, ధైర్యము, వీరత్వము, గాంభీర్యము, సత్యసంధత, నిరభిమానము, నిరహంకారము, నిర్వైరము, భయము లేకుండుట, పవిత్రత, భక్తులయందు వాత్సల్యము, సౌమ్యభావము మొదలగు దివ్యగుణములు అనంతమైన, నిరతిశయములు. ఇవి అత్యంత విలక్షణమైనవి. ఇది సంక్షిప్తముగ పరమాత్మని గుణములను నవలోకించుట యగును.

పరమాత్మ స్వరూపముయొక్క ప్రభావము

పరమాత్మని ప్రభావములు అపరిమితములు. ఆ స్వామి బలపరాక్రమ ములు సంపూర్ణములు, సాటిలేనివి, ఐశ్వర్యములు అద్భుతములు. తేజస్సు వర్ణనాతీతము. శక్తిసామర్థ్యములు, జ్ఞానవైరాగ్యములు నిరుపమానము ఆ స్వామి ధర్మస్వరూపుడు. యశస్సంపన్నుడు. శ్రీకరుడు. ఆయన విభూతులు, మహిమలు అనంతములు. ఆ ప్రభువు తేజస్స్వరూపుడు. జగదుత్పత్తి స్థితి, లయములను చేయుటలో సమర్థుడు, సర్వమును తెలిసినవాడు, సమస్త జగత్తును ధరించువాడు, భరించువాడు. సర్వవ్యాపకుడు, సకలమును నియంత్రించువాడు, సర్వేశ్వరుడు, సర్వాంతర్యామి ఆ ప్రభువు. సంభవమును అసంభవముగా, అసంభవమును సంభవముగా చేయుటయందు (అఘటన ఘటనా) సమర్థుడు. సూర్యోదయమగుటతోడనే అంధకారము నశించును. అట్లే పరమాత్మస్వరూపమును స్మరించుటవలన, ధ్యానించుటవలన సకల

దుర్గుణములు, దురాచారములు, వికారములు, దుఃఖములు, దోషములు సంపూర్ణముగ దూరమగును. మానవుడు సద్గుణములు కలిగి సదాచార సంపన్నుడగును. జననమరణరూపమైన సంసారసాగరమునుండి ఉద్ధరింప బడును. సహజముగ శీఘ్రముగనే పరమాత్మను పొందును.

అనన్యచేతాః సతతం యో మాం స్మరతి నిత్యశః ।
తస్యాహం సులభః పార్థ నిత్యయుక్తస్య యోగినః ॥ (గీత. 8/14)

"పార్థా! నిత్యము నిరంతరము అనన్యభావముతో చిత్తమును నాయందే నిలిపి, పురుషోత్తముడనైన నన్నే స్మరించుచు, సంతతము మత్పరాయణుడైన యోగికి నేను సులభుడను. అనగా అతనికి సహజముగనే నేను లభింతును".

తేషామహం సముద్ధర్తా మృత్యుసంసారసాగరాత్ ।
భవామి నచిరాత్ పార్థ మయ్యావేశితచేతసామ్ ॥ (గీత. 12/7)

"ఓ అర్జునా! నాయందేలగ్నమనస్కులైన అట్టి పరమభక్తులను నేను శీఘ్రముగనే మృత్యురూపసంసారసాగరమునుండి ఉద్ధరించెదను".

భగవత్ స్వరూపతత్త్వము

ఆకాశమునందలి పరమాణువులు, ఆవిరి మేఘములు, (నీటి) బిందువులు, వడగండ్లు, మంచు ఇవన్నియు జలతత్త్వముయొక్క రూపములే. ఇదేవిధముగ సగుణ నిర్గుణములు, సాకార నిరాకారములు, వ్యక్తఅవ్యక్తములు జడచేతనములు, స్థావర జంగమములు, సదసత్తులు, స్థూలసూక్ష్మములు, కార్యకారణములు - వీటికి అతీతమైన సకలమును సాత్త్వికముగ ఒక్కపరమాత్మ స్వరూపమే యగును.

ఆ పరమేశ్వరుడు గీతయందు ఇట్లు చెప్పెను.

బహూనాం జన్మనామంతే జ్ఞానవాన్ మాం ప్రపద్యతే ।
వాసుదేవః సర్వమితి స మహాత్మా సుదుర్లభః ॥ (గీత. 7/19)

"అనేకజన్మలపిదప జ్ఞానియైనవాడు(భగవత్తత్త్వమును ఎఱిగినవాడు)

సర్వమూ వాసుదేవమయమే యని భావించి, నన్ను శరణుపొందును. అట్టి మహాత్ముడు లభించుట అరుదు".

మనసా వచసా దృష్ట్యా గృహ్యతేఽన్యైరపీంద్రియైః ।
అహమేవ న మత్తోఽన్యదితి బుధ్యధ్వమంజసా ॥

(శ్రీమద్భా.11/13/24)

"జగత్తులో మనస్సుచేత, వాక్కుచేత, దృష్టిచేత ఇంకను ఇతరములగు ఇంద్రియములచేత గ్రహింపబడు విషయములన్నియు నా స్వరూపములే. నాకంటే భిన్నములు కావు. ఈ సిద్ధాంతమును తెలిసికొనుడు".

భగవత్స్వరూప దర్శనము

భగవంతుడు సర్వజ్ఞుడు, సర్వశక్తిమంతుడు, సర్వత్ర సమభావము కలవాడు, సగుణ నిర్గుణరూపుడగు పరమాత్మయే, దివ్యమగు అవతారములను ధరించి, స్వయముగా ప్రకటితుడగుచుండును. ఆ స్వామి భవ్యగుణములు, ప్రభావములు, తత్త్వము, రహస్యము మొదలగునవి అచింత్యములు, అపరిమితములు, దివ్యములు. ఆ స్వామి భక్తులు తప్ప వాటినెవ్వరును తెలిసికొనజాలరు. ఇది ఆ ప్రభువుయొక్క రహస్యము. గీతలో భగవానుడిట్లు పలికెను.

అజోఽపి సన్నవ్యయాత్మా భూతానామీశ్వరోఽపి సన్ ।
ప్రకృతిం స్వామధిష్ఠాయ సంభవామ్యాత్మమాయయా ॥ (గీత. 4/6)

"నేను జన్మరహితుడను, నిత్యుడను, సమస్త ప్రాణులకును ఈశ్వరుడను. అయినను నా ప్రకృతిని అధీనములోనుంచుకొని, నా యోగ మాయచే అవతరించుచుందును. అర్జునుడిట్లు పలికెను".

సర్వమేతదృతం మన్యే యన్మాం వదసి కేశవ ।
న హి తే భగవన్ వ్యక్తిం విదుర్దేవా న దానవాః ॥
స్వయమేవాత్మనాత్మానం వేత్థ త్వం పురుషోత్తమ ।

(గీత. 10/14,15)

"ఓ కేశవా! నీవు చెప్పుచున్నది అంతయునుసత్యమే. హే భగవన్! నీ లీలా మయస్వరూపమును దేవతలు గాని దానవులు గాని తెలిసికొనజాలరు".

"ఓ పురుషోత్తమా! నీ తత్త్వమును నీవే స్వయముగా ఎఱుంగుదువు".

రామచరితమానసమునందు భగవంతునియొక్క స్వరూప రహస్యమును గూర్చి ఇట్లు ప్రస్తావింపబడినది.

"ఒకే సమయమున ప్రభువు అనేక రూపములలో ప్రకటితుడై ప్రతివ్యక్తికిని వారివారి యోగ్యతలకు అనుగుణముగ దర్శనమిచ్చెను. ఒక్క క్షణముననే భగవంతుడు అందఱిని ఆనందింపజేసెను. ఉమా! ప్రతియొక్కరును ప్రభువు మొట్టమొదట తననే కలిసికొన్నాడు అని భావించిరి".

(రా.మా. ఉ.కాం. దో. 5/3,4)

పరమాత్మస్వరూపమును స్మరించు పురుషుడు ఆ స్వామికి అత్యంత ప్రియమైనవాడు. ఇదికూడ స్వరూపరహస్య విషయమే.

భగవంతుని లీలలయొక్క గుణముల ప్రభావము - తత్త్వరహస్యము

ఇది రామావతారమునందలి కథ. విభీషణుడు సర్వేశ్వరుడగు శ్రీరాముని శరణుజొచ్చెను. అంత శ్రీరామచంద్రుడు "మిత్రమా! ఈ విషయమున నీ అభిప్రాయమేమి" అని సుగ్రీవుని అడిగెను. పిదప వానరరాజగు సుగ్రీవుడు ఇట్లు పలికెను. "మహారాజా! అవధరింపుడు. నిశాచరులు మాయావులు. వారి నిజస్వరూపములను తెలిసికొనుట కష్టము. వారు కామరూపులు. అతని (విభీషణుని) రాకయొక్క ఆంతర్యమేమో మనకు తెలియదు. ఈ దుష్టుడు మన రహస్యములను తెలిసికొనుటకై వచ్చినాడని నా అభిప్రాయము. ఇతనిని బంధించి యుంచుట మంచిదని నాకు తోచుచున్నది". అప్పుడు పరమాత్ముడిట్లు పలికెను. "మిత్రమా! నీవు తెలిపిన విషయము రాజనీతిని అనుసరించియుక్తమే".

"వానరరాజా! విభీషణుడు దుష్టుడే ఐనచో అతడు నన్ను ఆశ్రయించెడి వాడు కాడు. ఒకవేళ రావణుడు అతనిని మన రహస్యములను తెలిసికొనుటకే పంపినను మనము భయపడవలసిన పనియే లేదు. ఏలనన మిత్రమా! ప్రపంచములోని రాక్షసుల నందరిని ఈ లక్ష్మణుడు ఒకే ఒక్కక్షణములో

మట్టుపెట్టగలడు. అంతేగాక భయవిహ్వలుడై నన్ను శరణుగోరినవానిని నేను నా ప్రాణములవలె కాపాడుదును. ఇది నా నియమము".

"శరణుజొచ్చినవానికి అభయమిచ్చి కాపాడుట నా ప్రతిజ్ఞ".

(రా.మా. సుం.కా. 42/4)

ఈ విషయము వాల్మీకి రామాయణమునందు ఇట్లు ప్రస్తావింపబడినది.

సకృదేవ ప్రపన్నాయ తవాస్మీతి చ యాచతే ।
అభయం సర్వభూతేభ్యో దదామ్యేతద్వ్రతం మమ ॥

(వా.రా. యు.కాం. 18/35)

"నేను నీ వాడను' అని పలుకుచు ఎవ్వరైనను ప్రపత్తితో నన్ను శరణుగోరినచో వారికి (సకల ప్రాణులకును) అభయమిత్తును. (వారిని రక్షింతును.) ఇది నా వ్రతము".

హనుమదాది వానరులు విభీషణుని పరమాత్ముని చెంతకు తీసికొనివచ్చిరి. వచ్చినతోడనే విభీషణుడు భగవంతుడగు శ్రీరాముని చరణములమీద సాగిలపడి ప్రణమిల్లెను. ఆయన ఆ ప్రభువును శరణుజొచ్చెను. వెంటనే ఆ స్వామి విభీషణుని తన హృదయమునకు హత్తుకొనెను. పిమ్మట సముద్ర జలములను తెప్పించి ఆతనిని లంకాసామ్రాజ్యమునకు పట్టాభిషిక్తుని చేసెను.

రామచంద్రుడు విభీషణుని విషయములో సుగ్రీవునియొక్క అభిప్రాయమును కోరుట, ఆ వానరరాజిచ్చిన సలహా సముచితమైనదేయని పలుకుట అనునవి ఆ స్వామి యొక్క నీతికిని, స్నేహలక్షణమునకును నిదర్శనములు. శరణుజొచ్చిన వానిని పరిత్యజింపకుండుట ఆయన శరణాగత వాత్సల్యమునకు చక్కని తార్కాణము. విభీషణుని లంకకు రాజ్యాభిషిక్తుని గావించుట, ఆయన తన ధర్మముగా భావించెను. ఆ ప్రభువుయొక్క ఔదార్యము అట్టిది. ఇవన్నియును భగవంతుని లీలలను ఆ ప్రభువుయొక్క ఉదాత్తగుణములను తెలుపుచున్నవి.

దుష్టహృదయుడు పరమాత్ముని సమీపమునకే రాలేడు. ఇది ఆ స్వామి యొక్క లీలాప్రభావము. "లక్ష్మణుడు సకల రాక్షసులను క్షణములో

మట్టుపెట్టగలడు, అని రామచంద్రుడు పలికెను. ఇది కూడ ఆ ప్రభువు యొక్క అనుగ్రహమువలననే సాధ్యము. ఆ దేవదేవుని ప్రభావము అట్టిది.

పూర్ణబ్రహ్మయగు పరమాత్మయే స్వయముగా శ్రీరాముని రూపములో అవతరించెను. పరమాత్ముని భగవత్తత్త్వ రహస్యమును ఎఱుగుటయే ఆ సర్వేశ్వరుని లీలాతత్త్వమును తెలిసికొనుటయగును.

పరమాత్ముడు విభీషణునకు శరణము ఇయ్యవలెననియే భావించెను. కాని ఆ స్వామి దీనిని గుప్తముగనే యుంచి సుగ్రీవాదుల అభిప్రాయములను అడిగెను. వారి సూచనలను మన్నించుచునే తన అభిప్రాయమునకు అనుకూలముగ కార్యము నాచరించెను. సర్వేశ్వరునిముందు రాక్షసుల మాయ, కపటము, మోసము ఏవియు పనిచేయవు. ఈ విషయము సుగ్రీవాదులకు తెలియదు. కనుక వారి ఎదుట ఆ ప్రభువు తన ప్రభావ రహస్యమును ప్రకటించెను.

"విభీషణుడు దుష్టహృదయుడే ఐనచో నన్ను ఆశ్రయించెడి వాడు కాదు."
(రా.మా. సుందర. దో. 43/2)

"దుష్టులు నా చెంతకు రారు. నా దగ్గఱకు వచ్చెడివారు దోషరహితులై యుందురు", అని శ్రీరామచంద్రప్రభువు తనలో దాగియున్న ప్రభావమును సూచనప్రాయముగ తెలిపెను. ఆ స్వామి ఆంతర్యమును అర్థము చేసికొనుటయే ఆయన లీలలను గ్రహించుటయగును.

ఇక శ్రీకృష్ణావతారమునందలి విశేషములను గమనింతము - ఒకనాడు శ్రీకృష్ణుడు యమునానదీతీరమున చల్దులారగించుచు బాల్యలీలలను ప్రకటింపసాగెను. అందరును తమతమ చద్దిమూటలను విప్పి భోజనములు చేయసాగిరి. అప్పుడు భగవంతుడు అందఱకును మధ్యన కూర్చుండెను.*

---

* **జలజాంతస్స్థిత కర్ణికం దిరిగి రా సంఘంబులై యున్నచే**
కులచందంబునఁ గృష్ణునిం దిరిగి రాఁ గూర్చుండి వీక్షించుచున్
శిలలుం బల్లవముల్ తృణంబులు లతల్ చిక్కంబులుం బువ్వు లా
కులు కంచంబులుగా భుజించి రచటన్ గోపార్భకుల్ భూవరా!
(పోతన.శ్రీమద్భా. 10/493)

గోపాలురందరును ఆయనచుట్టు, పద్మమునందలి దుద్దుచుట్టునుగల రేకులవలె వలయాకారముగ కూర్చొనియుండిరి. ప్రతిఒక్కడు తన భోజనమే రుచికరమైనదని, శ్రేష్ఠమైనదని పలుకుచుండెను. అట్లు ఒకరినొకరు నవ్వించు కొనుచుండిరి. పరమేశ్వరుడు కమలములవంటి తన కరకములతో గడ్డిపరకలను పట్టుకొని వినోదము చేయుచుండెను. అవి అన్నియును పరమేశ్వర లీలలు. బాలకులందరు ఆ స్వామి ప్రకటించుచున్న అద్భుత వినోదములతో తన్మయులగుచుండిరి. వారు ఆ లీలావినోదముల యందు మునిగి ఆవుదూడల విషయమునే మరచిపోయిరి. ఆ ప్రభువు మాయవలన అవి వారి స్మృతిపథమునుండి తొలగిపోయెను. కొంతసేపటికి వారికి గోవత్సముల సంగతి జ్ఞాపకమునకు వచ్చెను. అప్పటికే అవి అడవిలో వీరికి కన్పించనంత దూరముగా వెళ్లిపోయెను. వెంటనే గోపాలురు భయభ్రాంతులైరి. పరమాత్ముడు వారితో ఇట్లు పలికెను. "మీరు భయపడవలదు. నేను మీకు వాటిని తెచ్చి ఇచ్చెదను. "సర్వేశ్వరుడు గోవులను వెదకుటకై బయలుదేరెను. బ్రహ్మదేవుడు ఆ స్వామి లీలలను చూచి మిగుల ముగ్ధుడయ్యెను. ఆయన మొదట ఆవులదూడలను, తదుపరి గోపాలురను దాచిపెట్టెను. (అంతర్ధానము చేసెను). పరమాత్మునకు గోవత్సములు దొరకలేదు సరికదా! తిరిగివచ్చి చూడగా అచట గోపాలురు కూడ కనిపించలేదు. అప్పుడు శ్రీకృష్ణునకు ఇదంతయు బ్రహ్మచేసిన పనియేయని అర్థమయ్యెను. అంతట ఆ కృష్ణ ప్రభువు గోపాలురమాతలను, గోవత్సముల తల్లులను (గోవులను) ఆనందింపచేయ దలంచెను. వారికి బ్రహ్మానందమును అనుగ్రహించవలెనని భావించెను. అట్లే బ్రహ్మదేవుని మోహమును కూడ తొలగింపజేయవలెనని తలంచెను. వారందరిని అనుగ్రహించుటకొఱకే ఆ స్వామి గోపాలుర, గోవత్సముల రూపములను ధరించెను. ఆ బాలుర శరీరములు, కరములు, పాదములు, శిరములు, వేణువులు, చల్దులు మూటగట్టిన వస్త్రములు, వారు ధరించిన వస్త్రాభరణములు, శీలస్వభావములు నామగుణములు వారి ఆకారములు, వారి అవస్థలు (వయస్సులు) వారు నేర్చిన ఆటపాటలు వీటన్నిటితోను వారి వారి రూపములతోను గోవత్సముల రూపములలోను ఆ పరమాత్ముడే ప్రకటితుడయ్యెను. అచట ఎంతమంది గోపబాలురుండిరో ఎన్ని

గోవత్సములుండెనో అన్ని రూపములలోను ఆ పరబ్రహ్మయే కనిపించెను. ఇది ఒక గొప్ప అద్భుతలీల. ఆ పరబ్రహ్మ " ఈ జగత్తంతయు విష్ణుమయమే" యను విషయమును ప్రత్యక్షముగా చూపించెను.*

బలరామునకు ఇదేదియు మొదట అర్థము కాలేదు. గోపాలుర తల్లులకు తమ పిల్లలమీద మునుపటికంటె ప్రేమానురాగములు చెప్పలేనంతగా అధికమయ్యెను. గోమాతలు వత్సములమీద అత్యంతప్రేమను వర్షింప చేయుచుండిరి. మహాత్ముడైన బలరామునకు అప్పుడు సందేహము కలిగెను. ఆయన పరిశీలనా దృష్టితో అందరిని చూడసాగెను. అప్పుడాస్వామికి గోవత్సములు, గోరక్షకులగు గోపాలురు, సకలసామగ్రియు ప్రత్యక్షముగా శ్రీకృష్ణుని రూపముననే కనిపించెను. అప్పుడాయన చకితుడై ముగ్ధుడయ్యెను. (కృష్ణప్రభువు లీలలు పరమాశ్చర్యకరములు, పరమానంద భరితములు కదా!)

ఈ లీలయందు బ్రహ్మదేవుని కాలమానమున ఒక్క త్రుటి కాలమే గడచెను. (అది మనకొక సంవత్సరము) బ్రహ్మదేవుడు ఆ వత్సములను, గోపబాలురను చూచెను. కృష్ణుడు స్వయముగా తానై రూపొందిన గోపాల గోవత్సములకును, తాను దాచి ఉంచిన గోవత్సగోపాలురకును మధ్యన భేదమేమియు ఆయనకు గోచరింపకుండెను. నిజమైన వారెవరు? తరువాత సృష్టింపబడిన వారెవరు? అనునది ఆయనకు అర్థమే కాలేదు. ఆయన భ్రమలో మునిగిపోయెను. ఈ విధముగా ఆలోచించుచుండగనే సృష్టికర్తకు గోపాలురు, గోవత్సములన్నియు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ రూపముననే కనిపించసాగెను. వెంటనే ఆయనకు పరమాత్ముని పరమతత్త్వము అవగతమయ్యెను. అంతట పరమాత్ముని పాదములపైబడి బ్రహ్మదేవుడు సాష్టాంగముగ ప్రణమిల్లెను. గద్గదస్వరముతో ఆ ప్రభువును స్తుతించుచు తన్ను క్షమించుమని అర్థించెను. అప్పుడు ఆ సర్వేశ్వరుడు తన మాయను ఉపసంహరించెను.

❖ యావద్వత్సపవత్సకాల్పకవపుః యావత్కరాంఘ్ర్యాదికం
యావద్యష్టివిషాణవేణుదలశిక్ యావద్విభూషాంబరమ్
యావచ్ఛీలగుణాభిధాకృతివయో యావద్విహారాదికం
సర్వం విష్ణుమయం గిరోఽంగవదజః సర్వస్వరూపో బభౌ

(శ్రీమద్భాగ. 10/13/19)

గోపబాలకులతో కలిసి ప్రీతిభోజనము, విందులు, బాలక్రీడలు చేయుట ఆ పరమాత్మయొక్క ప్రేమానురాగములకు నిదర్శనములు. భగవంతుడు స్వయముగా గోపాలురుగా, గోవత్సములుగా రూపొంది వారి తల్లులతో ఆ గోమాతలతో మాతృభావమున వ్యవహరించెను. ఆ స్వామిదయ అపారము. ప్రేమానురాగములు అపూర్వములు. బ్రహ్మదేవునకు తన లీలా చమత్కారమును చూపి ఆయన మోహమును తొలగింపజేసెను. కనువిప్పు కలిగించెను. ఇదియును ఆ ప్రభువుయొక్క కృపావిశేషమే. ఇదియంతయు ఆ పరమాత్ముని లీలాగుణముల ప్రదర్శనమే.

పరంధాముడు తన అద్భుతమైన దివ్యశక్తి ప్రభావముచేత అనేక రూపములను ధరించెను. ఇదియును ఆయన లీలయే. తన ఆ లీలాప్రభావముతో మనకు మార్గము సులభము చేసెను.

గోపాలురు, గోవత్సములు, వారిచేతికర్రలు, పిల్లనగ్రోవులు మొదలగు వస్తువులుగా ఆ పరమాత్ముడే రూపొందెను. ఆ పరమేశ్వరుడే అనేక రూపములను ధరించి తన లీలలను చూపెను. ఇదియును భగవంతుని లీలయే. దీనితో ఆ స్వామి తన తత్త్వదర్శన భాగ్యమును కలుగజేసెను.

సర్వశక్తిమంతుడగు శ్రీకృష్ణభగవానునకు వాత్సల్య భావమునందు ఆసక్తి మెండు. ఆ దేవదేవుడిటుల గుప్తరూపమున దానిని తీర్చుకొని గోకులము వారి నందరిని అనుగ్రహించెను. ఇది ఆయన లీలారహస్యము. మనకు మార్గదర్శకము.

అడుగడుగున పరమాత్ముని ప్రతిచేష్టయు మంగళకరమే. అది శుభప్రదములైన గుణములతో కలిసి విరాజిల్లుచుండును. కనుక పరమాత్ముని ప్రతిక్రియయందును ఓర్పు, దయ, ప్రేమ, సమత మొదలగునవి పడుగు పేకలవలె అల్లుకొనియుండును. ఆయన గుణములు అనూహ్యములు. అనంతములు. వాటిని ఎఱుంగుటయే ఆయనయొక్క లీలా, గుణములను దర్శించుటయగును.

ఈ విధముగా పరంధాముని లీలలయందలి గుణములను, ప్రభావమును, తత్త్వమును, ఆంతర్యమును అర్థముచేసికొనవలయును. వాటి నాదర్శముగ

తీసికొనవలయును. ఆ ప్రభువును దర్శించుట, ధ్యానించుట, స్మరించుట చేయువలయును. ఆయన ననుసరించవలయును. భగవంతుని వ్యవహారమునకు అనుగుణముగ తన ఆచరణమును రూపొందించు కొనవలయును. దానివలన అంతఃకరణము పరిశుద్ధమగును. అట్టిమానవుడు ముక్తుడగును. ఇట్లు అర్థము చేసికొనుటకూడ ఆ సర్వేశ్వరుని లీలా ప్రభావమనియే గ్రహింపవలయును.

గోపాలురు, గోవత్సములు, వారిచేతికఱ్ఱలు, కొమ్ములు, పిల్లనగ్రోవులు, క్రీడలు, సమస్తము ఆ సర్వేశ్వరుడే. అట్లే ఈ విశ్వమునందలి కర్త, కర్మ, క్రియ మొదలగునవి అన్నియును తత్త్వత: ఆ పరమాత్మయే. ఇట్లు అర్థము చేసుకొనుటయే లీలాతత్త్వమును ఎఱుగుటయగును.

పరమాత్మని చేష్టలన్నియును నిస్స్వార్థములు, అహంకార రహితములు. కనుక అవి పరమపవిత్రములు. అవియే కార్యములు, కారణములు. భగవంతుడెవరినైనను నిమిత్తముగ చేసికొని నిర్వహించు కార్యము ఆ మానవుని శ్రేయస్సు కొఱకే యగును. ఆయన సకలక్రియలు మిగుల విశుద్ధములు. ఇట్లు తలపోయుట ఆయన లీలారహస్యమని తెలిసికొనుటయే యగును.

భగవద్ధామముయొక్క స్వరూపము

భగవంతుని చిన్మయతత్త్వము అన్నిటికిని అతీతమైనది. సర్వశ్రేష్ఠము, నిత్యము, సత్యము. నిత్యము దివ్యము అగు లోకమే ఆ పరంధామమని అర్థము చేసికొనవలెను. దానినే బ్రహ్మోపాసకులు బ్రహ్మలోకమని అందురు. వేదముల నెఱిగినవారు దానిని సత్యలోకముగా తలంతురు. శ్రీకృష్ణుని ఆరాధించువారు గోలోకముగ పరిగణింతురు. శ్రీరామచంద్రుని ఉపాసించువారు సాకేతధామమని విశ్వసింతురు. శ్రీమహావిష్ణువును పూజించువారు దానిని వైకుంఠలోకమని భావించెదరు. శివుని జపించువారు శివలోకమని తలంచెదరు. ఇట్లు వేరు వేరు ఉపాసకులు ఆ పరమధామమును వివిధ నామములతో పేర్కొందురు. ప్రతి ఉపాసకుడును తన ఉపాసనకు సంబంధించిన లోకమే అన్నిటికంటె గొప్పదని సర్వశ్రేష్ఠమని, పరమ

దివ్యమైనదని భావన చేయుచుండును. అట్టి ఆ లోకము బుద్ధికిని, మనస్సునకును, మాటలకును అతీతమైనది. ఇంతవరకు విషయము లన్నియును అత్యంత విలక్షణమైనవే.

భగవంతుని ధామముయొక్క గుణములు

ఓర్పు, దయ, శాంతి, సమభావము, ప్రేమ, న్యాయము మొదలగునవి భగవంతుని గుణములు. ఇవి నిత్యసత్యములు. ఇవి ఆ పరమధామమున సహజముగనే విలసిల్లుచుండును. పరమాత్ముడే స్వయముగ తన ధామరూపమున ప్రాదుర్భవించెను. వాస్తవముగా పరమాత్ముడు, పరంధామము వేరుకాదు. కనుక ఆ ధామమునందు నివసించెడి భక్తులలో కూడ ఆ గుణములు స్వాభావికముగనే ఉండును. భగవంతుని సాక్షాత్కరింపజేసికొనిన భక్తులు ఆయన పరమధామమునకు చేరుదురు. ఆ పరంధాముని దర్శనప్రభావముననే క్షమాదిగుణములు వారిలో సహజముగనే వచ్చిచేరును. సాధకునకు భజన, ధ్యానము, సత్సంగము, స్వాధ్యయనము మొదలగు సాధనలద్వారా సాధకుడు భగవద్ధామమును పొందును. అతనియందు ఆ క్షమాదిగుణములన్నియు మునుముందుగనే వచ్చిచేరును. కాని అతని గుణములలో దేనిలోనైనను లోపమున్నచో అది ఆ పరంధామమున తొలగిపోవును. అతడు అక్కడ ప్రవేశించగనే ఆ క్షణముననే అవి సంపూర్ణత్వమును సంతరించుకొనును. ఇదిఅంతయు భగవద్ధ్యానము యొక్క గుణములను సూచించునదియే.

భగవంతుని ధామముయొక్క ప్రభావము

ఆ పరమధామమునకు చేరినవారు ఈ లోకమునకు తిరిగిరారు. లోకకళ్యాణముకొఱకు ఆ సర్వేశ్వరుని అనుసరించిగాని, ఆయన పరికరముగాగాని, ఆయన ఆజ్ఞానుసారముగా గాని ఎవరైనను ఈ లోకమునకు వచ్చినచో వారు కారణజన్ములగుదురు. అట్టి వారి జన్మయును, కర్మయును శరీరమును దోషరహితములగును. అవి విశుద్ధములు, దివ్యములు అగుటవలన వారు ఈ లోకమునకు వచ్చుట, రాకుండుట రెండును సమానములే. వారు ప్రాపంచికమాయకుగాని, మాయా కార్యములకుగాని

అతీతులై యుందురు. వారి శరీరము అనామయమై (రోగములు అంటనిదై) యుండును. ఆ పరంధామమునందు నివసించువారి శరీరములకు జననమరణములు, జరావ్యాధులు మొదలగు దోషములంటవు. వారు సకల వికారరహితులై ఉందురు. వారు పరమపవిత్రులై, పరమాత్మునివలెనే దివ్యులై, చిన్మయులై అలౌకికులై, సకల సద్గుణశోభితులై ఉందురు. సృష్టి, స్థితి, లయములు - అను ఈ మూడు కార్యములు తప్ప భగవంతునియొక్క తక్కిన ప్రభావములు, ఐశ్వర్యములు అన్నియును వారిలో చేరియే యుండును. ఆ ధామములో నున్న పదార్థములన్నియు దివ్యములు, చిన్మయములు, అలౌకికములగును. ఇదియంతయును భగవద్ధామముయొక్క ప్రభావసారమే.

పరంధామతత్త్వము

పరమాత్ముడే స్వయముగా పరమధామరూపమున ప్రాదుర్భవించును. నిర్గుణ, నిరాకార, సచ్చిదానంద ఘనబ్రహ్మయే సగుణ నిరాకార రూపమున నుండి పరమధామ స్వరూపమున ప్రకటితుడగును. కనుక పరమధామము పరమాత్మ స్వరూపమగుటవలన ఆ స్వామికి అది అభిన్నము. దీనిని తెలిసికొనుటయే పరమధామతత్త్వము తెలిసికొనుటయగును.

భగవద్ధామమునందలి రహస్యము

భగవంతుడు, భగవంతునిధామముయొక్క ప్రభావము, తత్త్వము, లీలలు, గోప్యములు. ఇవి దివ్యములు, రహస్యమయములు. ఇవి ఈ లోకమువారికి అర్థముకావు. భక్తులు ఆ పరమధామమునకు చేరినపుడు వీటిని వాస్తవముగా తెలిసికొనగలరు. అక్కడకువెళ్లినవారికి పరమాత్మయును, పరంధామ స్వరూపము పూర్తిగా బోధపడును. వీటి తాత్త్విక రహస్యము ప్రత్యక్షముగా విదితమగును. అంతవరకును తెలియని విషయము లన్నియు తేటతెల్లమగును. అనుభవించని విషయములన్నియును అనుభవమునకు వచ్చును. చూడనివన్నియును చూచుట జరుగును. విననివన్నియును వినుట సంభవించును. అర్థముకాని వన్నియును అవగతములగును. ఆ ధామమునకు చేరిన వెంటనే వారి బుద్ధి, మనస్సు, ఇంద్రియములు మొదలగునవన్నియును దివ్యత్వమును సంతరించుకొనును. పరమాత్ముని పరమధామమును గూర్చిన

విషయములన్నియును వినుట, అర్థము చేసికొనుట జరుగును. దానివలన అతడు (భక్తుడు) సాటిలేని విధముగా విశిష్టమైన లక్షణములు గలవాడగును. ఎందుకనగా లౌకికములైన బుద్ధి, మనస్సు, వాణి అక్కడకు చేరనేలేదు. అక్కడకు చేరినపిదప వీటియొక్క సంపూర్ణమగు భేదము (వైవిధ్యము) లోతుపాతులు సువిదితమగును. ఈ విషయమున ఎట్టి శంకకును తావులేదు. దీనిని తెలిసికొనుటయే పరమధామరహస్యము తెలిసికొనుట అగును.

పరబ్రహ్మ పరమేశ్వరుడు ఈ లోకమునందు అవతరించి అయోధ్య, మధుర, బృందావనము మొదలగు స్థలములయందు తన లీలలను ప్రదర్శించెను. అవి అన్నియును పరమధామములై విరాజిల్లినవి. ఆ స్థలములయందు ఆ ప్రభువు శ్రద్ధాదరములతో మసలుటవలన అచట నివసించువారికి కూడ ఆ స్వామి గుణములే అబ్బును. ఆ ప్రభువుయొక్క తత్త్వరహస్యములను తెలిసికొనిన వారిలో క్రమముగా భక్తిశ్రద్ధలు, ఆదరాభిమానములు ఏర్పడును. ఆ పరమాత్ముని పాదస్పర్శతో పునీతములైన ఆయా స్థలములలో మరణించిన భక్తులు సకల పాపరహితులై ముక్తులగుదురు. ఆ స్థలముల ప్రభావము అట్టిది.

భగవంతుని గుణముల ప్రభావవైభవములు, తత్త్వరహస్య మహత్త్వములు, లీలావిశేషములు, పరంధామము యొక్క వైశిష్ట్యములు మున్నగువానిని గూర్చి తెలిసికొను విధానమిచట వివరింపబడినది.

భగవంతుని గుణముల ప్రభావము

భగవంతుడు క్షమామూర్తి దయాసాగరుడు, ప్రేమస్వరూపుడు. ఆ స్వామి దివ్యగుణములను శ్రవణముచేయుట, మననము చేయుట, చింతనము చేయుట, వర్ణించుట, గానము చేయుట మున్నగువాటివలన మానవునియందు ఆ దేవదేవుని గుణములు సంపూర్ణముగ పాదుకొనును. అంతట అతడు దోషరహితుడై ముక్తిని పొందును. ఇది గుణముల ప్రభావము.

భగవంతుని గుణముల రహస్యము

భగవంతుని దయాగుణము ప్రేమతత్త్వము మొదలగునవి అవ్యాజమైనవి. ప్రతిఫలాపేక్ష లేనివి.❖ విశుద్ధములు. అట్టి ఆ విశిష్టగుణములయందలి ఆంతర్యమును గ్రహింపనలయును. పిరికితనము, మమకారము, కోరిక, లజ్జ, స్వార్థము, భయము ఇట్టిదోషము లేవియు వాటియందుండవు. ఆ స్వామి దయాదిగుణములన్నియును ప్రయోజనములను ఆశింపనివి. అనంతములు, దివ్యములు, విశుద్ధములు. ఈ గుణరహస్యముల నెరిగినవారు ఆ పరంధాముని శరణుజొచ్చెదరు. ఆ ప్రభువునందు అనన్యభక్తి శ్రద్ధలు కలిగియుందురు. అటులనే ఆయనను పొందుదురు. విభీషణుడు కూడ సుప్రసిద్ధములైన (ఖ్యాతి వహించిన) ఆ పరమాత్ముని ప్రేమతత్త్వమును దయాగుణము మొదలగువాటిని ఆ ప్రభువుయొక్క ఔన్నత్యమును తెలిసికొనియే ఆయనను శరణుజొచ్చెను. స్వయముగా రామచరితమానసమందు ఆతడిట్లు చెప్పెను.

"జననమరణ భయములకు రూపుమాపువారు అనెడి మీ కీర్తిని విని మిమ్ము శరణుజొచ్చుటకై వచ్చితిని. దుఃఖార్తులను ఆదుకొనెడి రఘువీరా! నన్ను రక్షింపుము. శరణాగతులకు మీరు సుఖప్రదాతలు. నన్ను కాపాడుడు".

(రా.మా. సుందర. దో. 45)

పరమాత్మునిగుణములయొక్క ఆంతర్యము నెరిగినవాడు, స్వయముగా అటులనే రూపొందును. కృష్ణభగవానుడు గీతయందు భక్తుల లక్షణములను తెలుపుచు ఇట్లు నుడివెను. దయ, ప్రేమ, ఓర్పు, మమకార అహంకారములు లేకుండుట, సమభావము మొదలగు గుణములు స్వాభావికముగనే వారిలోవచ్చిచేరును. ప్రపంచమునగల సకలప్రాణులయందు కనిపించెడి గుణములన్నియు ఆ పరమాత్ముని దివ్యగుణములలోని ఒక అంశయొక్క

❖ అహేతుక దయాసింధుః, బంధురానమతాం సతామ్ ।

సర్వేశ్వరుడు ప్రతిఫలమును అపేక్షింపక దయను వర్షించును (దయా సముద్రుడు) వినమ్రులై సేవించు సత్పురుషులకు ఆత్మబంధువు.

ఆభాసమాత్రమే యగును. ఆ పరబ్రహ్మ అనంతగుణ సంపన్నుడు కదా! ఈ విధముగా అర్థముచేసికొనుట ఆ స్వామిగుణ రహస్యముల నెరుంగుటయే.

పరమాత్ముని తత్త్వము ప్రభావము

పరమాత్ముని బలము, ఐశ్వర్యములు, శక్తి మొదలగు వాటి ప్రభావము లన్నియును ఆ స్వామికంటె భిన్నములు కావు. అగ్నినుండి వెడలు ప్రకాశము, కాల్చివేయు తత్త్వము ఆ అగ్నికి వేరు కావు. అటులనే భగవంతుని ప్రభావము ఆ స్వామినుండి వేరుకాదు. అదంతయు పరమాత్ముని ప్రభావతత్త్వమనియే తెలిసికొనవలయును.

పరమాత్ముని ప్రభావము - అందలి వైశిష్ట్యము

అగ్ని, సూర్యుడు, చంద్రుడు, ప్రపంచమునందలి పదార్థములలో గల విభూతులు, తేజస్సులు, కాంతులు అన్నియును భగవంతుని ప్రభావమునకు సంబంధించిన ఒకే అంశము నుండి ప్రకటితమైన రూపములే.

భగవద్గీతలో కృష్ణపరమాత్మ ఇట్లు పలికెను.

యదాదిత్యగతం తేజో జగద్భాసయతేఽఖిలమ్ ।
యచ్చంద్రమసి యచ్చాగ్నౌ తత్తేజో విద్ధి మామకమ్ ॥ (గీత.15/12)

"సమస్తజగత్తును ప్రకాశింపజేయు సూర్యునితేజస్సును, అటులనే చంద్రుని తేజస్సును, అగ్నితేజస్సును నాతేజస్సేయనియెఱుంగుము." అటులనే

యద్యద్విభూతిమత్ సత్త్వం శ్రీమదూర్జితమేవ వా ।
తత్తదేవావగచ్ఛ త్వం మమ తేజోఽంశసంభవమ్ ॥ (గీత.10/41)

"విభూతియుక్తము అనగా ఐశ్వర్యయుక్తము, కాంతియుక్తము, శక్తియుక్తము ఐన వస్తువేదైనను నా తేజస్సుయొక్క అంశమునుండియే కలిగినదిగా తెలిసికొనుము."

పైన తెలిపిన పదార్థములను సేవించువిధానమును పరిశీలించెదము.

భగవంతుని నామము, రూపము, లీల, ధామము, గుణములు, ప్రభావములు, తత్త్వములు, మహిమలు అపారములు. ఆ రహస్యములను

తెలిపెడి ఆ స్వామి కథలు అమృతమయములు. ఆ గాథలయందలి శ్రద్ధ[1], భక్తి[2], నిష్కామభావములు[3] మొదలగువానిని గూర్చి మనము భగవద్భక్తుల ద్వారా శ్రవణము చేయువలయును. వీణానాదమును విని హరిణము ఆనందించినట్లు ఆ గాథలను విని మనము ముగ్ధులము కావలయును. భక్తిపరవశత్వమున రోమాంచమగును. ఆనందాశ్రువులు స్రవించును. గొంతు బొంగురుపోవును. హృదయము ఆనందడోలికలలో తేలియాడును. ఈ చెవులతో అట్టి కథలను వినిన పిదప భగవంతుని కథలు మున్నగువాని యందలి మాధుర్యములను ఆస్వాదించవలయును. జ్ఞానులగు భక్తులను సమీపించి సాష్టాంగప్రణామము చేయువలయును. వారికి శుశ్రూష ఒనర్పవలయును. వారిని నిష్కపటభావముతో ప్రశ్నించవలెను. వారినుండి పరమాత్మను గురించిన విషయములు వినవలయును.

భగవంతుని నామమహిమ, రూపవైభవములు ఆ ప్రభువుయొక్క అద్భుతలీలలు, పరంధామము, ఆయన గుణములు, ప్రభావములు, తత్త్వరహస్యములు మున్నగునవి భగవద్గీత, రామాయణము, భాగవతము

---

1. ఈశ్వరుని, మహాత్ములను, శాస్త్రములను మరియు పరలోకములగూర్చి భక్తిపూర్వకముగా మనము ప్రత్యక్షముగా చవిచూచుచున్నట్లు విశ్వసించుటయే శ్రద్ధ. అట్టి శ్రద్ధ గలవానియందు గట్టి విశ్వాసము ఏర్పడినవాడు ఆయనయొక్క (శ్రద్ధాళువు యొక్క) సూచనలకు, భావములకు, ఆజ్ఞలకు అనుగుణముగనే నడచుకొనును. దానివలన అతనికి గొప్ప శాంతి, ఆనందములు లభించును. వాటిని పాటించకుండ అతడు ఉండనేలేడు. ఏ కారణముచేతనైనను భగవంతుని ఆజ్ఞలను పాలించలేకపోయినచో అతనికి అది మృత్యువుతో సమానమగును.
2. తనకు ప్రేమాస్పదుడైన పరమాత్మను ఎప్పుడును విస్మరించరాదు. ఆయన భగవంతుని వియోగమునకు గురిఐనప్పుడు నీళ్లలో నుండి బైట పడిన చేపవలె భక్తుడు విలవిలలాడును. అట్లుండుటయే అనన్యభక్తి.
3. అహంకారము, మమకారము, ఆసక్తులు ఏ మాత్రము లేకుండ తృష్ణ, ఇచ్ఛ, స్పృహ, వాసన, కోరిక మొదలగువానిని అన్నివిధములుగా పరిత్యజించుటయే నిష్కామభావము.

మొదలగు సచ్ఛాస్త్రములయందు మధురముగా, విశదముగా వర్ణించబడినవి. అమృతమయములగు ఆ పదములయొక్క అర్థములను, భావములను పరిశీలించి ఆస్వాదించవలెను. శ్రద్ధాభక్తులతో, నిష్కామభావముతో వాటి నధ్యయనము చేయవలెను. సకలప్రపంచమునందును పరమాత్మ స్వరూపమునే దర్శింపవలయును. భగవంతుని స్వరూపమును, ఆయన చిత్రపటములను, విగ్రహములను, లీలలను, చకోరము వెన్నెలను గ్రోలినట్లుగా కనులార్పక మహదానందముతో దర్శించవలెను. తలిదండ్రులను, యజమానులను, సుహృదులను, మిత్రులను, ఆచార్యులను, అతిథులను, జ్ఞానులను, భగవద్భక్తులను - భగవంతుని స్వరూపములుగా తలంచి దర్శించవలెను. అట్లు చేయునపుడు రోమాంచము కలుగును. ఆనందాశ్రువులు స్రవించును. గొంతు పెగలకుండును. హృదయమున ఆనందము వెల్లువుకును. వీటిని అనుభవించుచు సాధకుడు తన్మయత్వముతో ముగ్ధుడు కావలయును. ఇట్లు భగవద్గీత మున్నగు సద్గ్రంథములను శ్రద్ధగా పఠించి, వాటియందలి మాధుర్యమును ఆస్వాదింపవలయును.

పరమాత్మునినామరూపములను, లీలలను, ధామమును, ఆ ప్రభువు గుణములను, ప్రభావమును, తత్త్వమును నిగూఢములై అమృతమయములైన కథలను విని, చదివి అవగాహన చేసికొనవలయును. శుచిప్రదేశమున ఏకాంతముగ స్థిరాసనమున కూర్చుండి శ్రద్ధాభక్తులు నిష్కామభావము, వివేకవైరాగ్యములు[1] గల చిత్తముతో ఆ గాథలను మననము చేసికొనవలెను. ఆ స్వామిని దివ్యస్తోత్రములద్వారా, పదములద్వారా మనస్సులో స్తుతించవలెను, ప్రార్థించి పూజింపవలెను. పూజలు చేయుచు నమస్కరించవలెను.

1. 'సత్', అసత్, నిత్య, అనిత్యవస్తువివేచనమే వివేకము. వివేకవంతుడగు మనుష్యుడు ప్రతి అవస్థయందు, ప్రతి వస్తువునందును, ప్రతిక్షణము ఆత్మ అనాత్మలను గూర్చి విశ్లేషించుచుండును. పరమాత్మతత్త్వమును నిరంతరము మననము చేయుచుండును.

మహర్షి పతంజలి యోగదర్శనమునందు ఈ విధముగా వైరాగ్యమును వ్యాఖ్యానించెను.

(మిగతా తరువాతి పేజీలో)

నడచుచున్నప్పుడు, తిరుగుచున్నప్పుడు, కూర్చున్నప్పుడు, నిలిచియున్న సమయమున, లేచినప్పుడును, తినుచున్నప్పుడును, త్రాగుచున్నప్పుడును ఆయా పనులను చేసుకొనుచు అన్నివేళలయందును పై విషయములను మననము చేసికొనుచుండవలెను. నిదురించునప్పుడును ఆ విషయములను భావనచేయుచుమననము చేయుట శ్రేయస్కరమగును. మనస్సునందు సకలమును భగవత్స్వరూపమని తలంచుచుండవలెను. ఇట్లు చింతనచేయుచు శరీర స్పృహ లేకుండ తన్మయతను పొందవలెను. అప్పుడు శరీరము పులకించును, కనులనుండి అశ్రువులు రాలును. గొంతు పెగలకుండును. అట్టి భక్తుడు ఆనందమున తన్మయతను చెందును. ఇట్లు మనస్సుతో ఆ పరంధాముని ఆరాధింపవలయును.

సర్వేశ్వరుని నామరూపములు, ఆస్వామి చేయు లీలలు, ఆ ప్రభువుయొక్క పరమధామము, గుణములు, ప్రభావములు, తత్త్వము, ఆంతర్యము, సుధామయములు, వీటినన్నిటిని భక్తితాత్పర్యములతో ఏ కోరికయును లేక స్వయముగ అత్యంత మధురస్వరములో కీర్తింపుము. కథా వ్యాఖ్యానములద్వారా ఇతరులకు వినిపింపుము. దివ్యస్తోత్రములద్వారా, పాటలచేత భగవంతుని స్తుతించుచు ప్రార్థింపుము. సకలమును భగవత్స్వరూపముగా దర్శింపుము. స్నేహపూర్వకముగా, ప్రేమతో, మధురముగ, కోమలముగ మాట్లాడుచు వ్యవహరింపుము. ఇట్లు ఆచరించు చుండగా శరీరము పులకరించును, కనులనుండి నీరు జాలువారును. కంఠము గద్గదికమగును. హృదయము ఆనందమున పరవశించును. అట్టివారు తన్మయత్వముతో ముగ్ధులగుదురు. వాణిద్వారా ఇట్లు పరమాత్మ తత్త్వమును ఆరాధించి, ఆస్వాదించవలెను.

ఈ విధముగా సాధన చేయుటవలన సాధకునకు అతని ఇష్టదైవము అతడు కోరుకొనిన రూపములో సాక్షాత్కరించును. అప్పుడాతని స్థితి

'దృష్టాను శ్రవిక విషయ వితృష్ణస్య వశీకారసంజ్ఞా వైరాగ్యమ్' (1/55)

స్త్రీలు, ధనము, భవనములు, అభిమానము, గొప్పతనము మొదలగు వాటియందును ఈ లోకమునగాని, స్వర్గాది పరలోకములందుగాని విషయములన్నిటియందును తృష్ణారహితుడై చిత్తమును వశమునందుంచుకొను అవస్థయే "వైరాగ్యము".

విలక్షణముగా నుండును. ప్రేమానందములతో, అమితాశ్చర్యముతో అతడు ముగ్ధుడగుచుండును. అతనికి భగవంతుని విషయము తప్ప శరీరస్పృహ యుండదు. అతడు తదేకదృష్టితో పరమేశ్వరునే చూచుచుండును. అప్పుడు అతనికి కనురెప్పపాటు ఉండనే ఉండదు. ప్రత్యక్షముగా భగవంతుని దర్శించుట, స్పృశించుట, సంభాషించుట మొదలగు దివ్యానుభవములవలన అతనికి గగుర్పాటు కలుగును. కంఠము పెగలకుండును. కనులనుండి ఆనందాశ్రువులు స్రవించును. గొంతు బొంగురుపోవును. అతని సంతోషమునకు మేరయే యుండదు. అతడు పరమానందములో మునిగిపోవును.[1]

అతని మనస్సు, చూపులు, పరమాత్ముని ధ్యాసలోనే స్థిరముగా నిలిచియుండును. అనగా భగవంతుడు ఎల్లప్పుడును అతని మనస్సునకు గోచరించుచుండును, కనుల ఎదుట నిలిచియుండును.[2] ఈ విధముగా

1. అక్రూరుడు కంసుని ఆదేశానుసారము శ్రీకృష్ణపరమాత్మను, బలరామ దేవులను మధురకు తీసికొని వచ్చుటకై గోకులమునకు వెళ్లెను. అప్పుడా మహాత్ముడు పరమాత్మను ప్రత్యక్షముగా దర్శించెను. అప్పుడు ఆయన స్థితిని వర్ణించుచు భాగవతమునందు ఇట్లు చెప్పబడినది.

భగవద్దర్శనాహ్లాద బాష్పపర్యాకులేక్షణః ।

పులకాంచితాఙ్గ ఔత్కంఠ్యాత్ స్వాఖ్యానేనాశకన్నృప ॥ (శ్రీమద్భా. 10/38/

రాజా అప్పుడు భగవానుని దర్శనమువలన కలిగిన పారవశ్యముచే అతని నేత్రములు బాష్పాకులితములయ్యెను. శరీరము రోమాంచితమయ్యెను. అట్లు కాగా ఆయన (అక్రూరుడు) మిగుల ఉత్కంఠతో ఉన్నందువలన అక్రూరుడనైన నేను నమస్కరించుచున్నా" నని పలుకలేకపోయెను.

2. పరమాత్ముడిట్లు పలికెను :

యో మాం పశ్యతి సర్వత్ర సర్వం చ మయి పశ్యతి ।

తస్యాహం న ప్రణశ్యామి స చ మే న ప్రణశ్యతి ॥ (గీత. 6/30)

సకల ప్రాణులయందును ఆత్మరూపముననున్న నన్ను (వాసుదేవుని) చూచుపురుషునకు, అట్లే ప్రాణులన్నింటిని నాయందు అంతర్గతములుగా నున్నట్లు చూచువానికి నేను అదృశ్యుడను కాను. అతడును నాకు అదృశ్యుడు కాడు.

సర్వత్ర అతడు భగవత్స్వరూపమునే దర్శించును. అంతట అతనిలో అద్భుతమైన సమభావము కలుగును. సకలపదార్థములయందును, భావములయందును, సంఘటనలయందును, చేష్టలయందును, పరిస్థితులయందును, సకల ప్రాణులయందును అతనిలో విలక్షణమైన సమత్వము గోచరించును.[1] సగుణ నిర్గుణుడు, సాకార నిరాకారుడు, వ్యక్త అవ్యక్తస్వరూపుడు అగు ఆ పరబ్రహ్మ పరమాత్మయొక్క ప్రభావము ఎట్టిదో? ఎంతటిదో? అను విషయము అతనికి యదార్థముగా (తత్త్వతః) తెలిసివచ్చును. అంతట అతనిలోగల సకల సంశయములు పటాపంచ లగును. భ్రమలు తొలగిపోవును. అతడు అజ్ఞానము నుండి, పాపములనుండి శాశ్వతముగా ముక్తుడగును. అతనికి చేయదగినది కాని, తెలిసికొనదగినది గాని, ఏదియును ఉండదు. అతడు అన్నివేళల పరమాత్మయందే తన్మయుడై యుండును. అతని చేష్టలన్నియును పరమాత్మను గూర్చియే యుండును.

పరమాత్ముడిట్లు పలికెను :

సర్వభూతస్థితం యో మాం భజత్యేకత్వమాస్థితః ।
సర్వథా వర్తమానోఽపి స యోగీ మయి వర్తతే ॥ (గీత. 6/31)

---

1. పరమాత్ముడు భక్తుల లక్షణములను తెలుపుచు ఇట్లు నుడివెను.

సమశ్శత్రౌ చ మిత్రే చ తథా మానావమానయోః ।
శీతోష్ణసుఖదుఃఖేషు సమస్సంగవివర్జితః ॥
తుల్యనిందాస్తుతిర్మౌనీ సంతుష్టో యేన కేనచిత్ ।
అనికేతః స్థిరమతిః భక్తిమాన్ మే ప్రియో నరః ॥

శత్రువులయెడను, మిత్రులయెడను సమభావముతో మెలగువాడును, మానావమానములు, శీతోష్ణములు, సుఖదుఃఖములు మొదలగు ద్వంద్వములను సమానముగా స్వీకరించువాడును, ఆసక్తిరహితుడును, నిందాస్తుతులకు చలింపనివాడును, మననశీలుడును, శరీరనిర్వహణకై లభించిన దానితోడనే తృప్తిపడువాడును, నివాసస్థానములయందు మమతాసక్తులు లేనివాడును, స్థితప్రజ్ఞుడును అగు భక్తుడు నాకు ఇష్టుడు.

"భగవంతునియందు ఏకీభావస్థితుడైనపురుషుడు సర్వభూతముల యందును ఆత్మరూపముననున్న సచ్చిదానందఘనవాసుదేవుడనైయున్న నన్ను భజించును. అట్టి యోగి సర్వథాసర్వవ్యవహారములయందు ప్రవర్తించుచున్ననునాయందే ప్రవర్తించుచుండును."

అట్టి మహాపురుషులను దర్శించుట, వారితో భాషించుట, వారిని స్పృశించుట, చింతన చేయుట, వార్తాలాపములు చేయుట మున్నగువాటివలన మానవుడు పరమపవిత్రుడగును. భాగవతమునందు పరీక్షిన్మహారాజునకు శుకదేవులను గూర్చిన శ్రద్ధ యినుమడింపగా భావోద్వేగముతో ఇట్లు పలికెను.

యేషాం సంస్మరణాత్పుంసాం సద్యశ్శుద్ధ్యంతి వై గృహాః ।
కిం పునర్దర్శనస్పర్శపాదశౌచాసనాదిభిః ॥
సాన్నిధ్యాత్తే మహాయోగిన్ పాతకాని మహాంత్యపి ।
సద్యో నశ్యంతి వై పుంసాం విష్ణోరివ సురేతరాః ॥

(శ్రీమద్భా. 1/19/33,34)

"సత్పురుషుల సంస్మరణము వలన మానవుల గృహములు అప్పటికప్పుడే పవిత్రములగును. వారిని దర్శించుట, స్పృశించు, వారికి పాదప్రక్షాళనము చేయుట, వారిని ఆసీనులను గావించుట మున్నగునవి మహద్భాగ్యములు. అట్లొనర్చినవారు పవిత్రులు అగుదురనుటలో ఇక సందేహమేమి యుండును? యోగివర్యా! విష్ణుసాన్నిధ్యమునందు అసురులు నిలువజాలనట్లు నీ సన్నిధిలో వశించు మాత్రముననే (నీ దర్శనము చేతనే) ఆయా వ్యక్తులయొక్క మహాపాపములన్నియును వెంటనే అంతరించును.

అట్టి మహాపురుషులు విహరించు స్థలము తీర్థస్థానమగును. అచటి వాతావరణమంతయు పరమపవిత్రమగును. నారదమహర్షి ఇట్లు చెప్పెను.

తీర్థీకుర్వంతి తీర్థాని సుకర్మీకుర్వంతి కర్మాణి సచ్ఛాస్త్రీకుర్వంతి శాస్త్రాణి

(నారద భక్తిసూత్రములు. 69)

"ఆ మహాత్ములు తమ ప్రభావముచే తీర్థములను పరమతీర్థ స్థానములుగా చేసెదరు. కర్మలను సత్కర్మలనుగా చేయుదురు. శాస్త్రములను సచ్ఛాస్త్రము

లుగా రూపొందింతురు". అనగా వారున్న ప్రదేశము తీర్థస్థాన మగును. వారు అచట నివసించుటవలన తీర్థస్థలముల మహత్త్వము (తీర్థత్త్వము) శాశ్వతమై, మహోన్నతముగా వర్ధిల్లును. వారు చేయు పనులన్నియును సత్కర్మలగును. వారి వాక్కే ఒక శాస్త్రముగా పరిణమించును. వారు చేపట్టిన శాస్త్రము మహత్త్వపూర్ణమగును. (వారి కరస్పర్శకు నోచుకొనినంతనే ఏ శాస్త్రమైనను అన్నివిధములుగా సుసంపన్నమగును) ఆ శాస్త్రమే సచ్ఛాస్త్రముగా రూపుదిద్దుకొని లోకమునకు ఆమోదయోగ్యమగును.

అటులనే

కులం పవిత్రం జననీ కృతార్థా, వసుంధరా పుణ్యవతీ చ తేన ।
అపార సంవిత్సుఖ సాగరేస్మిం ల్లీనం పరే బ్రహ్మణియస్యచేతః ॥

(స్కంద. మా.కా.ఖం. 55/140)

"అపారమైన జ్ఞానమునకును, ఆముష్మిక సుఖములకును నిధియైన (నెలవైన) పరబ్రహ్మమునందు మనస్సును లీనమొనర్చినవాడు ఎంతయు ధన్యుడు. అట్టివానివలన వంశము పవిత్రమగును, తల్లి కృతార్థురాలగును, పృథివి పుణ్యాత్మురాలగును".

తులసీదాసు ఇట్లు చెప్పెను.

"ప్రభూ! శ్రీరాముని కంటెను ఆయన భక్తులే గొప్పవారని నా విశ్వాసము. శ్రీరాముడు జలనిధి ఐనచో ధీరులైన సజ్జనులు జలదములు. శ్రీహరి చందన వృక్షమైనచో సజ్జనులు గంధవహులు. (వాయువులు)".

కనుక పరమాత్ముని నామము, రూపము, లీలలు, ధామముయొక్క గుణములు, ప్రభావము, తత్త్వము, రహస్యము మొదలగువాటిని గుఱించి తెలిసికొనుట శ్రేయోదాయకమగును. అట్టిస్థితిని పొందుటయే మానవునకు సముచితమగును. చెవులు, నేత్రములు, మనస్సు, వాక్కుద్వారా అతడు శ్రద్ధాభక్తులతో, నిష్కామభావముతో, తత్పరత్వముతో నిత్యము, నిరంతరము ఆ పరమాత్ముని సేవించుచుండవలయును. అట్లు ఒనర్చుటవలన అతడు కృతార్థుడగును.

❖ ❖ ❖

9. భక్తుడగుటకు సులభ సాధనము

యోగినామపి సర్వేషాం మద్గతేనాంతరాత్మనా ।
శ్రద్ధావాన్ భజతే యో మాం స మే యుక్తతమో మతః ॥ (గీత. 6/47)

"యోగులందఱిలోను శ్రద్ధాళువై, అంతరాత్మను నాయందే లగ్నమొనర్చి, అనగా భక్తివిశ్వాసములతో నిశ్చలమైన, దృఢమైన అనన్య భావముతో నాయందే స్థిరమైయున్నమనోబుద్ధిరూప - అంతఃకరణమును గలిగి, నిరంతరము నన్నేభజించువాడు" నాకు పరమశ్రేష్ఠుడు- అని నానిశ్చితాభిప్రాయము.

పరమాత్మప్రాప్తికొఱకు శాస్త్రములయందు భక్తియోగము, జ్ఞానయోగము, కర్మయోగము, అష్టాంగయోగము మొదలగు అనేక ఉపాయములు చెప్పబడినవి. కాని అన్నిటికంటెను సులభమైనది భక్తియోగము. మానవులకు అది సర్వోత్తమమైనది. స్త్రీలు, పురుషులు, బాలకులు అన్ని వర్ణముల, ఆశ్రమములవారు దీనికి అర్హులు. అందరికిని ఇది సహజమైనది కూడ (గీత. 7/14). ఎంతటి పాపి ఐనను దైవభక్తి ప్రభావముచేత శీఘ్రముగనే ఉద్ధరింపబడును. పరమాత్ముడిట్లు పలికెను.

అపి చేత్ సుదురాచారో భజతే మామనన్యభాక్ ।
సాధురేవ స మంతవ్యః సమ్యగ్వ్యవసితో హి సః ॥

క్షిప్రం భవతి ధర్మాత్మా శశ్వచ్ఛాంతిం నిగచ్ఛతి ।
కౌంతేయ ప్రతిజానీహి న మే భక్తః ప్రణశ్యతి ॥

(గీత. 9/30,31)

"మిక్కిలి దురాచారుడైనను అనన్యభక్తితో నన్ను భజించినచో అతనిని సత్పురుషునిగానే భావింపదగును. ఏలనన యథార్థముగా అతడు నిశ్చయబుద్ధి గలవాడు. అనగాపరమాత్ముని సేవించుటతో సమానమైనది మఱియొకటి ఏదియును లేదని గట్టిగా నిశ్చయించుకొనినవాడు."

కౌంతేయా! అతడు శీఘ్రముగా ధర్మాత్ముడగును. శాశ్వతమైన పరమశాంతిని పొందును.'నా భక్తుడెన్నడును నష్టమునకు గురికాడు' అను విషయమును నిశ్చయముగాఎఱుంగుము.

ఇదేవిధముగా నీచాతినీచ జాతివాడైనను ఉద్ధరింపబడును. కృష్ణపరమాత్మ ఇట్లు చెప్పెను.

మాం హి పార్థ వ్యపాశ్రిత్య యేఽపి స్యుః పాపయోనయః ।
స్త్రియో వైశ్యాస్తథా శూద్రాః తేఽపి యాంతి పరాం గతిమ్ ॥

(గీత. 9/32)

"ఓ అర్జునా! స్త్రీ, వైశ్య, శూద్రులును, అట్లే చండాలాదిపాపయోనిజులును నన్ను శరణుపొంది పరమగతినే పొందుదురు."

మృత్యువునకు చేరువయైనవాడు (అవసానదశకు చేరినవాడు) కూడ భక్తిప్రభావము చేత వెంటనే పరమాత్మను చెందగలడని గీతయందు చెప్పబడినది.

అంతకాలే చ మామేవ స్మరన్ ముక్త్వా కలేవరమ్ ।
యః ప్రయాతి స మద్భావం యాతి నాస్త్యత్ర సంశయః ॥

(గీత. 8/5)

"అంత్యకాలమునందైనను నన్నే స్మరించుచు దేహత్యాగమును చేసినవాడు నన్నే (నాస్వరూపమునే) పొందును. ఇందేమాత్రముగూడ సందేహము లేదు".

జ్ఞానము లేకుండ శ్రేయస్సు లభించదని చెప్పినచో అది సముచితమే యగును. భగవంతునిభక్తిప్రభావముచేత ఆ స్వామి కృపవలన అతనికి జ్ఞానప్రాప్తికూడ కలుగును.

గీతయందు స్వయముగా పరమాత్ముడిట్లు పలికెను.

తేషాం సతతయుక్తానాం భజతాం ప్రీతిపూర్వకమ్ ।
దదామి బుద్ధియోగం తం యేన మాముపయాంతి తే ॥
తేషామేవానుకంపార్థమ్ అహమజ్ఞానజం తమః ।
నాశయామ్యాత్మభావస్థో జ్ఞానదీపేన భాస్వతా ॥

(గీత. 10/10,11)

"అట్లు నిరంతరము ధ్యానాదులద్వారా నాయందే లగ్నమనస్కులై భక్తిశ్రద్ధలతో నన్నే భజించువారికి నేను బుద్ధియోగమును అనగా తత్త్వజ్ఞానరూప

యోగమును ప్రసాదించెదను. దానిద్వారా వారు నన్నే పొందుదురు. ఓ అర్జునా! వారి యంతఃకరణములయందు స్థితుడనైయున్న నేను వారిని అనుగ్రహించుటకై తేజోమయమైన తత్త్వజ్ఞానరూప దీపమును (జ్యోతిని) వెలిగించి, వారి అజ్ఞానాంధకారమును పారద్రోలెదను".

నీచజాతివారైనను, ఆచరణహీనులైనను, మూర్ఖులైనను, అట్టివారికి కూడ భగవంతుని పొందుట సులభమని దీనివలన సిద్ధమగును. పరమేశ్వరునియందు శ్రద్ధాభక్తులుండవలయును. అట్టివారికి భక్తిప్రభావమువలన వెంటనే ముక్తి సుగమమగును.

గీత, రామాయణము, భాగవతాది గ్రంథములయందు భగవద్భక్తిని గూర్చిన మహిమ అపారముగ లభించును. మరి ఏ ఇతర సాధనములవలన కూడ అట్టిదానిని పొందలేము. దీనిని అన్నిటికంటె మిక్కిలి ఉపయోగకరమైనదని తలంచవలయును. భక్తిని సాధన చేయుటకు బాగుగా పరిశ్రమించవలసి వచ్చును. అన్నిసాధనములందును భక్తియొక్క సాధనము మిక్కిలి సులభమని చెప్పబడుచునేయున్నది. కాని కలియుగమునందు దీనియొక్క మహిమ విశేషముగా చెప్పబడినది. వేదవ్యాసమహర్షి ఇట్లు పలికెను.

కలిం సభాజయంత్యార్యా గుణజ్ఞాః సారభాగినః ।
యత్ర సంకీర్తనేనైవ సర్వః స్వార్థోఽభిలభ్యతే ॥

(శ్రీమద్భా. 11/5/36)

"రాజా శ్రీహరినామసంకీర్తనముద్వారానే అన్నియుగముల యందలి వివిధములైన పురుషార్థములును, లభించునని గుణగ్రాహులగు పెద్దలు ఈ కలియుగమును కీర్తించుచున్నారు".

కలియుగమునందు మిగుల సులభముగ, శీఘ్రముగ పరమాత్మప్రాప్తి కలుగునని దీనివలన సిద్ధించును.

మనమీద పరమాత్ముని అపారమైన కృపకలదు. అందువలననే శ్రేష్ఠమైన దేశము, ఉత్తమమైనకాలము, ఉన్నతమగు జాతి, మహోన్నతమైన ధర్మమునందు మనము జన్మించితిమి. ఈ కలికాలమునందు అప్పుడప్పుడు సత్పురుషుల సాంగత్యము లభించుచుండును. స్వాధ్యాయనమునకు

అవకాశము గూడ కలుగుచుండును. ఇది భగవంతునికి మనపైగల కృపావిశేషము. మూడు లోకముల యందును ఆత్మోద్ధరణమునకు ఈ పృథివియే మిగుల ఉత్తమమైనది. ఈ భూమండలమున భారతదేశము సర్వోత్తమమైనది పూర్వకాలమునందు సకలదేశములందలి ప్రజలు భారతదేశమునకు వచ్చి విద్యనభ్యసించుచుండిరి. కనుక మనువు ఇట్లు చెప్పెను.

ఏతద్దేశ ప్రసూతస్య సకాశాదగ్రజన్మనః ।
స్వం స్వం చరిత్రం శిక్షేరన్ పృథివ్యాం సర్వమానవాః ॥ (2/20)

"ఈ దేశము (భరతఖండము) నందు జన్మించిన బ్రాహ్మణుల వద్దనుండి సమస్త భూమండలమునందు నివసించు మానవులందరు ఆచారములను, విద్యను పొందుచుండవలెను".

మనము ఈ భారతభూమియందే జన్మించి, ఇచటనే నివసించుచున్నాము మరియు మనకు ఈ కలికాలముకూడ మిగుల ఉత్తమమైనది. కలియుగము సకలదోషములకును నిలయమై యున్నది కాని దీనియందొక విశేష గుణమున్నది. ఈ యుగమున భగవంతుని భజించుటవలన మానవుడు సునాయాసముగ ఉద్ధరింపబడును. ఇది ఈ యుగముయొక్క వైశిష్ట్యము. పురాణమునందు ఇట్లు చెప్పబడినది.

కలేర్దోషనిధేశ్చైవ శృణు చైకం మహాగుణమ్ ।
యదల్పేన తు కాలేన సిద్ధిం గచ్ఛంతి మానవాః ॥

(స్కం. మా. కుమా. 35/115)

"కలియుగము సకలదోషములకు నిలయమే. ఐనప్పటికిని అందులో ఒక మేలైన గుణముకూడ ఉన్నది. దానిని వినుము. ఈ యుగమునందు కొంతకాలమైనను సాధనచేసినచో మానవుడు సిద్ధిని పొందును".

గోస్వామి తులసీదాసు ఇట్లు పలికెను.

"మానవుడు విశ్వాసము కలిగియున్నచో కలియుగముతో సమానమైన యుగములేదు. ఏలనన శ్రీరాముని నిర్మలగుణగణములను స్మరించి ఎట్టి ప్రయాసము లేకుండగనే సంసారసాగరమును దాటగలడు".

(రా.మా. ఉ.కాం. దో. 103 క)

మనుష్య శరీరమునకే పరమాత్మను పొందు గొప్ప అధికారము గలదు. కనుక శాస్త్రములయందు పదేపదే మానవజన్మను బహుళముగా ప్రశంసించుట జరిగినది.

తులసీదాసు ఇట్లు పలికెను.

"మహాభాగ్యవశమున ఈ మానవజన్మ లభించినది. ఈ దేహము దేవతలకును దుర్లభమని ప్రామాణిక శాస్త్ర గ్రంథములలో పేర్కొనబడినది".

(రా.మా. ఉ.కాం. దో. 42/4)

ధర్మములన్నిటిలో వైదికధర్మము సనాతనమైనది. అనాదియు, సర్వోత్తమము ఐనది. ప్రపంచమునందు ధర్మమనుపేరుతో అనేక మతములు ప్రచారములో నున్నవి. అవి కోట్లకొలది మానవులచే అంగీకరింపబడుచున్నది. ధర్మములని చెప్పబడినవి, నాలుగు విశేషముగా పేర్కొనబడును. అవి హిందూధర్మము, బౌద్ధధర్మము, మహమ్మదీయ ధర్మము, క్రైస్తవధర్మము. వీటిని గుఱించి లోతుగా ఆలోచించి చూచినచో అన్నిటికంటెను మొట్టమొదటిది వైదిక సనాతన హిందూ ధర్మమని ఋజువగును. గౌతమబుద్ధునిచేత నెలకొల్పబడిన బౌద్ధధర్మము ఇంచుమించు 2500 సంవత్సరముల క్రిందటిదని స్పష్టమగును. ఎందుకనగా ఈ ధర్మసంస్థాపకుడగు బుద్ధదేవుడు జన్మించి 2500 సంవత్సరములు గడచినవి. క్రైస్తవధర్మము కూడ 2000 సంవత్సరముల క్రింద స్థాపించబడినదే. ఎందుకనగా సత్పురుషుడైన ఏసుక్రీస్తు జన్మించి 1984 సంవత్సరములైనవి. ఇస్లాము ధర్మముయొక్క మూలగ్రంథము ఖురాన్ శరీఫ్. దీని ప్రవర్తకుడైన హజరత్ - మొహమ్మద్ జన్మించి ఇంచుమించు 1400 సంవత్సరములైనవి. కాని వైదిక సనాతన ధర్మమును (కాలమును) ఇది ఇన్ని సంవత్సరముల క్రిందటిది అని ఎవ్వరును నిర్ణయించజాలకపోయిరి. ఎందుకనగా ఇది మానవ నిర్మితము కాదు. (అపౌరుషేయము) ఇది అనాది. ప్రపంచమునందుగల మతమతాంతరములు, ధర్మమనుపేరుతో వర్తింపబడుచున్న సకల ధర్మములు, ప్రవర్తకులు వైదికధర్మమునుండియే పెక్కు విషయములను గ్రహించుట జరిగినది. మనుష్యుల బుద్ధులు చిత్రాతిచిత్రములు గనుక అనేకములగు

మతమతాంతరములు, సంప్రదాయములు సృష్టింపబడినవి. కనుక శ్రుతులలోను, స్మృతులయందును చెప్పబడిన సనాతన ధర్మమునే సర్వోత్తమ మైనదని వచించుట ఎంతమాత్రమును అత్యుక్తికాదు. మన ఈ ధర్మమునకు మూలము మంత్రబ్రాహ్మణాత్మకములైన వేదములు. ఇది శాఖోపశాఖలుగా విస్తరించినది. వీటిలో అనేకశాఖలు విధర్మీయులద్వారా నశింపజేయబడినవి. ఐనప్పటికి కూడ ముఖ్యములగు మంత్రములు, బ్రాహ్మణభాగములు నేడు కూడ లభ్యములు. ఋగ్వేదము, యజుర్వేదము, సామవేదము, అథర్వణవేదము అను ఈ నాలుగు సంహితలు మంత్రభాగములని చెప్పబడినవి. అటులనే ఐతరేయము, తైత్తిరీయము, శతపథబ్రాహ్మణము మొదలగునవి అధికాంశములైన ఉపనిషత్తులు, బ్రాహ్మణ భాగములు. ఈ వైదికధర్మము అనాదికాలమునుండియు నిరంతరముగా కొనసాగుచు మహోజ్జ్వలమై ప్రవర్తిల్లుచు వచ్చుచునే యున్నది. కనుకనే ఇది సనాతన ధర్మమని అంగీకరింపబడినది. అట్టి సనాతన ధర్మమునే అనుసరించుచు దానినే జీవనముగ రూపొందించుకొన్న మానవులకు మనము జన్మించితిమి.

ఇంతేకాకుండ పదేపదే మనకు లభించు సత్పురుషుల సాంగత్యముకూడ ఆ భగవంతుని కృపావిశేషమే. స్కందపురాణమందిట్లు చెప్పిరి.

తదైవ జీవస్య భవేత్ కృపావిభో
దురంతశక్తేః తవ విశ్వమూర్తే ।
సమాగమః స్యాన్మహతాం హి పుంసాం
భవాంబుధిర్యేన హి గోష్పదాయతే ॥
సత్సంగమో దేవ యదైవ భూయాత్
తర్హీశ దేవే త్వయి జాయతే మతిః ।

(స్కం. వై. వై.మా. 16/18-19)

"ప్రభూ! విశ్వాకారా! జీవులయందు మీ కృపావిశేషము ప్రసరించినప్పుడే వారికి మహాపురుషుల సాంగత్యము లభించును. వారిసాంగత్యమువలన నిశ్చితముగనే ఈ సంసారసాగరము గోష్పదములతో సమానమగును.

అటులనే దేవా! పరమేశ్వరా! సత్సాంగత్యము లభించునప్పుడే దాని ప్రభావమువలన ఆ పరమాత్ముని ఎడల నిశ్చితముగా భక్తిశ్రద్ధలు కలుగును".

తులసీదాసస్వామి ఇట్లు నుడివెను.

"నిజమైన, పవిత్రమైన సజ్జనుల సమాగమము శ్రీరామునికృపకు పాత్రులైనవారికే లభించును". (రా.మా. ఉ.కాం. దో. 68/4)

అటులనే భక్తుడగు విభీషణుడు కూడ హనుమంతునితో ఇట్లు పలికెను.

"ఆంజనేయా! ఆ ప్రభువు కృప పూర్తిగా నా ఎడగలదని నాకు గట్టి నమ్మకము ఏర్పడినది. ఏలనన శ్రీహరి కరుణలేనిదే సాధుసమాగమము జరుగదు. (రా.మా. సుందర. దో. 6/2)

ఈవిధముగా భగవంతుని దయచేత అన్నియు కలిసి వచ్చినప్పటికిని మనము పరమాత్ముని పొందుటలో విఫలులమైనచో మనకింతకంటె దుఃఖకరము, లజ్జాకరమైన విషయము వేరొకటి ఉండదు.

గోస్వామి ఇట్లు నుడివెను.

"ఇట్టి సాధనములు లభించినప్పటికిని, భవసాగరమునుండి తరించుటకు ప్రయత్నింపనివాడు మందబుద్ధి, కృతఘ్నుడు, అతడు ఆత్మఘాతకుడు పొందెడి గతిని చేరును". (రా.మా. ఉ.కాం. దో. 44)

మనజీవితము మిగుల అమూల్యమైనది. కనుక మనము శరీరమును గూర్చిన, ప్రపంచమును గుఱించిన మోహమును తొలగించుకొనవలయును. శరీరము, మనస్సు, ధనము (సంపదలు) మొదలగువాటిని అన్నింటిని సమర్పించి ఆ స్వామిని పొందుటకు ప్రాణములున్నంతవరకు భక్తిశ్రద్ధలతో పాటుపడవలెను. లేనిచో తరువాత పశ్చాత్తాపపడవలసి వచ్చును.

గోస్వామి తులసీదాసు ఇట్లు పలికెను.

"పరలోకమున దుఃఖమును అనుభవించును. నెత్తి బాదుకొనుచు 'లబోదిబో' యనును. పిదప 'కుయ్యో! మొఱ్ఱో!' అనుచు పశ్చాత్తాపపడును. కాలమును, కర్మను, పైగా భగవంతుని వ్యర్థముగా నిందించును".

(రా.మా. ఉ.కాం. దో. 43)

ఈ విషయములన్నియు ఆలోచించి మానవుడు పరమాత్మను పొందుటకు శీఘ్రాతిశీఘ్రముగా సాధనయందు మగ్నుడు కావలెను. ఎందుకనగా మృత్యువు విషయమున మనము ఉపేక్ష వహింపరాదు. ఏలనన ఎప్పుడది మనలకు కబళించునో తెలియదుకదా!

మన జీవితములకు ఆధారము పరమాత్ముడే యని తెలిసికొనవలెను. ఆ స్వామి అనుగ్రహము తప్ప ప్రపంచమునందు మనల నుద్ధరించు ఉపాయమింకొకటి లేదు. సర్వేశ్వరుడు లేకుండ మనము జీవించజాలము. మనకు ఆయన అవసరము చెప్పలేనంత కలదు. ఈ విషయమును గ్రహించినచో మనకు భగవత్ప్రాప్తి తొందరగా లభించును. ఇట్లు అర్థముచేసి కొన్న మానవుడు ఎంతగొప్ప ఆపదవచ్చినను ఆ పరమేశ్వరుని విస్మరింపజాలడు. రాజగు ఉత్తానపాదుని కుమారుడు ధ్రువుడు ధ్యానమగ్నుడై ఉండెను. ఆయన గొప్ప భక్తుడు. ఆయన తపమాచరించు సమయమున రాక్షసులనేకులు ఆయన తపస్సునకు విఘ్నములు కలిగించుటకు పూనుకొనిరి. కాని ధ్రువుడు విచలితుడు కాలేదు. పైగా ఆతడింకను దృఢముగా ధ్యానమగ్నుడై పరమానందమున నోలలాడుచుండెను. పరమాత్ముడతనికి వెంటనే తన దర్శన భాగ్యమును ప్రసాదించెను. సత్యయుగమునందు తీవ్రమగు జపము, తపము, ధ్యానములు చేయుటవలన ధ్రువునకు ఐదున్నర నెలలలో భగవత్ప్రాప్తి కలిగెను. కాని ఈ కలికాలమందు అట్లు ధ్యాన తత్పరులైనచో అతిశీఘ్రముగా భగవంతునిమీద గలరు.

స్కందపురాణమందు ఇట్లు పేర్కొనబడినది.

దశవర్షైస్తు యత్పుణ్యం క్రియతే తు కృతే యుగే ।
త్రేతాయామేకవర్షేణ తత్పుణ్యం సాధ్యతే నృభిః ॥
ద్వాపరే తచ్చమాసేన తద్దినేన కలౌయుగే* ।

(స్కం. భా. పే. మా. 43/3-4)

* విష్ణుపురాణముయొక్క ఆరవ అంశమునందు రెండవ అధ్యాయమున 15వ శ్లోకము కూడ ఇదే విషయమును చెప్పను.

సత్యయుగమునందు పదిసంవత్సరములవరకు మనుష్యులు సాధన చేసినచో కలుగు పుణ్యము, త్రేతాయుగమునందు ఒక సంవత్సరములో లభించును. ద్వాపరయుగమునందు ఒక మాసము సాధన చేయుటవలనను కలియుగమున ఒక దినము సాధన చేయుట వలనను అది సిద్ధించును.

త్రేతాయాం వార్షికోధర్మో ద్వాపరే మాసిక: స్మృత: ।
యథాక్లేశం చరన్ ప్రాజ్ఞస్త దహ్నాప్రాప్యతే కలౌ ॥

(స్క.మా. కుమా. 35/117)

'క్లేశములను సహించి ధర్మానుష్ఠానము చేయు బుద్ధిమంతుడగు పురుషునకు త్రేతాయుగమునందు ఒకమాసమునను, కలియుగము నందు ఒక దినము అనుష్ఠానము చేయుటచేతను లభించును''.

ఈ విధముగా పరిగణించిచూచినచో దీక్షతో సత్యయుగమునందు ధ్రువునివలె కలియుగమునందు సాధనచేయువానికి ఇంచుమించు మూడు ఘడియలలో భగవత్ప్రాప్తి కలుగును. ఒకవేళ మనము ఆయనవలె శ్వాసను ఆపుటకు అసమర్థులమని భావించినచో అట్టి వానికి శ్వాసను నిరోధింపకున్నను మూడు ఘడియలకు బదులుగా మూడు దినములలో నైనను పరమాత్ముని దర్శనము లభించును. 'మూడు దినములవరకు మేము ఒక కాలిపై నిలబడి ఉండలేము', అనినచో కూర్చొని మూడు దినములకు బదులుగా ఆరుదినములు సాధన చేసినచో పరమాత్మప్రాప్తి కలుగును. ఎవరైనను మలమూత్రములను నిరోధింపలేక, ఆకలిదప్పులను, నిద్రను పూర్తిగా పరిత్యజించజాలక పోవచ్చును. కలియుగమునందు ఈ నియమములను పూర్తిగా పాటింపవలసిన అవసరములేదు. ఎనిమిది జాముల కొకసారి పాలుత్రాగి, పండ్లు తినియే ధ్రువునివలె నామమును జపించుచు స్వరూపధ్యానమును నిరంతరము చేసినచో ధ్రువున కెంతకాలమునకు భగవంతుడు లభించెనో అంతసమయములోనే మనకు పరమాత్మప్రాప్తి కాగలదు. లేకపోయినచో కలియుగముయొక్క వైశిష్ట్యమేమి యుండును? కలియుగమునకు ఈ వెసులుబాటు కలదు.

తులసీదాసుకూడ ఇట్లు చెప్పెను.

"ఆరుమాసముల వరకు కేవలము పాలు, పండ్లను ఆహారముగా గొనుచు రామనామమును జపించుచుండుము. అట్లు చేసినచో సకల శుభములు, సిద్ధులు కరతలామలకములగును. అనగా వాటంతట అవి లభించునని" తులసీదాసస్వామి చెప్పెను. (దోహావళి 5)

ఇందులో ప్రధానమైన విషయము ఏమిటనగా ఏవిధమైన సాధనయు చేయలేకపోయినచో ఆరుమాసముల వరకు నిరంతరము భజన, ధ్యానములు కొనసాగుచు ఉండవలయును. అవి ఆగిపోగూడదు. ఆ భజన, ధ్యానములు ప్రాపంచిక పదార్థములకొఱకు సకామములు కాకూడదు. వాటిని కేవలము భగవంతుని పొందుటకే పరమ విశ్వాసముతో నిష్కామభక్తిభావముతో చేయవలయును.

ఇందుకు ఆరుమాసములు పట్టిన- ఈ విషయమున మన శ్రద్ధాభక్తుల లోపమేయని గ్రహింపవలెను. భగవంతునియందు విశుద్ధమైన అనన్యప్రేమ కలిగియుండినవారు ఆకలిదప్పులు, నిద్రను లెక్కచెయ్యరు. అట్టివానికి పరమాత్ముడు తప్ప ఏ ఇతర వస్తువుపైనను ధ్యాసయుండదు. అంతేగాదు అట్టి సాధకునకు తన శరీర స్పృహ కూడ ఉండదు. అట్టిస్థితియందు భక్తుని అనుగ్రహించుటకు భగవంతుడాలస్యమే చేయడు. అట్టిసాధకునకు భగవదనుగ్రహము వెంటనే లభించును. భగవత్ప్రాప్తికి ఇంతసమయము పట్టును అను కాలనియమము లేదు. కేవలము ఆయనను పొందుటకు తీవ్రమగు భక్తిశ్రద్ధలు, దృఢమైన కోరికయు కావలయును.

సగరవంశమునందలి విశ్వసహమహారాజుయొక్క కుమారుడు ఖట్వాంగుని విషయము శ్రీమద్భాగవతమునందు కలదు. ఆతడు దేవతలతో "నా ఆయుష్షు ఎంతమిగిలియున్నది?" అని యడిగెను. "నీ ఆయుస్సు రెండు ఘడియలు మిగిలియున్నది" అని దేవతలు చెప్పిరి. ఇదివిని ఖట్వాంగ మహారాజు తన పనులన్నిటిని వదలిపెట్టి పరమాత్ముని ధ్యానమునందు తన్మయతను చెందెను. అట్లు ఆ మహారాజు తన తీవ్రమైన కోరికచే రెండు ఘడియలలోనే పరమాత్ముడగు శ్రీహరిని పొందెను.

పరమాత్ముని పొందుటకు ఎక్కువ సమయము అవసరములేదు. ఆ స్వామి అనుగ్రహమును పొందుకు తీవ్రమైన ఇచ్ఛ కావలెను. అట్టి కోరిక ఉన్నచో

పరమేశ్వరుడు లభ్యమగును. ఆ ప్రభువు ఆలస్యము చేయడు. ఉదాహరణకు ఒకానొకడు కాలుజారి నదిలో పడి నీటమునిగి నాడనుకొందము. అతనికి ఈతరాదు. బైటకు వచ్చుటకు మిక్కిలి ఆతురుడై యుండును. విలవిలలాడుచుండును. ఆ సమయమున ఆతని దృష్టి లక్ష్యము అంతయు నిరంతరము ఒడ్డుమీదనే ఉండును. అట్టిదియే తీవ్రమైన కోరిక. అట్లే సంసారసాగరమునుండి ఒడ్డుకు చేరవలయునను తహతహ ఉండవలయును. పరమాత్మని పొందుటకు సాధకుడు తీవ్రమైన ఇచ్ఛ కలిగియుండవలెను. అట్టివానిని సర్వేశ్వరుడు భవసాగరము నుండి తప్పక ఉద్ధరించును. భగవద్గీతయందు ఇట్లు నుడువబడినది.

తేషామహం సముద్ధర్తా మృత్యుసంసారసాగరాత్ ।
భవామి నచిరాత్ పార్థ మయ్యావేశితచేతసామ్ ॥

(గీత. 12/7)

"ఓ అర్జునా! నాయందేలగ్నమనస్కులైన అట్టి పరమభక్తులను నేను శీఘ్రముగనే మృత్యురూపసంసారసాగరమునుండి ఉద్ధరించెదను".

పైన చెప్పినట్లుగా ఆ ప్రభువునందు మనస్సు లగ్నమగుట, భగవంతుని యందు తీవ్రమగు ఇచ్ఛ కలిగియుండుట, ఈ రెండునూ శ్రద్ధతో కూడిన అనన్యవిశుద్ధ భక్తిచేతనే సాధ్యమగును. సాధకునకు భగవంతునియందు అట్టి అనన్యవిశుద్ధ భక్తి కలిగినపుడే భగవత్ప్రాప్తి కలుగును. అతడు ప్రేమాస్పదుడైన భగవంతుని వియోగమును సహించలేడు. ఇదియే అనన్యప్రేమ యొక్క లక్షణము. అతడు భరతునివలె పరమాత్మని విరహముతో వ్యాకులపాటునకు లోనగును. అతడు ఆ స్వామి వియోగమునకు తట్టుకొనజాలడు. అందులకై అతడు తన ప్రాణములను విడుచుటకు కూడ సంసిద్ధుడగును. శ్రీరాముని యెడబాటునకు లోనైన భరతుని దశను వర్ణించుచు గోస్వామి ఇట్లు పలికెను.

"భరతుని మనస్సు శ్రీరామునివిరహసముద్రమున మునిగిపోవుచుండగా రక్షించుటకు వచ్చిన ఓడవలె హనుమంతుడు బ్రాహ్మణవేషముతో వచ్చెను".

(రా.మా. ఉ.కాం. దో. 1. క)

ప్రేమాస్పదుడైన పరమాత్మ వియోగమున ఈ విధముగ సాధకుడు విరహవ్యాకులుడైనచో అచటకు భగవంతుడు వచ్చుటకు ఆలస్యము ఉండదు. జలములేనిచో చేప జలము కొఱకు విలవిలలాడునట్లు మనము భగవంతుని కొఱకు తహతహపడవలెను. కొందరిట్లు పలుకవచ్చును. 'చేప జలవియోగము చేత కొట్టుమిట్టాడుచు చనిపోవును. కాని నీరు ఆ చేపదగ్గరికి వచ్చి దానితో కలువదు కదా, అది అట్లే అగును. నీరు జడము కాని పరమాత్ముడు జలమువలె జడుడుకాడు .ఆ స్వామి చైతన్యమూర్తి, పరమప్రేమ స్వరూపుడు. దయాసాగరుడు. ఆయన ఎట్లు ఆగగలడు? "నన్ను ఎవరు ఎట్లు భజించెదరో, నేనును వారినట్లే అనుగ్రహించెదను'' అని ఆ స్వామి ప్రతిజ్ఞ చేసియుండెను. **(గీత. 4/11)**

పున్నమినాడు చంద్రుడస్తమించువరకును చకోరము ఆయనను కనులార్పక చూచుచునే ఉండును. అట్లే భక్తుడు నిత్యము నిరంతరము పరమేశ్వరుని ధ్యానించుచుండుటచేత ఆ ప్రభువు సహజముగనే లభించును. కృష్ణపరమాత్ముడిట్లు పలికెను.

అనన్యచేతాః సతతం యో మాం స్మరతి నిత్యశః ।
తస్యాహం సులభః పార్థ నిత్యయుక్తస్య యోగినః ॥

(గీత. **8/14**)

"పార్థా! నిత్యము, నిరంతరము అనన్యభావముతో చిత్తమును నాయందే నిలిపి, పురుషోత్తముడనైన నన్ను స్మరించుచు, సంతతము మత్పరాయణుడైన యోగికి నేను సులభుడను. అనగా అతనికి సహజముగనే నేను లభింతును''.

'చంద్రుడు ప్రత్యక్షముగా చకోరపక్షికి ఎదుటనే ఉండును. గనుక ఆయనను దర్శించుట దానికి సులభము' అని ఎవరైనా అనవచ్చును. అదియును సమంజసమే. కాని శ్రద్ధాభక్తులుండినచో మనకు కూడ పరబ్రహ్మ కనిపించును. అప్పుడు ఆ స్వామి మన సమ్ముఖముననే ఉండును. శ్రద్ధాభక్తులు లేనిచో ప్రత్యక్షముగ దగ్గఱనే ఉండికూడ దూరముగ నుండినట్లే అగును. పరమాత్ముడగు శ్రీకృష్ణుడు దుర్యోధనాదులకు అతిసమీపమున నుండెను. కాని వారికి ఆ స్వామియందు శ్రద్ధాభక్తులు లేవు. కనుక అతి

చేరువగా ఉండికూడ దూరముగా నుండినట్లే అయ్యెను. ఆ స్వామి చేరువలో లభించికూడ వారికి ఆ ప్రభువుయొక్క అనుగ్రహము లభించనట్లయ్యెను. కాని ధ్రువుడు మొదలగువారికి ఆ ప్రభువు దూరముగ నుండి కూడ వారి అనన్యభక్తి సాధనవలన ఆ స్వామి వారికి మిగుల దగ్గఱ అయ్యెను. అందులకు వారి పరమశ్రద్ధయు, అనన్యప్రేమయే కారణము. అందువలన ధ్రువుడు, దేవఋషియైన నారదునియొక్క ఉపదేశములను లక్ష్యముగా చేసికొని ఆ పరమాత్మయందు ధ్యానమగ్నుడయ్యెను. అదేవిధముగా మనము కూడ భగవద్గీత, రామాయణము, భాగవతము మొదలగు గ్రంథములను, మహాత్ముల వచనములను ఆధారముగా, ఆదర్శముగా చేసుకొని గట్టి సాధన కావింపవలయును. అనన్యభక్తిశ్రద్ధలతో పరమాత్ముని ధ్యానించవలయును. పరమాత్ముని ధ్యానరూపమైన ఆ లక్ష్యము నెరవేరువరకును, కఠినాతి కఠినములైన ఎన్ని ఆపదలు వచ్చినను చాతకమువలె పూనికవహించి, ఆ ప్రభువును ధ్యానించుట వదలిపెట్టకూడదు. మేఘములన్నియు వర్షింపవు. కాని వర్షింపని మేఘములను చూచికూడ చాతకము "ప్రియా ప్రియా" యని పిలుచుచుండును. ఒక్కొక్కప్పుడు ఆ మేఘములలో ఏదైనా ఒకమేఘము వర్షింపవచ్చును కదా! ఇదే విధముగా మనముకూడ భగవద్భక్తులవలె పరమేశ్వరుడు ఎప్పటికైనను లభించితీరును అను కోరికను, ఆశయమును కలిగియుండ వలయును. చాతకపక్షిమీద వడగండ్లుపడును. దానిరెక్కలు తెగిపోవును. అప్పటికి కూడ అది తన లక్ష్యమును వీడదు. నీటిబిందువులను ఆశించుచునే యుండును. అట్లే మనముకూడ ఎంతటి కష్టములు వచ్చిపడినను ఆ పరమేశ్వర స్వరూపదర్శన లక్ష్యమును విడనాడరాదు. భగవత్ప్రాప్తి రూపమైన బిందువును ఆశించుచునే యుండవలయును. ప్రాణములు పోవుదశకు చేరినను చాతకము మేఘములనుండి వర్షించు నీటిబిందువులనే గ్రహించును కాని ఇతర జలముల నెప్పుడూ కోరదు. అది దాని లక్షణము. అదేవిధముగ భగవత్ప్రాప్తి తప్ప ఇంకేవిధమైన ప్రాపంచిక భోగములను ఎప్పుడును కోరుకొనరాదు. తీవ్రమైన కోరికయు, మిక్కిలి అవసరమూ ఉన్నను, చాతకమునకు ఒక్కొక్కప్పుడు జలము లభింపకపోవచ్చును. కాని కోరికయందలి తీవ్రతనుబట్టి ఉత్తమసాధకునకు

పరమాత్ముడు తప్పక లభించును. చాతకమునకు జలము కావలయును కాని నీరు జడమగు కారణమున ఆ నీటికి చాతకము యొక్క అవసరములేదు. కాని భక్తుడు పరమేశ్వరుని కొఱకు ఎంతగా తహతహపడునో ఆ పరబ్రహ్మకూడ భక్తునికొఱకు అంతే ఆతురతకు లోనగును. పరమేశ్వరుడిట్లు పలికెను.

యే యథా మాం ప్రపద్యంతే తాంస్తథైవభజామ్యహమ్ । (గీత. 4/11)

"పార్థా! భక్తులు నన్ను సేవించిన రీతికి అనుగుణముగ నేను వారిని అనుగ్రహింతును".

పరమాత్ముడింకను ఇట్లు పలికెను.

సమోఽహం సర్వభూతేషు న మే ద్వేష్యోఽస్తి న ప్రియః ।
యే భజంతి తు మాం భక్త్యా మయి తే తేషు చాప్యహమ్ ॥

(గీత.9.29)

"నేను సకలభూతముల (ప్రాణుల)యందును సమభావముతో వ్యాపించి యుందును. నాకు అప్రియుడు గాని ప్రియుడు గాని ఎవ్వడును లేడు. కాని నన్ను భక్తితో భజించువారు నాయందేయుందురు. నేనును వారియందు ప్రత్యక్షముగా ఉందును."

జ్ఞానులగు భక్తులు నిష్కామభావముతో పరమాత్ముని భజించెదరు. వారికి పరమాత్ముడు మిగుల ప్రియమైనవాడు అగును. ఆ భగవంతునకు కూడ వారు అంతే ప్రియమైన వారగుదురు.

ఆ పరమాత్ముడిట్లు నుడివెను.

తేషాం జ్ఞానీ నిత్యయుక్త ఏకభక్తిర్విశిష్యతే ।
ప్రియో హి జ్ఞానినోఽత్యర్థమ్ అహం స చ మమప్రియః ॥

(గీత. 7. 17)

"ఈ చతుర్విధభక్తులలో నిరంతరము నాయందే ఏకీభావస్థితుడై, అనన్య భక్తియుతుడైన జ్ఞాని అత్యుత్తముడు. ఏలనన వాస్తవముగ నన్ను

(నాతత్త్వమును) తెలిసికొనిన జ్ఞానికి నేను మిక్కిలి ఇష్టుడను. అతడును నాకు మిక్కిలి ఇష్టుడు".

కనుక మనకు పరమాత్మునియందు అనన్యభక్తిభావము, విశుద్ధప్రేమయు కలుగుటకు నిత్యము, నిరంతరము నిష్కామభావముతో, శ్రద్ధాభక్తులతో ఆ స్వామి ధ్యానమును కొనసాగించవలయును.

"వాయువు, తేజస్సు, జలము, పృథివి వీటన్నిటియందు ఆకాశము వ్యాపించియున్నది. ఈ విధముగనే పరబ్రహ్మ అన్నిటియందును వ్యాపించి యున్నాడు. సమస్తము పరమాత్ముని ఒక్క అంశమందే కలదు". మనము అన్నిసమయములలోను భగవంతుని ధ్యానించుచుండవలెను. గీతయందు ఇట్లు ప్రస్తావింపబడినది.

యో మాం పశ్యతి సర్వత్ర సర్వం చ మయిపశ్యతి ।
తస్యాహం న ప్రణశ్యామి స చ మే న ప్రణశ్యతి ॥

(గీత. 6/30)

"సకల ప్రాణులయందును ఆత్మరూపముననున్న నన్ను (వాసుదేవుని) చూచుపురుషునకు, అట్లే ప్రాణులన్నింటిని నాయందు అంతర్గతములుగా నున్నట్లు చూచువానికి నేను అదృశ్యుడను కాను. అతడును నాకు అదృశ్యుడు కాడు".

పరమాత్ముడు తెలిపిన ఈ సాధనమును నిరంతరము ఉత్సాహముతో అభ్యాసము చేయుచుండవలయును. ప్రతివస్తువును భగవంతుని స్వరూపముగ భావించవలయును. ప్రతిచేష్టను ఆ స్వామి లీలగ తలపోయుచు అన్నివేళలలోను ఆనందముతో ముగ్ధులగుచుండవలయును. ఎందుకనగా స్వయముగ పరబ్రహ్మయే ప్రపంచమునందుగల సకల వస్తువుల రూపములుగ రూపొందెను. మొదట ఒక్క భగవంతుడే ఉండెననియు, తరువాత ఆయనకు "నేను అనేకములగుదును" అను కోరిక కలిగెననియు, ఉపనిషత్తులలో చెప్పబడినది.

"సోఽకామయత । బహు స్యాం ప్రజాయేయేతి" । (తైత్తరీయ 2/6)

అప్పుడు స్వయముగ సర్వేశ్వరుడు అనేక రూపములను పొందెను. ద్వాపరయుగమునందు బ్రహ్మదేవుడు గోపబాలురను గోవత్సములను తీసికొని వెళ్లి ఒక గుహయందు దాచిపెట్టెను. ఆ సమయమున స్వయముగ శ్రీకృష్ణభగవానుడే గోపాలుర గోవత్సముల రూపములలో ప్రకటితుడై, తన లీలలను ప్రకటింపసాగెను. శ్రీమద్భాగవతమునందు ఇట్లు చెప్పబడినది.

యావద్వత్సపవత్సకాల్పకవపుః యావత్కరాంఘ్ర్యాదికం ।
యావద్యష్టివిషాణవేణుదలశిక్ యావద్విభూషాంబరమ్ ॥
యావచ్ఛీలగుణాభిధాకృతివయో యావద్విహారాదికం ।
సర్వం విష్ణుమయం గిరోఽఙ్గవదజః సర్వస్వరూపో బభౌ ॥

(శ్రీమద్భా. 10/13/19)

"అప్పుడు అజుడగు శ్రీకృష్ణుడు గోపాల గోవత్సముల సంఖ్యను అనుసరించి కరములు, పాదములు మొదలగు అవయవములు, బెత్తములు, కొమ్ములు, వేణువులు, పత్రములు, చిక్కములు, ఆభూషణములు, వస్త్రములు, స్వభావములు, గుణములు, నామములు, ఆకారములు, వయస్సులు, విహారములు మున్నగునవి ఎవరికి ఎట్లున్నవో సరిగ వానినట్లే ధరించి 'సర్వజగత్తు విష్ణుమయ'మను వాక్కు రూపుదాల్చినట్లు ఆయన సర్వస్వరూపుడై ప్రకాశించెను".

ఈ విధముగ మనము సకల పదార్థములను భగవంతుని స్వరూపములే అనియు, చేష్టలన్నియు, ఆయన లీలలే అనియు తెలిసికొనవలయును. అట్లు భావించుచు క్షణక్షణము ఆనందముతో ముగ్ధులము కావలయును. భక్తులకు ఈ సాధనము మిగుల ఉత్తమమైనది, సులభమైనది.

పచ్చరంగు అద్దములను ధరించినవారి కనులకు ప్రపంచమంతయు పచ్చగా కనిపించును. అట్లే "శ్రీహరి" యొక్క భావరూపమైన అద్దములను ధరించిన వారి హృదయనేత్రములకు ప్రపంచమంతయు వస్తుతః పరమాత్ముడగు శ్రీహరిరూపముననే కనిపించసాగును. పచ్చరంగు కళ్లజోడు కంటె శ్రీహరి రూపమైన కళ్లజోడునందు ఒక విశేషము కలదు. ప్రపంచము

అనేక రంగులతో కూడినది. అద్దముల ప్రభావమున మనకు అది పచ్చగా అనిపించును. కాని ఈ ప్రపంచమైతే నిజముగ శ్రీహరి రూపమే. అజ్ఞానమువలన మనము ఈ రహస్యమును తెలుసుకొనలేకున్నాము. అందువలన మనకు శ్రీహరి ప్రపంచముయొక్క రూపమున కనిపించు చున్నాడు. నిజముగా సకలము పరమాత్ముడే అయి ఉండెను. ఇప్పుడును అన్నియు ఆ భగవంతుడు అయివున్నాడు.

గీతలో అన్నిటియందు పరమాత్మబుద్ధి కలిగియుండుటను, దాని మహిమను మిగుల గొప్పగా చెప్పబడినది. కృష్ణపరమాత్మ ఇట్లు నుడివెను.

బహూనాం జన్మనామంతే జ్ఞానవాన్ మాంప్రపద్యతే ।
వాసుదేవః సర్వమితి స మహాత్మా సుదుర్లభః ॥ (గీత. 7/19)

"అనేకజన్మలపిదప జ్ఞానియైనవాడు(భగవత్తత్త్వమును ఎఱిగినవాడు) సర్వమూ వాసుదేవమయమే యని భావించి, నన్ను శరణుపొందును. అట్టి మహాత్ముడు లభించుట దుర్లభము".

ఈ సాధనము మిగుల ఉత్తమమైనది. కనుక మనము అందరిలోను పరమాత్మ స్వరూపమును దర్శించవలయును. ఇట్లు అభ్యాసము చేసినచో శీఘ్రముగా పరబ్రహ్మను పొందగలము. ఛాందోగ్యోపనిషత్తునందు ఒక కథ కలదు. ఉద్దాలక మహర్షి తన కుమారుడగు శ్వేతకేతువును ఇట్లు అడిగెను. "ఒకదానిని తెలిసికొనిన సమస్తము తెలియును. నీవీ విద్యను నేర్చుకొంటివా? లేదా?" దీనికి సమాధానముగ "ఆ విద్య మా గురుదేవులు కూడ ఎరుగరు. వారికి తెలిసియుండినచో నాకు తప్పక చెప్పియుండెడివారు. ఇప్పుడు మీరు దయచేసి నాకు దానిని ఉపదేశింపుడు". అప్పుడు ఉద్దాలకుడు చెప్పెను. బంగారము యొక్క స్వరూప స్వభావములను తెలిసికొనినచో సువర్ణముచే తయారగు సమస్త ఆభరణములగురించియు తెలియును. వాటి నామములు, రూపములు, ఆకారములు వేరువేరుగా ఉండవచ్చును. కాని వాటికి మూలము బంగారమేయగును. ఇటులనే పరమాత్మతత్త్వమును తెలుసుకొనినచో సమస్తమునందును పరమాత్మయే విరాజిల్లుచుండును. నీటి తత్త్వమును తెలిసికొనినచో మేఘములు, ఆవిరి, మంచు, నీటిబిందువులు మొదలగు

వాటియందు జలమే భాసిల్లుచుండును. ఇట్లే పరమాత్మ తత్త్వమును తెలిసికొనినచో సమస్త సృష్టియందును పరమాత్మయే గోచరించుచుండును. భేదము, అభేదము అను రెండు సిద్ధాంతములను అంగీకరించువారు ఈ విషయమును త్రికరణశుద్ధిగా స్వీకరింతురు. భేదమేమిటనగా అభేదతత్త్వమును ఉపాసించువారు 'ఈ ఉన్నదంతయు పరబ్రహ్మయేమరియు నేను కూడ పరబ్రహ్మనే' అని అందురు. పరబ్రహ్మయొక్క భేదతత్త్వమును ఉపాసించువారు 'ఈ ఉన్నదంతయు పరబ్రహ్మమే. నేను ఆయన సేవకుడను' అని అందురు. ఈ విషయమున ఈ ఇరువురియందునుగల భేదమిదియే. ఆధికారికభేదముననుసరించి ఈ రెండు సాధనములు ఉత్తమమైనవే. రామచరితమానసమందు ఈ వర్ణన కలదు. కిష్కింధాకాండలో పరమాత్ముడగు శ్రీరాముడు భక్తిని దృష్టిలో నుంచుకొని భక్తుడగు హనుమంతునితో ఇట్లు పలికెను.

"అందరును నన్ను 'సమదర్శి' యందురు. కాని నా సేవకులే నాకు ఎక్కువ ప్రియమైనవారు. ఏలనన వారు అనన్యభక్తితో నాపైననే ఆధారపడియుందురు. ఓ హనుమంతుడా! 'నేను సేవకుడను. ఈ జడచేతనములన్నియును భగవంతుని రూపములే' అను నిశ్చయమును కలిగి నిశ్చలబుద్ధితో దానిపైననే దృఢముగా నుండువానిని 'అనన్య భక్తుడు' అని అందురు".

(రా.మా. కిష్కింధా. రో. 2/4,3)

సాధారణ మనుజునకు ఈ భక్తిమార్గము సరళమై, సుగమమైనది. కనుక ఇది ఉత్తమము. భక్తిమార్గమునకు అందరును అర్హులగుదురు. వారు నిమ్నజాతివారైనను, మూర్ఖులైనను, పాపులైనను సరే. వారికి కేవలము భగవంతునియందు విశుద్ధమగు భక్తివిశ్వాసములు ఉండవలయును. పరమాత్ముడు కేవలము భక్తిశ్రద్ధలనే చూచును. శబరి విశేషముగా చదువుకొన్నది కాదు, నిమ్నజాతియందు జన్మించినది. ఆమె స్వయముగ పరబ్రహ్మయగు రామచంద్రునితో ఇట్లు నుడివెను.

"ప్రభూ! నేనేవిధముగా మిమ్ము స్తుతింపవలయును? ఓ పాపవిమోచనా! నేను నిమ్నజాతి స్త్రీని. మందబుద్ధిని. అధమురాలను. అందునా అతి

నికృష్టురాలను. నేను జడమతిని". ఈ మాటలను విని రామచంద్రప్రభువు ఇట్లు పలికెను. (రా.మా. అరణ్యా. దో. 34/1)

"భక్తురాలా! నా మాటలను వినుము. నేను కేవలము భక్తితత్పరత్వమునే గౌరవించెదను". (రా.మా. కిష్కింధా. 34/2)

పరమాత్ముడు ఆమె భక్తిభావమును చూచి ముగ్ధుడయ్యెను. ఆమె కుటీరము చెంతకు వెళ్లెను. ఆమె 'తన చేతులతో (స్వయముగా) ఇచ్చిన ఫలములను తినెను. ఇది ఆ ప్రభువుయొక్క అవ్యాజమైన దయ, దయామయుడగు ఆ స్వామిదయకు పాత్రురాలైన శబరి జీవితము ఎంతయు మిగుల ధన్యమైనది.

"హృదయమునందు శ్రద్ధాభక్తులు లేనివాడు, భగవంతుని విశ్వసించనివాడు. నిజమైన భజనను చేయనేలేడు. అట్టి వారికి పరమాత్ముని అనుగ్రహము తొందరగా లభించదు. కనుక మనము భగవంతుని గుణముల, స్వభావముల వైపునకు దృష్టి సారింపవలెను. ఆ ప్రభువుయొక్క సాన్నిధ్యమును పొందుటకు సంపూర్ణమైన విశ్వాసముతో ప్రతిక్షణము ఆయన కొఱకు నిరీక్షించుచుండ వలెను 'వాస్తవముగా పరమాత్ముడు ఉన్నాడు. ఆ స్వామి ఇదివరలో ఎందరకో లభించెను. ఇప్పుడును లభించును. మనకు కూడ నిశ్చయముగ ప్రాప్తించును' అను దృఢ విశ్వాసమును మనస్సునందుంచు కొనవలెను. ఆ స్వామి మన అవగుణములను పట్టించుకొనడు. ఆయన హృదయము మిగుల కోమలము, సరళము, దయామయము. అది వాత్సల్యముతో నిండియుండును. ఆ పరమేశ్వరుడు సర్వాంతర్యామి, సర్వశక్తిమంతుడు, సకల ప్రదేశములందును ఎల్లప్పుడును స్థితుడైయుండును. భక్తునియందలి భక్తిప్రపత్తులతోడనే ఆయన సాక్షాత్కరించును.

రామచరితమానసమందు శివుడిట్లు పలికెను.

"శ్రీహరి సర్వవ్యాపి. భక్తిశ్రద్ధలు కలచోట తనను తాను ప్రకటించుకొనునని నా విశ్వాసము". (రా.మా. బా.కాం. 184/3)

ఈవిధముగా దృఢనిశ్చయము చేసికొనవలెను. శబరివలె ప్రతిక్షణము పరమవిశ్వాసముతో నిరీక్షించుచుండవలెను. ఇట్లు ఎదురుచూచుటవలన

భగవంతుడు శీఘ్రముగానే ప్రాప్తించుటను ఇందులకు భిన్నముగా సంశయములతో కూడినవాడైనచో "పరమాత్ముడున్నాడో, లేడో ఎవరికి తెలియును?" "ఇంతకుమునుపు ఎవరికైనను దర్శనమిచ్చెనో లేదో", ఇపుడు లభించునో, లభించడో", "నాకు ప్రాప్తించునో ప్రాప్తించడో" ఇట్టి సందేహములు కలిగియున్నవాడు భగవంతుని పొందుట కష్టమగును. ఎందుకనగా శ్రద్ధలేనివానికి, సంశయములతో కూడినవానికి, అజ్ఞాని అయినవానికి పరమేశ్వరుడు ప్రాప్తించుట దుర్లభమగును. అంతియేకాక అతనికి ఇహలోక సుఖములును ఉండవు. పరలోక సుఖములును దక్కవు. శ్రీకృష్ణుడిట్లు నుడివెను.

అజ్ఞశ్చాశ్రద్దధానశ్చ సంశయాత్మా వినశ్యతి ।
నాయం లోకోఽస్తి న పరో న సుఖం సంశయాత్మనః ॥

(గీత. 4/40)

"అవివేకియు, శ్రద్ధారహితుడును అయిన సంశయాత్ముడు పరమార్థ విషయమున అవశ్యము భ్రష్టుడేయగును. అట్టి సంశయాత్మునకు ఈ లోకమునందుగాని, పరలోకమునందుగాని ఎట్టి సుఖమూ ఉండదు".

భగవంతుని పొందుటలో సంశయమున్నను, ప్రయత్నములో లోపమున్నను ఆ స్వామిని దర్శించు దీక్ష, నిరీక్షణయు లేకున్నను ఆయనయందు మనస్సు లగ్నముకాదు. అందులకు మనము అధములము, పాపులము, అజ్ఞానులము, మూర్ఖులము ఐనను కావచ్చును. భగవంతుని యందు దృఢమైన శ్రద్ధావిశ్వాసములు కలిగి, ఆ స్వామిని పొందుటకు మనము ప్రయత్నశీలురము కావలయును. పరమదయాళువగు పరమాత్మునకు మన అవగుణములు పట్టవు. భరతుడిట్లు చెప్పెను.

"ప్రభువు తన సేవకుల దోషములను ఎన్నడును పరిగణింపడు. అతడు దీనజనబంధువు. ఆయన స్వభావము అతికోమలము. శ్రీరామచంద్రప్రభువు తప్పక రాగలడని నా మనస్సు విశ్వసించుచున్నది. ఏలనన అన్నియు శుభశకునములే కనిపించుచున్నవి". (రా.మా. ఉ.కాం. దో. 1/3,4)

అందువలన అభయహస్తుడగు ఆ పరమాత్మునిపై ధ్యానముంచి మనము

నిశ్చింతగ ఉండవలయును. ఆయన మన అవగుణములవైపే చూడడు. తప్పక మనలను తన వారినిగా చేసికొని ఆ స్వామి తన దర్శనభాగ్యమును మనకు ప్రసాదించును.

భక్తుడగు పద్మనాభుడు అను బ్రాహ్మణుడు ఈ భావముచేతనే ప్రభావితుడై తన మనస్సులో ఇట్లు ఆలోచించుచుండెను. 'భగవంతుడు నాకు తప్పక లభించును. నేను ఆయన పాదపద్మములమీద వ్రాలెదను. ప్రేమాశ్రువులచేత ఆ స్వామి చరణములకు అభిషేకము చేయుదును. ఆ దేవదేవుడు నన్ను చేరదీసి తన హృదయమునకు హత్తుకొనును. అప్పుడు నేను ఆనందసాగరమున మునిగి తేలుచుండును. అప్పుడు ఆ స్వామి నన్ను వరములు కోరుకొమ్మని పలుకును. అంతట నేను నాకేమియు వలదు. నేను మీ సేవను చేసికొనుచుందును. మిమ్ములనే చూచుచుందును' అని చెప్పెదను. ఈ విధముగా తన మనస్సులోనే ఆలోచించుచు అతడు ఆనందమగ్నుడగు చుండెడివాడు. ఆతని శరీరము రోమాంచమగుచుండెను. కనులనుండి అశ్రువులు స్రవించుచుండెను. భక్తి పారవశ్యములతో గూడిన అతని ఈ స్థితి చాలసేపటివరకు ఉంటూ ఉండెడిది. అతని పరమోత్తమభావమును తీవ్రమైన శ్రద్ధాభక్తులను గమనించి ఆ పరంధాముడు సాక్షాత్తుగా ప్రకటితుడై ఆయనకు దర్శనమిచ్చెను. అప్పుడు ఆ స్థలములన్నియు పరమాత్ముని దివ్యాంగనములనుండి వెలువడిన కాంతులు దేదీప్యమానములయ్యెను. భక్తుడైన పద్మనాభుడు వేలకొలది సూర్యులతో సమానమైన ఆ దివ్యప్రకాశమును చూచెను. చతుర్భుజుడగు ఆ పరమాత్మ శంఖచక్రగదా పద్మములను ధరించి ఆ ప్రకాశముచే దేదీప్యమానుడై విరాజిల్లుచుండెను. అట్టి శ్రీమహావిష్ణువును అతడు దర్శించెను. పరమభక్తుడగు పద్మనాభుని హృదయము ప్రశాంతతను పొందెను. కనులు నిర్నిమేషములై, ఆ దేవదేవుని యొక్క ఆనందరసమును ఆస్వాదింపసాగెను. ఆ ప్రభువు సకల రసామృత సాగరము గదా! భక్తిసాధన చేయువారికి భగవదనుగ్రహమును పొందుట మిక్కిలి సులభము. ఇది రహస్యముతో కూడిన సాధనము. కనుక భక్తులు పద్మనాభునే అనుసరించవలయును.

భగవంతుని ఉపాసించుటకు గల సాధనములన్నింటిలో ఆయనను సేవించుటకు, ఆ స్వామి దివ్యనామము, రూపము, ఆయన లీల, ధామము, ఈ నాలుగును ప్రధానములు. ఈ నాలుగింటిలో ప్రతిదానియందును నున్న గుణమును, ప్రభావమును, తత్త్వమును, అంతర్యమును అర్థము చేసుకొనవలయును. కనీసము చెవులు, నేత్రములు, మనస్సు, వాక్కు అను ఈ నాలుగింటి ద్వారా పైన చెప్పిన నాలుగింటిని తప్పక సేవించవలయును. పరబ్రహ్మయొక్క నామమును, రూపమును, లీలలను, ధామగుణములను, ప్రభావమును, తత్త్వమును, అందలి అంతర్యమును గూర్చి భక్తులనుండి శ్రద్ధాభక్తులతో చెవులార వినవలయును. నేత్రములద్వారా సచ్ఛాస్త్రములను చదువవలయును. వాటిని మనస్సుతో మననము చేయువలయును. వాక్కుద్వారా కీర్తించవలయును. భగవద్భక్తులకు ఈ విషయములను చెప్పుచుండవలయును. శ్రద్ధాభక్తులతో ఈ నాలుగింటిని అనుసరించుటవలన, ఆరాధించుటవలన పరమాత్మయొక్క సాక్షాత్కారము కలుగును. ఫలితముగా పరమానందము, పరమశాంతియు ప్రాప్తించును. అపారమైన సమభావము సమకూరును. ఆ దేవదేవుని స్వరూపజ్ఞానము కలుగును. ఇక పరమాత్ముని నామము, రూపము, ఆ స్వామిలీల, పరంధాముని యొక్క గుణములు, ప్రభావము, తత్త్వము, రహస్యములు అనువానిని గూర్చి సంక్షిప్తముగ తెలుపబడుచున్నవి. [1]

ఓర్పు, దయ, శాంతి, ప్రేమ, జ్ఞానము, సరళత మొదలగునవి పరమాత్ముని యొక్క అనంత దివ్యగుణములు. ఇవి అన్నియు ఆ స్వామి దివ్యనామము నందే కుదురుకొనియున్నవి. వటవృక్ష బీజమును భూమిలో నాటి నీరుపోయుటవలన అది మఱ్ఱిచెట్టుగ రూపొందును. అటులనే పరమాత్మ యొక్క నామరూప బీజమును హృదయమను భూమిలో నాటవలెను. ఆ బీజమును సత్సంగము, స్వాధ్యాయరూపమగు నీటితో తడుపవలెను. అప్పుడు

1. ఈ విషయమును విస్తృతముగా తెలిసికొనుటకు గీతాప్రెస్సువారు ప్రకటించిన "భక్తి - భక్త - భగవాన్" అను పుస్తకమునందు "నామ-రూప-లీల-ధామ్" శీర్షికతో ఉన్న వ్యాసమును చూడవలయును.

దివ్యమైన, భగవద్గుణరూపమగు వృక్షము రూపొందగలదు. జపము, కీర్తనము, శ్రవణము, స్మరణము చేయుటవలన ఉపాసకుని హృదయమందు పరమేశ్వరుని దివ్యగుణములు స్వాభావికముగనే ప్రకటితములగును. ఇవి నామముయొక్క గుణములని తెలుపబడెను. నామమును జపించుటవలనను, ఆ స్వామిని కీర్తించుటచేతను, ఆ ప్రభువును గూర్చి వినుట, స్మరించుట వలనను సమస్త పాపములు నశించును. అహంకార మమకారములు, రాగద్వేషములు, కామక్రోధములు, లోభమోహములు మొదలగు సకలదుర్గుణములును సమసిపోవును. అసత్యము, కపటము, చౌర్యము, హింస, వ్యభిచారము, మద్యపానము, జూదము మొదలగు దురాచారములు అంతరించును. దుఃఖములన్నియు దూరమగును. ఉపాసకునియందు స్వాభావికముగనే సద్గుణములు ఆవిర్భవించును. క్రమముగా భగవంతుని ప్రాప్తియు కలుగును. ఇది ఆ దివ్యనామముయొక్క ప్రభావము.

భగవన్నామము ఆ పరమేశ్వరునకు భిన్నముకాదు. పరమేశ్వర స్వరూపము, ఆ స్వామిని గురించిన జ్ఞానము, ఆ ప్రభువు నామము ఇవి అన్నియును ఒకటే. వ్యాపముగ పరబ్రహ్మయే స్వయముగ నామముయొక్క రూపమున ప్రకటితుడగును. ఈ విధముగా తెలిసికొనుటయే నామతత్త్వమును గ్రహించుటయగును.

వాక్కుద్వారా నామమును జపించుటకంటెను, మనస్సులో జపించుటవలన వందరెట్లు ఎక్కువగా ప్రయోజనము చేకూరును. ఆ మానసిక జపము కూడ భక్తిశ్రద్ధలతో చేసినచో దానిఫలము అనంతమగును. దానినే గోప్యముగను, నిష్కామభావముతోడను చేసినచో పరమాత్మప్రాప్తి శీఘ్రముగనే కలుగును. ఈ రహస్యమును ఎఱింగినవాడు ఎన్నడును భగవన్నామజపముచాటున పాపము చేయడు. ఇదియే భగవన్నామముయొక్క రహస్యము.

పరమేశ్వరుని రంగు, రూపము, ఆకారము మిగుల మనోహరమైనవి. అవి లావణ్య శోభితములు, రసమయములు, మిగుల ఆకర్షణీయములు, కాంతిమయములు, అలౌకికములు, ప్రకాశవంతములు, సుందరములు. అవి ఎంతయు అద్భుతమైనవి వాటియందు అత్యంత విలక్షణమైన సహనము,

దయ, శాంతి, ప్రేమ, న్యాయము, సమభావము, మాధుర్యము, సారళ్యము, ఔదార్యము మొదలగు అనంతమగు దివ్యగుణములున్నవి. ఇవి ఆ పరమేశ్వర స్వరూపముయొక్క గుణములు.

సంపూర్ణమైన బలము, ఐశ్వర్యములు, తేజస్సు, శక్తి, మహత్త్వ, సంభవమును అసంభవము చేయగల సామర్థ్యము, అసంభవమును సంభవము చేయు ఒడుపు మొదలగునవి ఆ దేవదేవుని ప్రభావములు. అవి అపరిమితములు. భగవంతుని స్వరూపదర్శనము, స్పర్శ, ఆ స్వామితో భాసించుట, స్మరించుట తోడనే సకల పాపములు, దుఃఖములు, దురాచారములు పూర్తిగా తొలగిపోవును. (నశించును). భక్తునియందు స్వాభావికముగనే సకల సద్గుణములు, సదాచారములు ఉదయించును. అతనికి భగవత్ప్రాప్తియును కలుగును. ఇది భగవంతుని మహిమగా తెలుపబడినది.

పరమాణువు, ఆవిరి, మంచు, మేఘములు, నీటిబిందువులు, వడగండ్లు, మంచుగడ్డలు మొదలగునవన్నియును తత్త్వతః జలమే. అటులనే సగుణ నిర్గుణములు, సాకార నిరాకారములు, వ్యక్తావ్యక్తములు, జడచేతనములు, స్థావర జంగమములు, సదసత్తులు, స్థూలసూక్ష్మములు, కార్యకారణములు, మొదలగునవన్నియును మరియు వీటి కతీతమగునవన్నియును గూడ తత్త్వదృష్టితో ఒక్క భగవంతుడే యగును. ఇది పరమేశ్వరునియొక్క స్వరూపతత్త్వము.

ఆ నిర్గుణ నిరాకార పరమాత్మయే సగుణసాకార రూపమున ప్రకటితుడగుచుండును. ఆ స్వామి కృపలేకుండ ఈ రహస్యమును ఋషులు, దేవగణములు కూడ తెలిసికొనలేదు. ఎందుకనగా వారు ఆ స్వామి యోగమాయచేత కప్పబడి యుందురు. ఆ స్వామి స్వరూపము అచింత్యము, హద్దులులేనిది, దివ్యమైనది. ఆయన తనను తానే ఎరుగును. మరియు ఆయన దయకు (అనుగ్రహమునకు) పాత్రులైనవారు మాత్రము ప్రభువును తెలుసుకొనగలరు. ద్వాపరయుగమునందు బ్రహ్మదేవుడు గోపాలురను, గోవత్సములను దొంగిలించి తీసికొనిపోయెను. అప్పుడు శ్రీకృష్ణపరమాత్మయే గొల్లబాలల, గోవత్సములరూపములను దాల్చెను. ఈ రహస్యమును

బలరామదేవుడు కూడ స్వయముగా తెలిసికొనలేకపోయెను. శ్రీకృష్ణుడే బలదేవునకు ఈ రహస్యము తెలిపెను. ఆ సమయమున గోపాలురయొక్క, గోవత్సములయొక్క రూపములలో నున్న పరమాత్ముని ఎవ్వరును గుర్తించలేదు. ఇదియే భగవంతుని స్వరూప రహస్యము.

విభీషణుడు రావణునిచేత అవమానింపబడి శ్రీరామచంద్ర భగవానుని శరణుజొచ్చెను. ఆ సమయమున భగవంతుడు అతనిమీద (శరణాగత) వాత్సల్యమును ప్రదర్శించెను. ఔదార్యమును చూపెను. దయతో ప్రేమతో సహృదయతతో ఆయనను చేరదీసెను. భగవంతుడు చూపిన ఇట్టి గుణములను గ్రహించుటయే పరమాత్ముని లీలయందలి గుణములను దిగ్దర్శనము చేయుట యగును.

రామచరితమానసమునందలి బాలకాండమున శివధనుర్భంగ ఘట్టము కలదు. మహాత్ముడగు పరశురాముడు అచటికి వేంచేసెను. అంత్యమున రామచంద్రునితో ఆయన ఇట్లు పలికెను.

"ఓ రామా! లక్ష్మీపతి యొక్క ఈ ధనస్సును చేతబట్టి సంధింపుము. ఆ సందేహము తీరిపోవును" అని అందించుచుండగనే ధనుస్సు స్వయముగా శ్రీరాముని చేతులలోనికి పోయెను. (ధనుస్సుతోపాటు విష్ణుసంబంధ తేజస్సు కూడ పరశురాముని నుండి శ్రీరాముని చేరెను). పరశురామునకు అత్యంత సంభ్రమాశ్చర్యములు కలిగెను". (రా.మా. బా.కాం. దో. 283/4)

ఈ విధముగా పరమాత్ముని స్పర్శ కలిగినంత ధనుస్సు తనంతట తానే సన్నద్ధమగుట ఆస్వామి లీలయొక్క ప్రభావమే. భగవంతుని లీలా గుణములను, ప్రభావమును, తత్త్వమును, రహస్యమును అవగతము చేసుకొనుచు ఆ స్వామి లీలను దర్శించుట, ఆయనను గూర్చి చింతన చేయుట, పఠనము, శ్రవణము, కీర్తనములు చేయుట వలనను, వాటిని అనుసరించుటవలనను మనుష్యుడు ఉద్ధరింపబడును. ఇదికూడ పరమేశ్వరుని లీల యొక్క ప్రభావమే.

బ్రహ్మదేవుడు గోపాలురను, గోవత్సములను దొంగిలించి తీసికొనిపోయెను. అప్పుడు స్వయముగ పరమేశ్వరుడే ఆ గోపాలుర,

గోవత్సముల రూపములను ధరించి, ఆ స్థితిని సంవత్సరము వరకు తన లీలలతో నడపెను.తన లీలల ప్రభావమున పరమాత్ముడు ఒక్కక్షణములో అనేక రూపములను దాల్చెను. ఈ లీలలను భగవంతుని స్వరూపమును తెలిసికొనుటయే, ఆ స్వామి లీలల యొక్క తత్త్వమును తెలిసికొనుటయగును. ఎందుకనగా కర్త, కర్మ, క్రియ, సకలము తత్త్వతః ఆ పరమాత్ముడే యగునుగదా!

అట్లే ఈ ప్రపంచమునందు సహజముగ జరుగు చేష్టలు (కదలికలు) అన్నియును కూడ ఆ దేవదేవుని లీలలే. అవి ఆయన కంటె భిన్నములు కావు. అవి ఆ స్వామి స్వరూపాలే. దీనిని తెలిసికొనుటకూడ ఆ ప్రభువుయొక్క లీలను తెలిసికొనుట యగును.

భగవంతుడగు శ్రీరాముడు పదునాలుగు సంవత్సరముల గడువు ముగియగనే అయోధ్యకు విచ్చేసెను. అయోధ్యావాసులందరు ఆయనను కలిసికొనుటకు మిగుల ఉబలాటపడుచుండిరి. ఇది తెలిసిన రామచంద్రుడు తాను అనంతరూపములలో ప్రకటితుడై ఒకే సమయమున అందరిని కలిసెను.

"ఒకే సమయమున ప్రభువు అనేక రూపములలో ప్రకటితుడై ప్రతివ్యక్తికిని ఒకే సమయమున వారి వారి యోగ్యతలకు అనుగుణముగ దర్శనమిచ్చెను. ఉమా! ప్రతి ఒక్కడును 'ప్రభువు మొట్టమొదట తననే కలిసికొన్నాడు' అని భావించెను. ఎవ్వరును ఈ లీలా రహస్యమును ఎరుగరు.

(రా.మా. ఉ.కాం. దో. 5/3,4)

భగవంతుని చిన్మయదివ్యలోకము సర్వశ్రేష్ఠమైనది. అన్నిటికంటె ఉత్తమమైనది. అది నిత్యము, సత్యమైనది. అచటకు మనస్సు, బుద్ధి, వాక్కు చేరలేవు. ఓర్పు, దయ, శాంతి, ప్రేమ, సమభావము, న్యాయము మొదలగు భగవంతుని దివ్యగుణములు నిత్యములు. అవి ఆ ధామమునందు సహజముగనే ఉండును. ఎందుకనగా స్వయముగ పరమాత్ముడే ధామము యొక్క రూపములో ప్రాదుర్భవించెను. ఇవి పరమాత్ముని ధామము యొక్క గుణములుగ చెప్పబడెను.

భక్తుడు భజన, ధ్యానము, సత్సంగము, స్వాధ్యాయము మొదలగు

సాధనములద్వారా ఆ సర్వేశ్వరుని పరమధామమునకు చేరును. అతనిలో పైన చెప్పబడిన గుణములన్నియు మొదటినుండియే స్వాభావికముగనే విలసిల్లుచుండును. ఒకవేళ ఏ కారణముచేతనైనను వాటిలో ఏ కొంచెము లోపముండినను అది పరమధామమునందు ప్రవేశించిన క్షణముననే నివారించబడును. అక్కడకు వెళ్లిన వారెవ్వరు కూడ తిరిగిరారు. ఆ దివ్యధామమందు ఉన్నవారి శరీరములకు జన్మమృత్యు జరావ్యాధి మొదలగుగాగల వికారములు అంటవు. వారు పరమ పవిత్రులై ఉందురు. పరమాత్మునివలె దివ్యులు, చిన్మయులై ఉందురు. వారు అలౌకికులగుదురు. సకల సద్గుణ సంపన్నులై యుందురు. ఆ ధామమునందున్న పదార్థము లన్నియు దివ్యములు, చిన్మయములు, అలౌకికములు అగును. ఇదంతయు భగవద్ధామ ప్రభావము యొక్క సంక్షిప్త వివరణము.

సచ్చిదానంద ఘన పరబ్రహ్మ పరమాత్మయే, పరమధామరూపమున ప్రాదుర్భవించెను. కనుక ఆ పరమధామము సర్వేశ్వరుని స్వరూపమే యగును. దీనిని తెలిసికొనుటయే ఆ దేవదేవుని యొక్క ధామతత్త్వమును తెలిసికొనుట యగును. పరమేశ్వరునియొక్క పరమధామమునందు అంతకుముందు తెలియని వస్తువులన్నింటిని తెలుసుకొనవచ్చును అనుభవించని వాటిని అన్నింటిని అనుభవించవచ్చును. చూడని వానిని అన్నింటిని చూడవచ్చును. ఎందుకనగా అచటకు చేరుటతోడనే బుద్ధి, మనస్సు, ఇంద్రియములు మొదలగునవన్నియు దివ్యములగును. అచట పరమేశ్వరుని యొక్క మరియు ఆయన ధామముయొక్క గుణములు, ప్రభావము, తత్త్వము, రహస్యము, లీలలను గురించిన విషయములు, వినినవి, అర్థము చేసుకొనినవి మిగుల విలక్షణముగా నుండును. అచటకు వెళ్లుటతోడనే పరబ్రహ్మ మరియు ఆ స్వామి ధామము 'వస్తుతః ఏమిటి? అన్న రహస్యము సంపూర్ణముగ అవగతమగును. ఇది భగవంతుని పరమధామము యొక్క రహస్యము.

ఇట్లు గుణములు, ప్రభావము, తత్త్వము, రహస్యమును తెలుసుకొని సాధనచేయు సాధకునకు తన ఇష్టదైవము సాక్షాత్తుగా దర్శనమిచ్చును. అప్పుడాతనిస్థితి విలక్షణముగా నుండును. అప్పుడతడు ప్రేమ, ఆనందము,

ఆశ్చర్యములతో ముగ్ధుడగును. అతనికి భగవంతుడు తప్ప ఇతరమైన దేనిమీదను చివరకు తనను గురించిన స్పృహ (జ్ఞానము) కూడ ఉండదు. అతడు పరమాత్మను తదేకదృష్టితో చూచుచుండును. అతని కనులు మూతపడవు. అతని శాంతికి హద్దులుండవు. అతనిలో అలౌకికమైన సమభావము ఏర్పడును. సగుణ, నిర్గుణ సాకార నిరాకార, వ్యక్త-అవ్యక్త రూపమగు పరబ్రహ్మపరమాత్మ ఏ ప్రభావము కలిగియుండునో దానిని ఉన్నదున్నట్లుగా సంపూర్ణముగా యథార్థరూపముతో తత్త్వతః తెలుసుకొనును. పిమ్మట అతడు సకల సంశయములు, భ్రమలు, అజ్ఞానము, పాపములు, వికారములు మున్నగువాని నుండి శాశ్వతముగ ముక్తుడగును. అప్పుడతనికి చేయవలసినదిగాని, తెలుసుకొనవలసినదిగాని ఏమియు మిగిలియుండదు.

కనుక మనము భగవంతుని పొందుటకొఱకు అనన్యభక్తిని శ్రద్ధతో సాధన చేయవలయును. నిష్కామభావముతో ఆతురత కలిగి ప్రాణములున్నంతవరకు క్రియాన్వితము చేయవలయును.

❖ ❖ ❖

10. అనన్యభక్తియొక్క స్వరూప రహస్యములు

సమయము అమూల్యమైనది. ఒక్కక్షణము కూడ వ్యర్థపఱచరాదు. రాత్రి నిదురించు సమయమున పరమేశ్వరుని నామమును జపించుచు, ధ్యానించుచు శయనించవలయును. అప్పుడు రాత్రి నిదురించు సమయము గూడ సాధనచేయు సమయముగా పరిగణింపబడును.

గోపికలు నడుచుచు, తిరుగుచు, తినుచు, త్రాగుచు, కూర్చొనుచు, లేచుచు ఉన్నప్పుడును తమ సమయమును శ్రీకృష్ణుని ధ్యాసలో గడుపుచుండినట్లు మనము కూడ గడుపవలయును. మన సమయమును భగవంతుని ధ్యాసలో గడుపవలెను.

శ్రీమద్భాగవతమునందు ఇట్లు చెప్పబడినది.

యా దోహనేఽవహననే మథనోపలేపఽ
　　ప్రేంఖేంఖనార్భరుదితోక్షణమార్జనాదౌ　।
గాయంతి చైనమనురక్తధియోఽశ్రుకంఠ్యో
　　ధన్యా వ్రజస్త్రియ ఉరుక్రమచిత్తయానాః　॥

"ముఖ్యముగా పాలు పితుకునపుడు, ధాన్యములను దంచునపుడు, పెరుగు చిలుకునపుడు, ఇల్లు అలుకునపుడు, ఊయలలూపునపుడు, ఏడ్చుచున్న శిశువులను జోకొట్టుచున్నప్పుడు, నీరు చల్లుచున్నపుడు, ఇండ్ల నూడ్చుచున్నప్పుడు అనగా ఎల్లప్పుడును గోపికల చిత్తములు దైవభక్తితో నిండియుండును. ప్రేమతో వారి కన్నులలో ఆనందాశ్రువులు స్రవించుచుండును. వారు బొంగురువోయిన గొంతుతో శ్రీకృష్ణుని గూర్చి గానము చేయుచుందురు. వారి చిత్తములు ఎల్లవేళల శ్రీకృష్ణునియందే లగ్నమైయుండును. గోకులమునందలి అట్టి గోపికలెంత ధన్యురాండ్రో కదా!"

ఇదేవిధముగా మనము కూడ అన్నివేళల వాక్కుచే భగవంతుని నామమును జపించుచుండవలెను. ఆ స్వామి గుణములను కీర్తించవలెను. ఆ ప్రభువును మనస్సుతో ధ్యానించవలయును. ఈ విషయమున ఏ కొంచెము కూడ లోపము రానీయరాదు.

ఉదయము, సాయంత్రము రెండువేళల నియమానుసారముగ సాధన కొఱకు మనము మన సమయమును వినియోగించుకొనవలెను. నియమానుసారముగా మనము వెచ్చించు సమయమును కూడ మిక్కిలి విలువగలదిగా పరిగణించవలెను. పరమేశ్వరుని నామజపముతో ఈ క్రింద చెప్పిన ఆరు విషయములను విశేషముగా మనస్సునందుంచు కొనవలయును. అప్పుడు నామజపము మిగుల విలువైనది కాగలదు.

1. నామమును వీలైనచో మనస్సుతో జపించవలయును. లేనిచో శ్వాసద్వారా ధ్యానము చేయువలయును. అది కూడ చేయులేకపోయినచో నాలుకద్వారా చేయవలయును.
2. నామజపము చేయు సమయుమున ఏ నామమును మనము ఉచ్ఛరించుచున్నామో, ఆ స్వామిని (భగవంతుని) జ్ఞాపకము ఉంచుకొనవలయును.)
3. నామమును గోప్యముగా జపించవలయును. నేను ఇంతజపము చేసితిని అని ఎవ్వరితోను చెప్పరాదు.
4. శ్రద్ధా విశ్వాసములతో నామమును జపించవలయును.
5. ప్రేమవిహ్వలుడై నామమును జపించవలయును.
6. నామజపమును నిష్కామభావముతో చేయువలయును.

వీటిలో ఒక్కొక్క భావము మిగుల విలువైనది. శ్రద్ధాభక్తులు, ప్రేమ, నిష్కామభావము అనువాటిలో ఏ ఒక్క భావమును అవలంబించినను దానివలన మనము సంసారసాగరము నుండి ఉద్ధరింపబడుదుము.

భగవంతుని ధ్యానించునపుడు మనము ఈ ఆరువిషయములను ఏమాత్రము విస్మరింపరాదు.

1. భగవంతునినామ జపము
2. సంసారమునందు వైరాగ్యము.
3. భగవంతుని గుణములను, ప్రభావమును, లీలలను స్మరించుట.

4. అందరిలోను ఉన్న (సర్వాంతర్యామియైన) భగవంతుని, తత్త్వరహస్యమును తెలిసికొనుట.
5. నిరంతరము ఆ ధ్యాసను కలిగియుండుట (ఎడతెగకుండా ఉండుట)
6. నిష్కామభావము.

ఈ విధముగా ధ్యానము చేయవలయును. అట్టిధ్యానము ఒక్క క్షణమైనను చాలును. తపస్సు చేయుట, తీర్థములను దర్శించుట, వ్రతములను ఆచరించుట, దానములను, యజ్ఞములను చేయుట - ఇవేవియును పైన చెప్పిన ధ్యానమునకు సాటిరావు.

ఈ విధముగా ప్రతివ్యక్తియును (ప్రతిసాధకుడును) తన సమయమును విలువైనదిగా చేసికొనవలయును.

గీతను ఈ విధముగా పఠించవలయును. ఒక మానవుడు గీతయొక్క పదునెనిమిది అధ్యాయముల యందలి మూల శ్లోకములను పఠించును. రెండవవాడు కేవలము ఒక అధ్యాయమునే అర్థమునెఱిగి భావమును తెలుసుకొని పఠించును. ఐతే మొదటివానికంటె ఒక అధ్యాయమును అర్థసహితముగా పఠించువాడు శ్రేష్ఠుడగును. అర్థమును, భావమును తెలిసికొని దానిని హృదయమందు ధారణచేసి తన కార్యముల యందు ఆచరించువాడు అందరికంటెను ఉత్తముడు. రామాయణాదులను పఠించుట యందు కూడ మనము ఈ పద్ధతినే పాటింపవలయును. దైవసన్నిధిలో ప్రత్యక్షముగా చేయుచున్నామా అనునట్లు మానసికముగా పరమాత్మని పూజింపవలయును. భగవంతుని ధ్యానించి, పూజించవలయును. నైవేద్యమును సమర్పింపవలయును. హారతి నియ్యవలెను. పిమ్మట స్తుతించి ప్రార్థించవలయును. ఇదంతయు భావుకతచే మంత్రముల అర్థమును తెలిసికొని, శ్రద్ధాభక్తులతో, నిష్కామభావముతో భక్తితత్పరుడై చేయవలయును. చిత్రపటాదుల సహాయముతో ధ్యానము చేయునప్పుడు ఆయాచిత్ర పటములను గాక, విగ్రహములను గాక సాక్షాత్తు భగవంతునే ధ్యానించవలయును. ఈ ధ్యానము, పూజకూడా మిగుల విలువైనది. ఇట్లు పూజచేయు సమయమున మనస్సు ఇంకొకచోటికి పోవుటకు అవకాశమేలేదు.

ఎందుకనగా మానసిక పూజయందు భగవంతునిస్వరూపము కూడ మానసికముగనే ఉండును. మనము ఏ శరీరముతో భగవంతుని పూజించెదమో అది కూడ మానసికమే అగును. పూజకు కావలసిన సామాగ్రి కూడ మానసికమే అగును. మనము చేయు క్రియ కూడ మానసికమే. ఈ విధమగు పూజ చేయునపుడు మనస్సు ఇటు నటు పోవుటకు ఆస్కారమే ఉండదు.

'భావసహితముగ శ్రద్ధాభక్తులతో, నిష్కామభావముతో పరమాత్మని స్తుతించవలయును. ప్రార్థించవలయును. ఇంతకుముందు భగవత్ప్రాప్తి ఎందరికో కలిగెను, ఇప్పుడును కలుగుచున్నది. అట్లే నాకు కూడ భగవత్సాక్షాత్కారము (భగవదనుగ్రహము) లభించును' అని ఆ ప్రభువు విషయమున నమ్మకముండవలయును. ఇట్లు భగవంతుని ఉనికిని విశ్వసించి, ఆ స్వామి సులభముగా లభించునను నమ్మకముతో ఉండవలయును.

వివేకముతో కూడిన వైరాగ్యముండవలయును. వైరాగ్యపూర్వకమైన ఉపరతి, ప్రశాంతత ఏర్పడవలయును. శీఘ్రముగ మనస్సు ప్రాపంచిక విషయములకు దూరము కావలయును. అప్పుడు మనస్సు అప్రయత్నముగ పరమాత్మని యందు లగ్నమగును. మనకు శ్రద్ధయున్నచోట మనచిత్తవృత్తులు తమంతటతాము లగ్నమగును. కనుక భగవంతుని ఎడల భక్తిశ్రద్ధలు పెరుగవలయును. ప్రేమకు ప్రధానకారణము శ్రద్ధ, శ్రద్ధకు ముఖ్యకారణము అంతఃకరణముయొక్క పరిశుద్ధత.

గీతయందు పరమేశ్వరుడిట్లు పలికెను.

సత్త్వానురూపా సర్వస్య శ్రద్ధా భవతి భారత ।
శ్రద్ధామయోఽయం పురుషో యో యచ్ఛ్రద్ధః స ఏవ సః ॥

(గీత. 17/3)

"ఓ అర్జునా! మనుష్యులందఱి శ్రద్ధయు వారి అంతఃకరణరీతులకు తగినట్లు ఉండును. ప్రతివ్యక్తికిని ఏదో ఒక శ్రద్ధఉండనే ఉండును. అతని జీవన విధానమంతయును అతని శ్రద్ధకు అనుగుణముగా కొనసాగు చుండును. దానినిబట్టి అతడెట్టి శ్రద్ధ కలిగియున్నదియు తెలిసికొనవచ్చును".

శ్రద్ధకూడ సాధారణమైనది కాకుండ అతిశయమై పరమశ్రద్ధ కావలయును. ప్రత్యక్షమునకంటె కూడ శ్రేష్ఠమైన దానిని పరమశ్రద్ధ అందురు. ఏ విషయము గూడ ప్రత్యక్షముగా కనిపించదు. కాని ఆ వస్తువు ప్రత్యక్షముగా కనిపించుట కంటె కూడ ఎక్కువ స్పష్టముగా గోచరింపవలెను. శ్రద్ధకు నిలయమైన వాని (ఆ దైవముయొక్క) మాటలలో అట్టి దృఢవిశ్వాసముండవలయును. మహారాజగు ద్రుపదునకును, ఆయన ధర్మపత్నికిని పరమశివుని మాటలయందు అట్టి శ్రద్ధయే యుండెను. శిఖండి మొదట బాలిక రూపమున జన్మించి, పిమ్మట బాలకుడగునని పరమశివుడు ద్రుపదునితో పలికెను. ద్రుపదునకు బాలిక జన్మించెను. కాని ఆతడామెను బాలకుడుగానే పరిగణించెను. దశార్ణదేశమునకు రాజగు హిరణ్యవర్మయొక్క కుమార్తెతో ఆమెకు వివాహము జరిగెను. బాలిక ప్రత్యక్షముగా నున్నప్పుడు కూడ ఆమెను బాలకుడనియే మహారాజు అంగీకరించెను. భగవంతుని వచనములయందును, గీతావాక్యములయందును అట్టి విశ్వాసమే ఉండవలెను.

జ్ఞానము, వైరాగ్యము, ఏకాంతవాసము, నిష్కామభావము, నామజపము, శ్రద్ధ, ప్రేమ-ఇవన్నియు మిగుల విలువైనవి. వీటి కలయికచేత సర్వేశ్వరుని ధ్యానము, అప్రయత్నముగనే కొనసాగుచుండును. ఇవన్నియు ధ్యానమునందు సహాయకము లగును.

నిష్కామకర్మచేత భగవంతుని నామజపముచేత, ధ్యానముచేత అంతః కరణము పరిశుద్ధమగును. అంతఃకరణ శుద్ధివలన సర్వేశ్వరునియందు భక్తిశ్రద్ధలు కలుగును. శ్రద్ధవలన ప్రేమ ఉత్పన్నమగును. 'బిను పరతీతి కోఈ నహి ప్రీతీ' - ప్రేమవృద్ధియగుటవలన సాధకుడు భగవంతుని గుణములను, ప్రభావమును, తత్త్వమును, రహస్యమును యథార్థముగా అవగతము చేసికొనును. భగవంతుని గుణములు, ప్రభావము, తత్త్వము, రహస్యము ఇవన్నియు మిక్కిలి విలువైనవి. భగవంతుని నామరూపములు, లీలలు, ధామము - వీటన్నిటియందుగల గుణములను, ప్రభావమును, తత్త్వమును, రహస్యమును దర్శించవలయును. గుణప్రభావములు తత్త్వరహస్యములు అర్థమైనచో హృదయమందలి భావము తనంతట తాను ఉన్నతశ్రేణికి చెందినది

కాగలదు. అప్పుడు సాధకుని జీవనరూపము మారిపోవును. అతని పరిస్థితి యందు విలక్షణమైన మార్పు కలుగును.

ఈ విషయములన్నియు వినగా, వినగా మనస్సునందు ఆనందము కలుగును. ప్రసన్నత లభించును. ప్రశాంతత ప్రాప్తించును. ఆనందానుభూతి కలుగును. భగవంతుడు ప్రాప్తించునన్న ఆశ మొలకెత్తును. దీనివలన కూడ సాధకుని స్థితి మిక్కిలి శీఘ్రముగా మార్పుచెందగలదు. నిమిషములలో భగవత్ప్రాప్తియు కలుగగలదు. చిత్తవృత్తి మారిపోవగా హృదయవికాసము కలుగును. వాణి గద్గదికమగును. కంఠము పెగలకుండును. శరీరమందు రోమాంచము కలుగసాగును. నేత్రములనుండి ఆనందాశ్రువులు స్రవించుచుండును. నాసిక నుండి కూడ జలము ప్రవహించుచుండును. అతని మనస్సు, బుద్ధి, ఇంద్రియములు అన్నిటియందు ఆనందముయొక్క ప్రవాహము వెల్లివిరియు చుండును.

అట్టి అవస్థ కలుగకపోయినచో సర్వేశ్వరుని వియోగమునకు దుఃఖము కలుగవలయును. ఆ ప్రభువులేని జీవితము వ్యర్థమని దుఃఖముతో అనుభవము కావలయును. ప్రభువగు శ్రీరాముని విరహమున భరతునకు కలిగిన స్థితియే విరహవ్యాకులుడగు సాధకునకు కలుగవలయును. భరతుని మనోదశను వర్ణించుచు తులసీదాసు ఇట్లు చెప్పెను.

"భరతుని మనస్సు శ్రీరాముని విరహసముద్రమున మునిగిపోవుచుండగా రక్షించుటకు వచ్చిన ఓడవలె హనుమంతుడు బ్రాహ్మణవేషముతో వచ్చెను".

(రా.మా. ఉ.కాం. దో. 1 క)

దీనిని సాధించుటకు మనము సద్గుణములను, సదాచారములను, పరమేశ్వరభక్తిని, జ్ఞానవైరాగ్యములను అమృతతుల్యములుగ భావించ వలయును. అన్నివేళల వీటిని అనుసరించవలయును. వీటికి విపరీతములైన దుర్గుణములను, దురాచారములను, దుర్వ్యసనములను, సోమరితనమును, ప్రమాదమును (భ్రమను), నిద్రను, భోగానుభవములను సాధనయందు గొప్ప విఘ్నములుగా తలంచవలయును. వీటి స్వరూపమునే ఎల్లవేళల పరిత్యజించ వలయును. వీటికి ఒక్కక్షణము కూడ ఆశ్రయమియ్యరాదు.

భగవంతుని కలియుటలో ఏ ఒక్కక్షణము ఆలస్యమైనను అది ఒక యుగముగ అనిపించవలయును. భరతుడు రామచంద్ర ప్రభువును కలియుటకు చిత్రకూటమునకు వెళ్ళుచుండెను. ఆ మహాత్ముడచటికి చేరుటలో జరిగిన ఆలస్యమును అతడు సహించలేకుండెను. అట్లే పరమాత్ముని కలియుటలో జరుగు ఆలస్యము మనకు తట్టుకొనలేనిది కావలయును. నీటినుండి విడిపోయి చేప గిలగిలలాడుచుండును. అట్టి తపనయే భగవంతుని విరహములో మనకు కలిగినచో అప్పుడాస్వామి లభించుటలో ఆలస్య మేమియు ఉండదు. మనలో ఏకీభావస్థితి కలుగవలయును. చాతకపక్షి ఒకే నిష్ఠకలిగియుండును. ఆకాశము నుండి పడుచున్న నీటిబిందువునే అది గ్రహించును. భూమిమీద పడిన జలము గంగాజలమైనను అది దానిని త్రాగదు. అటులనే ఒక్కపరమాత్మతప్ప ఏ వస్తువుకూడ మనకు పనికిరానిది కావలయును. చాతకపక్షివలె భగవంతుని ధ్యానమునందు మనకు ఏకాగ్రత ఉండవలయును. చకోరపక్షి పూర్ణమనాడు చంద్రుడుదయించినప్పటి నుండి అస్తమించువరకు ప్రాణములను కూడ లెక్కచెయ్యకుండ ఆయనవైపే చూచుచుండును. ఆయననే రెప్పవాల్చక చూచుచుండును. అమృతతుల్యమగు స్వరూప మాధుర్యమును గ్రోలుచుండును అట్లే భగవంతుని ధ్యానించునపుడు ఆ స్వామి రూపమాధుర్యమునందలి సుధారసమును తనివిదీరా పానము చేయుచుండవలెను.

పరమాత్ముడగు శ్రీకృష్ణుని యొక్క విరహముతో రుక్మిణివలె మనము కూడ వ్యాకులత చెందవలయును. 'భగవంతుడు ప్రత్యక్షము కానిచో మా ప్రాణములు నిలువవు' అని ప్రతివ్యక్తియు గట్టి నిశ్చయమునకు రావలెను. అట్టిఎడ బాధ్యతను వహించి పరమాత్ముడు తన భక్తుని దగ్గఱకు చేరును. భగవంతుడు లభించనిచో జీవించి ప్రయోజనమేమి? అనునంత నిష్ఠ సాధకునకు ఉండవలయును. ఐతే ఆత్మహత్య చేసుకొనవలెనని దీని అర్థముకాదు. ఆయన దర్శనము కలుగనిచో మనప్రాణములు పోవుటకు విలవిలలాడు స్థితి కలుగునని వికలతకు లోను కావలయును.

భరతుడిట్లు చెప్పెను.

"శ్రీరామచంద్రప్రభువు రావలసిన గడువు ముగిసిన పిమ్మటకూడ నేను ప్రాణములతో మిగిలియున్నచో నా వంటి అధముడెవ్వడును ఉండడు. ఉండబోడు". (రా.మా. ఉ.కాం. దో. 1-4)

అట్టి స్థితిని పొందుటకు మనస్సునకు ఏకాగ్రత కావలయును. ఎక్కడెక్కడికో వెళ్ళిన మనస్సును దారికి తీసికొని రావలయును. దానిని భగవంతునిలో లగ్నము చేయవలయును" పరమాత్ముడిట్లు నుడివెను.

యతో యతో నిశ్చరతి మనశ్చంచలమస్థిరమ్ ।
తతస్తతో నియమ్యైతత్ ఆత్మన్యేవ వశం నయేత్ ॥

(గీత. 6/26)

'సహజముగా నిలుకడలేని చంచలమైన మనస్సు ప్రాపంచిక విషయముల యందు విశృంఖలముగా పరిభ్రమించుచుండును. అట్టి మనస్సును ఆయా విషయములనుండి పదేపదే మఱల్చి, దానిని పరమాత్మయందే స్థిరముగా నిల్పవలెను."

లేక మనస్సు ఎటుపోవునో పరమాత్మను అచటనే దర్శించవలెను.

యో మాం పశ్యతి సర్వత్ర సర్వం చ మయి పశ్యతి ।
తస్యాహం న ప్రణశ్యామి స చ మే న ప్రణశ్యతి ॥

(గీత. 6/30)

"సకల ప్రాణులయందును ఆత్మరూపముననున్న నన్ను (వాసుదేవుని) చూచుపురుషునకు, అట్లే ప్రాణులన్నింటిని నాయందు అంతర్గతములుగా నున్నట్లు చూచువానికి నేను అదృశ్యుడను కాను. అతడును నాకు అదృశ్యుడు కాడు".

ఎందుకనగా భగవంతుడు ఇట్లు పలికెను.

సమోఽహం సర్వభూతేషు న మే ద్వేష్యోఽస్తి న ప్రియః ।
యే భజంతి తు మాం భక్త్యా మయి తే తేషు చాప్యహమ్ ॥

'నేను సకలభూతముల (ప్రాణుల)యందును సమభావముతో వ్యాపించి

యుందును. నాకు అప్రియుడు గాని ప్రియుడు గాని ఎవ్వడును లేడు. కాని నన్ను భక్తితో భజించువారు నాయందేయుందురు. నేనును వారియందు ప్రత్యక్షముగా ఉందును.

"అర్థమును గోరువారు, ఆర్తులు, జిజ్ఞాసువులు, జ్ఞానులు అని నాలుగు విధములైన భక్తులుందురు. వీరిలో నిష్కాముడైన జ్ఞాని శ్రేష్టుడు. భగవంతుడిట్లు పలికెను".

తేషాం జ్ఞానీ నిత్యయుక్త ఏకభక్తిర్విశిష్యతే ।
ప్రియో హి జ్ఞానినోఽత్యర్థమ్ అహం స చ మమ ప్రియః ॥

(గీత. 7/17)

"ఈ చతుర్విధభక్తులలో నిరంతరము నాయందే ఏకీభావస్థితుడై, అనన్య భక్తియుతుడైన జ్ఞాని అత్యుత్తముడు. ఏలనన వాస్తవముగ నన్ను (నాతత్త్వమును) తెలిసికొనిన జ్ఞానికి నేను మిక్కిలి ఇష్టుడను. అతడును నాకు మిక్కిలి ఇష్టుడు."

ఉదారాః సర్వ ఏవైతే జ్ఞానీ త్వాత్మైవ మే మతమ్ ।
ఆస్థితః స హి యుక్తాత్మా మామేవానుత్తమాం గతిమ్ ॥

(గీత. 7/18)

"ఈ చతుర్విధభక్తులందఱును ఉదారులే. (అనగా భగవంతునియందు విశ్వాసమునుంచి, ఎల్లప్పుడును అతనినే సేవించుచు ఉండువారు.)కాని జ్ఞానియైన వాడు నా స్వరూపమే. ఇది నా అభిప్రాయము. ఏలనన అట్టి భక్తుడు తనమనస్సును బుద్ధిని నాయందే స్థిరముగా ఉంచి నన్నే పరమప్రాప్యునిగా భావించును. ఈవిధముగా అతడు నాయందే స్థితుడు."

ఈ విధముగా పైన చెప్పిన నలుగురు భక్తులయందును భగవంతుడు జ్ఞానిని విశేషముగా ప్రశంసించెను. ఏకనిష్ఠగల జ్ఞానిని శ్రేష్ఠుడని, తనకు అత్యంత ప్రియమైన వాడని పలికెను. ఎందుకనగా భగవంతుడిట్లు వివరించెను.

యే యథా మాం ప్రపద్యంతే తాంస్తథైవ భజామ్యహమ్ । (గీత. 4/11)

"పార్థా! భక్తులు నన్ను సేవించిన రీతికి అనుగుణముగ నేను వారిని అనుగ్రహింతును".

అందువలన భక్తుడు తన్మయుడై భగవంతుని భజింపవలెను.

సర్వభూతస్థితం యో మాం భజత్యేకత్వమాస్థితః ।
సర్వథా వర్తమానోఽపి స యోగీ మయి వర్తతే ॥

(గీత. 6/31)

"భగవంతునియందు ఏకీభావస్థితుడైనపురుషుడు సర్వభూతముల యందును ఆత్మరూపముననున్న సచ్చిదానందఘనవాసుదేవుడనైయున్న నన్ను భజించును. అట్టి యోగి సర్వథాసర్వవ్యవహారములయందు ప్రవర్తించుచున్నను నాయందే ప్రవర్తించుచుండును." "ఎందుకనగా అతనిదృష్టిలో నేను తప్ప ఇతర వస్తువేదియు లేనేలేదు. ప్రజలదృష్టిలో అతడు ప్రపంచమున నివసించుచు అన్నిపనులను చేయును. కాని నిజమునకు అతడు ప్రపంచములో స్థితుడై లేడు. నా యందే స్థితుడై యున్నాడు".

ఈ విషయముల నన్నిటిని తెలిసికొని జ్ఞానులు, మహాత్ములకువలె తమ స్థితిని సిద్ధము చేసికొనవలయును. ఉన్నతశ్రేణికి చెందిన సాధకుడు జ్ఞానముతో కూడిన భక్తుడు. అతడు నిరంతరము భగవంతుని భజించుచుండును. కనుక అట్టివానికి పరమాత్ముడు సులభుడగును. కృష్ణపరమాత్మ ఇట్లు చెప్పెను.

అనన్యచేతాః సతతం యో మాం స్మరతి నిత్యశః ।
తస్యాహం సులభః పార్థ నిత్యయుక్తస్య యోగినః ॥

(గీత. 8/14)

"పార్థా! నిత్యము నిరంతరము అనన్యభావముతో చిత్తమును నాయందే నిలిపి, పురుషోత్తముడనైన నన్నే స్మరించుచు, సంతతము మత్పరాయణుడైన యోగికి నేను సులభుడను. అనగా అతనికి సహజముగనే నేను లభింతును."

ఇందువలన భగవంతుడిట్లు పలికెను.

అహం సర్వస్య ప్రభవో మత్తః సర్వం ప్రవర్తతే ।
ఇతి మత్వా భజంతే మాం బుధా భావసమన్వితాః ॥

(గీత. 10/8)

"వాసుదేవుడనైన నేనే ఈసమస్తజగత్తుయొక్క ఉత్పత్తికి మూలకారణము. నావలననే ఈ జగత్తంతయు నడుచుచున్నది. ఈ విషయమును బాగుగా ఎఱింగిన జ్ఞానులైన భక్తులు భక్తిశ్రద్ధలతో నిరంతరము నన్నే సేవింతురు."

అట్టివారు ఏవిధముగా భజించెదరు? దీనికి సమాధానమును భగవంతుని మాటలలోనే వినుడు.

మచ్చిత్తా మద్గతప్రాణా బోధయంతః పరస్పరమ్ ।
కథయంతశ్చ మాం నిత్యం తుష్యంతి చ రమంతి చ ॥

(గీత. 10/9)

"నా భక్తులు నాయందే తమ మనస్సులను లగ్నమొనర్తురు. తమ ప్రాణములను, తమ కర్మలన్నింటిని, తమ సర్వస్వమును నాకే అంకితమొనర్తురు. వారు పరస్పర చర్చలద్వారా నా మహత్త్వమును గూర్చి ఒకరికొకరు తెలుపుకొనుచు, కథలు కథలుగా చెప్పికొనుచు, నిరంతరము సంతుష్టులగుచుందురు. మఱియు వారు సంతతము నాయందే రమించుచుందురు." ఈ విధముగా ఆ భక్తులు నన్ను నిత్యము, నిరంతరము ప్రేమతో భజించుచుందురు. నా కృపచే పొందుదురు.

తేషాం సతతయుక్తానాం భజతాం ప్రీతిపూర్వకమ్ ।
దదామి బుద్ధియోగం తం యేన మాముపయాంతి తే ॥

(గీత. 10/10)

"అట్లు నిరంతరము ధ్యానాదులద్వారా నాయందే లగ్నమనస్కులై భక్తిశ్రద్ధలతో నన్నే భజించువారికి నేను బుద్ధియోగమును అనగా తత్త్వజ్ఞానరూప యోగమును ప్రసాదించెదను. దానిద్వారా వారు నన్నే పొందుదురు."

తేషామహం సముద్ధర్తా మృత్యుసంసారసాగరాత్ ।
భవామి నచిరాత్ పార్థ మయ్యావేశితచేతసామ్ ॥

(గీత. 12/7)

"ఓ అర్జునా! నాయందేలగ్నమనస్కులైన అట్టి పరమభక్తులను నేను శీఘ్రముగనే మృత్యురూపసంసారసాగరమునుండి ఉద్ధరించెదను. ఇందులో ఆలస్యమేమియు ఉండదు".

అనన్యాశ్చింతయంతో మాం యే జనాః పర్యుపాసతే ।
తేషాం నిత్యాభియుక్తానాం యోగక్షేమం వహామ్యహమ్ ॥

(గీత. 9/22)

"పరమేశ్వరుడనైన నన్నే నిరంతరము అనన్య భక్తితో చింతనచేయుచు, నిష్కామభావముతోసేవించువారియోగక్షేమములనునేనే వహించుచుందును"

అప్రాప్త వస్తుప్రాప్తిని "యోగము" అని అందురు. ప్రాప్తించిన వస్తురక్షణమును "క్షేమము" అని అందురు. అనగా వారు సాధన చేసి ఉన్నదానిని రక్షించెదను. నేటివరకు వారికి లభించని పరమపదమును (దానికొఱకు భగవంతుడు అభయమిచ్చుచున్నాడు) వారికి ప్రాప్తింపచేసెదను.

భగవంతుని ఈ వచనములను ధ్యానమందుంచుకొని మనము దానికి తగినట్లు రూపొందవలయును. అనన్యభక్తిచేత మనుష్యుడు కోరినదానినే పొందగలడు. పరమాత్ముడిట్లుచెప్పెను.

భక్త్యా త్వనన్యయా శక్య అహమేవంవిధోఽర్జున ।
జ్ఞాతుం ద్రష్టుం చ తత్త్వేన ప్రవేష్టుం చ పరంతప ॥
మత్కర్మకృన్మత్పరమో మద్భక్తస్సంగవర్జితః ।
నిర్వైరస్సర్వభూతేషు యస్స మామేతి పాండవ ॥

(గీత. 11/54, 55)

"కాని ఓ పరంతపా! అర్జునా! ఇట్టి నా చతుర్భుజరూపమును ప్రత్యక్షముగా చూచుటకును, తత్త్వజ్ఞానమును పొందుటకును, అందు ఏకీభావస్థితినందుటకును కేవలము అనన్యభక్తిద్వారా మాత్రమే సాధ్యమగును. అర్జునా! కర్తవ్యకర్మలను అన్నింటినినాకేఅర్పించువాడును, మత్పరాయణుడును, నాయందు భక్తిశ్రద్ధలుగలవాడును, ప్రాపంచిక విషయముల యందు ఆసక్తిలేనివాడును, ఏ ప్రాణియందును ఏమాత్రము వైరభావములేనివాడును ఐన అనన్య (పరమ) భక్తుడు మాత్రమే నన్ను పొందగలడు."

దీనిపేరే ఏకనిష్ఠభక్తి, అవ్యభిచారిణి భక్తి, అనన్యశరణము, అనన్యప్రేమ, అనన్యభక్తి అని అందురు.

ఈ విషయములనన్నింటిని పరమాత్ముడే చెప్పెను. వీటికి అనుగుణముగ జీవితమును మలచుకొనవలయును. జీవితమును ఇట్లు రూపొందించుకొని, తదనుగుణముగ ప్రపంచమునందు జీవించువారి జీవితము ధన్యము. ప్రాపంచిక పదార్థములన్నియు ప్రజలదృష్టిలో ప్రాపంచికములే. కాని సాధకుని దృష్టిలో అవన్నియు భగవంతునివే, నేను భగవంతునివాడను, పరమాత్ముడు నావాడు. నేనేమి చేసినను ఆ ప్రభువుకొఱకే అని అర్థము చేసికొనవలయును. సకలము భగవంతుని స్వరూపమనియే తలంచవలయును. గీతయందు కృష్ణపరమాత్మ ఇట్లు నుడివెను.

బహూనాం జన్మనామంతే జ్ఞానవాన్ మాం ప్రపద్యతే ।
వాసుదేవః సర్వమితి స మహాత్మా సుదుర్లభః ॥

(గీత. 7/19)

"అనేకజన్మలపిదప జ్ఞానియైనవాడు(భగవత్తత్త్వమును ఎఱిగినవాడు) సర్వమూ వాసుదేవమయమే యని భావించి, నన్ను శరణుపొందును. అట్టి మహాత్ముడు లభించుట అరుదు."

అందువలన అందరిలో భగవంతుని దర్శింపవలయును. అందరిని పరమాత్మ స్వరూపులుగా భావించుచుండవలయును. ఆనందమున ముగ్ధులగుచుండవలయును. దీనివలన ఈ స్థితి నిమ్నస్థాయికి చెందినదని ఎందుకు భావించవలయును?

ప్రపంచమువలన తనకు ప్రయోజనమేమిటి? ఏమైనను కావచ్చును. తానైతే 'సమస్తము భగవంతునిదని నేను భగవంతుని వాడనని అంతయు ఆ స్వామియందే ఉన్నదని తాను తలంచవలయును. చేయు పనులన్నియు భగవంతుని ప్రేరణచేత ఆ ప్రభువుయొక్క ఆదేశానుసారము జరుగుచున్నవని భావించవలయును. నేను ఆయన కొఱకే ఇదంతయు చేయుచున్నాను, ఆ ప్రభువు చేయించుదానినే చేయుచున్నాను' అని తలపోయవలెను. ఈ భావము లన్నియు భగవంతుని దర్శించుటలో సహాయపడును. ఇట్లు అర్థము చేసుకొని అన్నివేళల, అన్నిచోట్ల భగవత్స్వరూపమునే అనుభవించవలయును. ఆ ప్రభువు నెప్పుడును విస్మరింపరాదు.

❖ ❖ ❖

అనుబంధము

1. ధర్మము

(1) 'ధర్మ' శబ్దము "ధృ" ధాతువు నుండి ఏర్పడుతుంది. దానికి అర్థము సమస్త బ్రహ్మాండమును ధరించునదే ధర్మము -

శ్లో॥ ధారణాత్ ధర్మమిత్యాహుః ధర్మేణ విధృతాః ప్రజాః ।
యఃస్యాత్ ధారణసంయుక్తః స ధర్మ ఇతి నిశ్చయః ॥

'కణాదమహర్షి' ధర్మలక్షణం ఇలా అంటారు -

"యతోభ్యుదయ నిఃశ్రేయసా సిద్ధిః సధర్మః" (1-2)

"దేనివలన ఈ లోకమున అభ్యుదయము మరియు పరమకళ్యాణ రూపమగు మోక్షము ప్రాప్తించునో అదే ధర్మము".

(2) వేదస్మృతి సదాచారము మరియు తన రుచిననుసరించి పరిణామమున హితము చేయునది - ఇది నాల్గువిధాలుగా ధర్మానికి లక్షణము. మనువు కూడ ఇలాగే అన్నారు -

శ్లో॥ వేదః స్మృతిః సదాచారః స్వస్యచ ప్రియమాత్మనః ।
ఏత చ్చతుర్విధం ప్రాహుః సాక్షాద్ధర్మస్యలక్షణమ్ ॥ (2-12)

"ధరించడానికి యోగ్యత కల్గినదే ధర్మము. సమస్త విశ్వమును ధరించునది. సర్వశక్తివంతమైనది. మిక్కిలి సమర్థవంతమైన భగవంతుని న్యాయము మరియు చట్టము, అన్యాయాన్ని లేక చట్టాన్ని తెలుసుకొని, దానిని అనుసరించి ప్రవర్తించడమే ధర్మాన్ని ఆచరించడమౌతుంది".

(3) ఈశ్వరుని శాసనముననుసరించి ప్రవర్తించేవాడు సంసారమునందు అన్నివిధాల సుఖిస్తాడు. చివరికి ముక్తినికూడా పొందుతాడు. కాని దీనిని వ్యతిరేకించెడివాడు, ఎదురుదెబ్బతిని పడిపోతాడు, దుఃఖిస్తాడు, చివరికి అధోగతి పాలవుతాడు.

(4) ఈశ్వరుడు అనాది అయినట్లుగానే ఈ ఈశ్వరీయ న్యాయంకూడా అనాదియైయున్నది. కావున దీనిని సనాతనమైనదని అంటారు. ప్రాణిమాత్రునికి హితము చేయడమే మానవుని కర్తవ్యము. అందుకే ఈ ఈశ్వరీయ చట్టము లేక ధర్మము.

(5) పరమేశ్వరుని మరియు పరమేశ్వరుని చట్టప్రభావాన్ని తెలుసుకొన్నవాడు, దానికి వ్యతిరేకంగా ఎన్నటికి ఆచరించడు. అతను చేయు సమస్తకార్యములు సహజంగానే పరమేశ్వరుని చట్టానికి అనుకూలంగానే వుంటాయి. అతనిద్వారా ఏ చరాచర ప్రాణికి కూడా ఏ కాలంలోను ఏ స్థితిలోను ఏవిధంగాను అహితము జరగనే జరగదు.

(6) ధరించడానికి తగిన ధర్మము ఏమిటి?

ఈ లోకమున మరియు పరలోకమున కళ్యాణము చేయునటువంటి మహాపురుషుల ద్వారా ప్రసాదించబడిన విద్య.

(7) ఈ లోకమున మరియు పరలోకమున కళ్యాణము (మేలు) చేయునదే ధర్మమంటారు. లోక-పరలోకములు రెండింటికి అహితకరమైనది, మేలు చేయునదికాదు, కీడు చేయునదే అవుతుంది. పురస్కారము కాదు, గొప్ప కష్టమే అవుతుంది.

(8) ధైర్యము, క్షమ, మనోనిగ్రహము, చౌర్యము చేయకుండుట, బాహ్య-అభ్యంతరశుద్ధి, ఇంద్రియ సంయమము, సాత్త్వికబుద్ధి, అధ్యాత్మ విద్య, సత్యభాషణము, మరియు క్రోధము లేకుండుట, ఈ పది - ధర్మమునకు లక్షణములుగా చెప్పబడినవి.

(9) అహింసా, సత్యము, అస్తేయ, బ్రహ్మచర్య, అపరిగ్రహ, శౌచ, సంతోష, తప, స్వాధ్యాయము, ఈశ్వరభక్తి, జ్ఞాన, వైరాగ్య, మనోనిగ్రహము, ఇంద్రియ దమనము, తితిక్ష, శ్రద్ధ, క్షమ, వీరత్వము, దయ, తేజస్సు, సరళత, స్వార్థత్యాగము, అమానిత్వము, అదంభిత్వము, అపైశునత్వము, నిష్కపటత్వము, వినయము, ధృతి, సేవ, సత్సంగము, జపము, ధ్యానము, నిర్వైరత్వము, నిర్భయత్వము, సమత్వము, నిరహంకారత్వము, మైత్రి, దానము, కర్తవ్య పరాయణత మరియు శాంతి - ఈ నలుబది గుణములలోనుంచి ఏమతమున ఎన్ని ఎక్కువ గుణములు ఉండునో ఆ మతమే అన్నిటికన్న ముఖ్యమైనది మరియు శ్రేయస్కరమైనదిగా తెలుసుకొనదగినది.

(10) సద్గుణముల మరియు సదాచారముల పేరే ధర్మము.

(11) ఏ ధర్మమునకు లక్ష్యము చాలా గొప్పదో, నిత్యమైనదో, నిర్బాధమైనదో, ఆనందము కలుగచేయునదో, ఎందులో అందరికి అధికారము కలదో అదే అన్నిటికన్నా ఉత్తమమైన సార్వభౌమ ధర్మమని అనిపించుకోగలదు.

(12) పరమకళ్యాణమును ప్రాప్తింపచేయునదే సర్వోత్తమ ధర్మము. ఇలాంటి ధర్మము నాదృష్టిలో అది వైదిక సనాతన ధర్మమే అవుతుంది.

(13) హిందూ సనాతన ధర్మములో అతి స్వల్పకార్యము నుండి మహత్కార్యములన్నిటికి ధర్మముతో సంబంధం ముడిపడివున్నది.

(14) హిందూ శబ్దానికి భావము -

హిందూస్థానమున (ఆర్యావర్తమున) జన్మించుట, మరియు హిందూస్థానములోని ఒకానొక ఆచార్యునిచేత నడిపించిన మతమును స్వీకరించుట.

(15) తనను హిందువుగా భావించెడి వాడే హిందువు అవుతాడు.

(16) ఒక్క హిందూధర్మమే అన్నివిధాల పరిపూర్ణమైన ధర్మము. మానవుని ఈ సంసారమునకు చెందిన తాపత్రయాగ్నుల నుండి విముక్తుని గావించి, అతనిని అనంత సుఖస్థితివరకు చేర్చి, అనుక్షణం ఆనందమయునిగా చేయుటయే దానియొక్కఅంతిమలక్ష్యము.

(17) హిందూధర్మము యొక్క పవిత్ర సందేశమును స్వీకరించి పలుసమయములందు ఈ జగత్తుకు చెందిన దుఃఖ, దగ్ధ, అశాంతజీవులు పరమశాంతిని పొందినవి. మరియు నేటికి జగత్తుకు చెందిన గొప్పగొప్ప భావుక పురుషులు అత్యంత ఉత్సుకతతో ఈ సందేశమును స్వీకరించడానికి తహతహలాడుతున్నారు. ఏ ధర్మానికి ఇంతటి మహత్తు కలదో అది అనాది కాలమునుంచి ప్రచలితమైన పవిత్రమైన మరియు గంభీర ఆశయము కల్గిన ధర్మాన్ని పాటించుజాతి, వ్యామోహముచేత జగత్తులోని అన్య మతముల నాశ్రయించి ఈనాడు · అజ్ఞాన సరితా ప్రవాహములో కొట్టుకు పోవాలనుకొంటున్నది. ఇది చాలా దుఃఖించవలసిన విషయము.

(18) ఏ మానవుడు ఏ వర్ణమున జన్మించునో, అతనికి లభించిన స్వాభావిక కర్మయే అతనికి స్వధర్మము. భారతవర్షమునకు చెందిన సువ్యవస్థిత వర్ణవ్యవస్థయే దీనికి పరమ ఆదర్శము. ఈ వర్ణవ్యవస్థను ఛిన్నాభిన్నం చేయడానికి ప్రయత్నించెడివారు పెద్దపొరపాటు చేస్తున్నారు. ఈ జగత్తులో భేదము అనునది ఎన్నటికి నశించదు. ఇలా ప్రయత్నించినందున వ్యవస్థవిధిగా తారుమారవుతుంది - ఇది మరీ దుఃఖాన్ని కలిగించెడి విషయము.

(19) ఈ సంఘము విరాడ్రూప భగవంతుని శరీరము. బ్రాహ్మణులు సంఘరూప శరీరానికి ముఖము లేక మస్తక స్థానీయులు. క్షత్రియులు బాహువులు, వైశ్యులు ఊరువులు (జంఘములు) మరియు శూద్రులు పాదములు.

(20) మస్తిష్కకార్యము బుద్ధిద్వారా శరీరాన్ని నడిపించడం, భుజములకార్యము భౌతిక ఆపదలనుండి రక్షించడం. ఊరువులపని సుస్థిరంగా వుంచడం. మరియు పాదములపని దానిని నడిపించడం. దానిపనులన్నిటిని చేయడం. శరీరమునకు పైన చెప్పబడిన అవయవముల ఉపయోగము ఏదైతే వున్నదో అదే సంఘం కోసం నాల్గువర్ణములకు చెందినదౌతుంది.

(21) జగత్తునకు జ్ఞానమును ప్రసాదించుట, పథ ప్రదర్శనము చేయుట, లేక హితమునకు వ్యవస్థ చేయుట, చట్టములను తయారుచేయుట బ్రాహ్మణుల కర్తవ్యము.

(22) అస్త్రశస్త్రములతో రాష్ట్రమును దురాక్రమణములనుండి మరియు దొంగలు, దోపిడీ దొంగలనుండి రక్షించుట, సముచిత న్యాయవ్యవస్థను కల్పించుట, దురాచారులను అణచివేయుట, బ్రాహ్మణులు నిర్దేశించిన మార్గముపైన ప్రజలను నడిపించుట క్షత్రియుల కర్తవ్యము.

(23) కృషి, వాణిజ్యము, గోరక్షణద్వారా సమాజమునందు సుఖసమృద్ధిని విస్తరింపచేయుట, రాష్ట్ర సంపదను పెంపొందించుట ద్రవ్యాన్నార్జించి దానిని లోకోపకారకార్యములందు వినియోగించుట మరియు ఈ విధంగా సమాజమును పోషించుట వైశ్యుల కర్తవ్యము.

(24) శిల్పము, కళలు, మరియు కుటీరపరిశ్రమలద్వారా సమాజముయొక్క విభిన్న అవసరములను పూర్తికావించుట, సేవచేయుట, మరియు సమాజమును సుఖంగా వుంచుట శూద్రుల కర్తవ్యము.

(25) ఎవరికోసం ఏ సమయమున ఏ కర్మ ఏవిధంగా చేయడం సమంజసమో అట్టి ఈ కర్మకౌశలము చేత హిందువు తన ఇహలోక జీవనమును సుఖమయంగా గడిపి తన కర్మలనన్నిటిని భగవంతునికి అర్పించి, చివరికి మానవజీవిత పరమలక్ష్యమగు పరమాత్మను పొందగలడని వర్ణాశ్రమ ధర్మము మనకు బోధిస్తున్నది.

(26) వర్ణాశ్రమ ధర్మమునకు వున్న దృఢత్వమే హిందూజాతిని కాపాడింది. వర్ణాశ్రమ ధర్మము లేకపోతే మరియు దానిపట్ల హిందూజాతికి వెనుకటి శతాబ్దాలలో జరిగిన దురాక్రమణలచేత విజేతల ప్రభావంచేత మన హిందూజాతి ఎప్పుడో నశించిపోయి వుండేది.

(27) ఈ దేశములో వర్ణాశ్రమ ధర్మము శ్రద్ధగా పాటించబడుతున్నంతవరకు దేశం స్వతంత్రంగా నుండెడిది, ఇక్కడ అన్నివిధాల సుఖసమృద్ధిగా వుండెడిది. వర్ణాశ్రమ ధర్మపాలనపట్ల హేయభావము కల్గినప్పటినుండి మనపరిస్థితి దిగజారిపోసాగింది.

(28) హిందువు జీవితం ధర్మబద్ధమైనది. అతని జన్మమరణములు, భోజనపానీయములు, నిద్రించుట, మేల్కొనుట, ఇచ్చిపుచ్చుకొనుట, ఉపార్జించుట, మరియు త్యజించుట, ఇవన్నీ ధర్మబద్ధంగానే కొనసాగాలి.

(29) పాశ్చాత్య సభ్యతను అనుకరించడం మనకు ఏవిధంగా హితకరంకాదు. ఇందువలన మన ధార్మికభావాలు పూర్తిగా నశిస్తాయి. మనము కేవలము భౌతిక ప్రగతి వెనుక పరుగిడి యదార్థలాభం నుండి వంచితులం కావాల్సివుంటుంది.

(30) తన వేష, భాషలను, భోజన-పానీయములను, మరియు ఆచార వ్యవహారములను త్యజించడంచేత ఆ జాతి పూర్తిగా నశిస్తుంది.

(31) పరదేశీయ మరియు పరధర్మీయుల సభ్యతను, భాషను, ఆచార వ్యవహారములను, రీతి-రివాజులను, దుస్తులను, మొదలగు వానిని అనుసరించడం వర్ణాశ్రమ ధర్మమును శిథిలపరచడంలో మిక్కిలి సహాయపడినది.

(32) సనాతన వైదిక వర్ణాశ్రమ ధర్మపరిరక్షణకు కారణభూతమైన బ్రాహ్మణత్వమును మరియు పరమధర్మరూపమగు సంస్కృత గ్రంథములను మరియు సంస్కృత భాషను రక్షించడం ప్రతి ఒక్క ధార్మికుని కర్తవ్యము.

(33) ధర్మగ్రంథములను మరియు సంస్కృత భాషను రక్షించడం చేతనే సనాతన ధర్మరక్షణ కొనసాగకలదు.

(34) సంస్కృతము అనాదిభాషయని, మరియు సర్వాంగపూర్ణమైనదని జ్ఞాపకం వుంచుకోవాలి. సంస్కృతంతో సమానమగు భాష మరొకటి లేనేలేదు.

(35) మన ప్రాచీన మహర్షులు, మునులద్వారా ఆచరింపబడిన ఆచారవ్యవహారములను, వేషభాషలను మరియు స్వభావ సభ్యతలను మనము విధిగా అనుసరించాలి. స్వధర్మాన్ని త్యజించడం ఎట్టి స్థితిలోను మంచిదికాదు.

(36) ధర్మమునకు అనుకూలంగా ప్రవర్తించడంలోనే మానవుని మానవత్వము, ఔన్నత్యము మరియు మిక్కిలి లాభము ఉంటుంది. ప్రతికూలంగా ప్రవర్తించడంచేత మానవత్వము నుండి పతితుడౌతాడు. అవనతిని పొందుతాడు. చివరకు మిక్కిలి హాని కల్గుతుంది.

(37) ప్రాణములు పోయినప్పటికినీ ధర్మమును త్యజించకుండా వుండటమే మానవుని కర్తవ్యం. కారణం ధర్మం నిమిత్తం మరణించువాడు ఉత్తమగతిని పొందుతాడు.

(38) గురుగోవింద సింగ్ కుమారులు ధర్మంకోసం తమ ప్రాణాలను త్యజించి సుస్థిరకీర్తిని, ఉత్తమగతిని పొందినారు.

(39) పరుల గుణయుక్త ఉత్తమధర్మంకన్నా, గుణరహితమైనప్పటికి స్వధర్మమే తనకు శ్రేష్ఠమయినది, మరియు ఆచరించదగినది. స్వధర్మమును అనుష్ఠించడంచేత మానవునకు పాపం అంటుకోదు. (గీత. 18-47)

(40) తన కళ్యాణము శ్రేయస్సు నిమిత్తం మానవమాత్రుడు నిత్యము, నిరంతరము ధర్మమును అనుసరించాలి.

(41) ధర్మమును అనుష్ఠించువానిని ధర్మము తప్పనిసరిగా రక్షించి తీరుతుంది.

(42) ధర్మము ఎవరిని వదలదు, ప్రజలే దానిని వదిలేస్తారు.

(43) ధర్మమును నశింపచేయువానిని లేక త్యజించువానిని ధర్మం కూడా నశింపచేస్తుంది. కాని ధర్మమును రక్షించువానిని ధర్మం కూడా రక్షిస్తుంది.

(44) ధర్మమే మానవునికి జీవనము, ప్రాణము. ఈ లోకమున, పరలోకమున కళ్యాణమును కలుగచేయునదికూడా ధర్మమే.

(45) పరలోకముకు కూడా ఒక్క ధర్మమే వెంటవస్తుంది. స్త్రీ, పుత్ర, బంధువులు మొదలగు వారెవ్వరూ కూడా అక్కడ సహకరించరు.

(46) ఘోర ఆపద వచ్చినప్పటికి, కామ, క్రోధ, లోభ, భయ, వ్యామోహములకు వశీభూతులై ధర్మమును ఎన్నటికి త్యజించకుండా వుండటమే మానవుల కర్తవ్యము.

(47) మానవులందరు తమ తమ స్వభావములను అనుసరించి కర్మలను ఆచరిస్తూ వుంటారు. ఇందుకు పట్టుదల వ్యర్థము. ప్రతి ఒక్క ఇంద్రియ భోగమునందు ఏ రాగద్వేషరూప శత్రువులు దాగివున్నవో పాపకర్మలను చేయుటకు ఏవి ప్రోత్సహించుచున్నవో వాటికి వశంకాకుండా మరియు ధర్మమును అనుష్ఠించుట యందు సుస్థిరంగా వుండటమే మానవుని కర్తవ్యము.

(48) ఒకవేళ ఏ మానవుడైనా ఒకానొక పరధర్మీయునిద్వారా ధర్మత్యాగ నిమిత్తము అణచివేయబడినచో అక్కడ ధర్మరక్షణకోసం తన ప్రాణాలను సైతం వదలవలసివస్తే వదిలేయాలి. కాని ధర్మమును మాత్రం వదలరాదు. ఇందులోనే మానవునికి కళ్యాణమున్నది.

(49) ధర్మమును అనుష్ఠించడంచేత గొప్ప ఆత్మికస్వారాజ్యము లభించగలదు. అలాంటప్పుడు ఈ సామాన్య స్వారాజ్య విషయం ఏమంత గొప్పది, అది మిక్కిలి సునాయాసంగానే లభించగలదు.

(50) అహింసా, సత్యము, ఆస్తేయము, బ్రహ్మచర్యము, అపరిగ్రహము, శౌచము, సంతోషము, తపము, స్వాధ్యాయము, ఈశ్వర ప్రణిధానము మున్నగునవి శ్రుతి, స్మృతి ప్రతిపాదిత విధివాక్య ధర్మములు, ధర్మమును త్యజించి అన్యాయము చేయువాడు చివరికి నాశనమౌతాడు. కంసుడు, రావణుడు మొదలగువారు అన్యాయకారణంచేతనే నశించారు.

(51) ధర్మమార్గము మిక్కిలి సూక్ష్మమైనది. కాబట్టి మహాపురుషులు పయనించిన మార్గమే ధర్మమార్గము. అంటే అట్టి మహాపురుషుల మార్గమును అనుసరించడమే ధర్మము.

❖ ❖ ❖

2. బాలకులకు హితబోధ

(1) బాలకులు ఈ క్రింద వ్రాయబడిన 'ఆరు' విషయములను తమ జీవితంలో ప్రాణములతో సమానంగా భావించి వాటిని పాటించడానికి విశేషంగా ప్రయత్నించాలి. సదాచారము, సంయమము, బ్రహ్మచర్యపాలనము, విద్యాభ్యాసము, తల్లిదండ్రులు, ఆచార్యులు మొదలగు గురుజనులకు సేవ మరియు ఈశ్వరభక్తి అనునవి ఈ ఆరు విషయాలు.

(2) బాలకులు ప్రాతఃకాలమున సూర్యోదయమునకు పూర్వమే లేచి శౌచ-స్నానములు చేయాలి. తిరిగి నిత్యకర్మను పూర్తిగావించుకొని పెద్దలకు నమస్కరించాలి. తదుపరి శరీర ఆరోగ్యమునకు మరియు బలవృద్ధికి పశ్చిమోత్తానసనము, శీర్షాసనము, విపరీతకరణఆసనము మొదలగు ఆసనములను మరియు వ్యాయామమును చేయాలి. తరువాత పాలు త్రాగి విద్యను అభ్యసించాలి. ఆసన వ్యాయామములను గనుక సాయంత్రం చేయాలని వుంటే పాలు త్రాగకుండానే విద్యనభ్యసించాలి.

(3) నిద్రిస్తూ వుండగానే సూర్యోదయమైనచో ఆ పగటిపూటంతయు గాయత్రిని జపంచేస్తూ ఉపవాసం వుండాలి.

(4) నిత్యకర్మనందు భగవన్నామ జపంతోపాటు ధ్యానము కనీసం భగవద్గీతలోని ఒక్క అధ్యాయాన్నైనా పారాయణ చేయాలి.

శ్లో॥ నిత్యం స్నాత్వా శుచిః కుర్యాత్ దేవర్షి పితృతర్పణమ్ ।
దేవతాభ్యర్చనం చైవ సమిదాధాన యేవ చ ॥

"బ్రహ్మచారి నిత్యం స్నానమాచరించి పరిశుద్ధుడై దేవ-ఋషి- పితరులకు తర్పణము మరియు దేవతలకు పూజ మరియు అగ్నిహోత్రము విధిగా చేయవలెను".

(6) బ్రహ్మచారికి సూతకమంటూ ఎన్నటికి వుండనే వుండదు. కాని నిత్యకర్మ నాచరించడానికి ఎవరికి ఎట్టి అభ్యంతరము లేదు. జన్మ-మృత్యు సూతకమునందు సంధ్య, గాయత్రీజపము మున్నగు వైదికక్రియలను జలం లేకుండా మనసుతోటి మంత్రోచ్చారణపూర్వకంగా చేయాలి. సూర్యభగవానునికి మాత్రం జలంతో అర్ఘ్యం ఈయవలెను.

(7) బ్రాహ్మణ-క్షత్రియ-వైశ్యులైనచో హోమము, సంధ్యావందనము, గాయత్రీజపము, స్వాధ్యాయము, దేవపూజనము మరియు తర్పణం కూడా చేయాలి.

(8) ఇందులోకూడా సంధ్యను మరియు గాయత్రీజపమునైతే విధిగా ఆచరించాలి. చేయనిపక్షములో ప్రాయశ్చిత్తానికి పాత్రుడు మరియు పతితుడౌతాడు.

(9) గాయత్రీ జపమును స్నానముచేసి పవిత్రత కలిగి చేయాలి. అటు, ఇటు తిరుగుతూ చేయరాదు.

(10) గాయత్రిని నిత్యం ఒక సహస్రం జపించినందున ఒకమాసంలో పాపమునుండి విముక్తుడౌతాడు. 3 సంవత్సరములు చేసినందున బ్రహ్మప్రాప్తి కల్గుతుందని మహర్షి మనువు వ్రాసినారు.

(11) భగవద్గీత, రామాయణము, మున్నగు ధార్మిక గ్రంథములను శ్రద్ధాభక్తి పూర్వకంగా మననం చేయడానికి కూడ కొంత సమయాన్ని వినియోగించాలి.

(12) బాల్యకాలమున విద్యనభ్యసించని బాలకుడు భావిజీవితములో సర్వదా పశ్చాత్తాప పడవలసివుంటుంది.

(13) బాలకులకు లౌకిక విద్యతోపాటు ధార్మిక విద్యను కూడ నేర్పవలసిన అవసరం ఎంతైనా వుంది. ధార్మిక విద్యలేని మానవుని జీవితం పశుతుల్యంగా చెప్పబడింది.

(14) అతిగా భుజించడం ఆరోగ్యమును, ఆయువును, పుణ్యమును మరియు స్వర్గమును నశింపచేస్తుంది. మరియు లోకనిందితము కూడా. కావున అతిగా భుజించరాదు.

(15) బాలకునకు వివాహము కానంతవరకు గురువు వద్దకాని లేక తల్లిదండ్రుల వద్దగాని ఎక్కడ వున్నప్పటికి బ్రహ్మచారిగానే వుండాలి.

(16) ప్రస్తుత కాలాన్ననుసరించి కనీసం 18 సంవత్సరముల వరకు బ్రహ్మచర్యాన్ని విధిగా పాటించాలి.

(17) సోడా, ఐస్, బిస్కట్స్, డాక్టర్ మందులు, హోటల్ భోజనము మున్నగునవి ఉచ్ఛిష్టములు మరియు మిక్కిలి అపవిత్రములు. కావున

వీటిని ధర్మమునకు విరుద్ధంగా భావించి త్యజించాలి. ఇట్టి భోజనమును భగవానుడు తామసమైనదిగా పేర్కొనెను.

(18) తరచుగా సోడావాటరు, ఐస్‌క్రీమ్, ఉచ్ఛిష్టములు. కేక్ మున్నగువానిలో గ్రుడ్లు, డాక్టర్ల ఔషధములలో మద్యమాంసముల కలయిక మరియు హోటలు భోజనమునందు మద్యమాంసాది సంపర్కమవడంచేత వీటినన్నిటిని మిక్కిలి అపవిత్రంగా భావించాలి.

(19) బ్రహ్మచారి వెల్లుల్లి, నీరుల్లి, మద్యమాంసములు, భంగు, పొగాకు, బీడి, సిగరెట్, గంజాయి మొదలగు ఘృణితమగు మరియు మత్తుపదార్థములను సేవించడం పనికిరాదు. వాటికి దూరంగా వుండాలి వాటిని ఎప్పుడు స్మరించనే స్మరించరాదు.

(20) అత్తరు, సుగంధిత తైలమును, పుష్పమాలను, కాటుకను, తలవెంట్రుకల శృంగారమును, నృత్యమును, గానమును, వాద్యయంత్రమును, స్త్రీలను దర్శించడం - భాషించడం - స్పర్శించడం మరియు సినిమా థియేటర్లు మున్నగు ఆటలు, తమాషాలను చూడటం - ఇవన్నీ అనర్థాలన్నింటికి మూలమని కామోద్దీపకములని మరియు వీర్యనాశకములని భావించి త్యజించాలి.

(21) అసత్యము, కపటము, మోసము ఛిద్రాన్వేషణము, జూదము, దెబ్బలాడుట, వివాదము, నింద, హింసా, దొంగతనము, వ్యభిచారము మున్నగువానిని మహాపాతకములుగా భావించి అన్నిటిని పూర్తిగా త్యజించాలి.

(22) ఆలస్య - ప్రమాదములకు దూరముగా వుండి తల్లిదండ్రులు మున్నగు గురుజనుల సేవను పరమధర్మముగా భావించాలి. వారిని పూజించడం, సేవించడం, ఆజ్ఞను పాటించడం తత్పరతతో చేయవలెను.

(23) కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ, రాగ-ద్వేష, ఈర్ష్య, వైర అహంకార దంభ, దర్ప, అభిమాన అసూయ మున్నగు దుర్గుణములను పాపములన్నిటికి మరియు దుఃఖము లన్నిటికి మూలకారణములుగా తెలిసికొని హృదయమునుండి తొలగించడానికి విశేషంగా ప్రయత్నించాలి.

(24) దుర్గుణములను మరియు దురాచారములను త్యజించి మనస్సును మరియు ఇంద్రియములను విషయభోగములనుండి తొలగించి తన వశమునందు వుంచుకోవాలి.

(25) తల్లిదండ్రుల, ఆచార్యులసేవ, ఆజ్ఞాపాలనతో సమానమైనట్టి ధర్మము బాలకులకు వేరొకటి లేదు. వీరందరికి సేవ చేయడమే పరమధర్మము మిగిలినవన్నీ ఉపధర్మములు మాత్రమేనని మనువుగారు బోధించిరి.

(26) తనకన్న పెద్దవారినందర్నీ సేవించాలి, నమస్కరించాలి, వారిలో కూడా వేదశాస్త్రములను అభ్యసించిన బ్రాహ్మణుడైతే అందరికన్న అధికంగా సత్కరింపదగినవాడు.

(27) వైశ్య - ఋషి శ్రవణకుమారుడు, మర్యాదా పురుషోత్తముడగు శ్రీరామచంద్రుని మాదిరిగా మాతృ పితృ చరణములకు నిత్యము నమస్కరించాలి. మరియు శ్రద్ధా-భక్తి, వినయపూర్వకంగా వారి ఆజ్ఞను పాటిస్తూ తత్పరతతో వారిని సేవించాలి.

(28) మాతృ-పితృ సేవాపరాయణులైన పురుషులకు ఆయుర్వృద్ధి, విద్యావృద్ధి, బలవృద్ధి కలగడంతో పాటు ఉత్తమగతి, ఇహపరలోకములందు చిరకాలము వరకు వుండునటువంటి కీర్తికూడా కల్గుతుంది.

(29) తల్లిదండ్రుల, గురుజనుల, తోటివిద్యార్థుల విషయము నందే కాకుండా అందరి తోటి సదా సర్వదా హితకరమగు మరియు వినయముతో కూడిన వచనములనే పలకాలి. మనసు, వాక్కు, తనువుతో అన్నివిధాల పరులకు హితము కల్గునట్లుగానే వ్యవహరించాలి.

(30) జగత్తునందు అన్నిటికన్న మించినది ప్రేమ. ప్రేమ సాక్షాత్ పరమాత్ముని స్వరూపము. కావున ప్రేమ వున్నచోటనే సుఖమునకు మరియు శాంతికి సామ్రాజ్యము.

(31) ఎవరైనా తనను నిందించినప్పటికి లేక తిట్టినప్పటికి తాను దానికి బదులుగా శాంతిని కల్గించు సత్యము, ప్రియము, హితకరమగు కోమల వచనములనే పలకాలి.

(32) ఎంతటి ఆపదవచ్చినప్పటికి ధైర్యముతో మరియు నిర్భయంతో అన్నిటిని సహించాలి. ఎందుకంటే, నిర్భయంగా సహించడంచేత ఆత్మబలానికి వృద్ధి చేకూరుతుంది. ఇలా భావించి ఆపదయందుకూడా ధైర్యమును మరియు ధర్మమును విడనాడరాదు.

(33) సహనశక్తిచేత ధీరత్వము, వీరత్వము, గంభీరము, మరియు ఆత్మబలమునకు వృద్ధికూడ కల్గుతుంది. క్షమాబుద్ధితో విధిగా సహనశక్తి కల్గివుండాలి. పిరికితనము, లేక భయముతోటి కాదు.

(34) ప్రతి ఒక్క బాలకుడు తన బలమును వృద్ధి చెందునట్లుగా ప్రయత్నించాలి. ఇందుకు ఐదు విషయములు సహకరిస్తాయి :

(క) బ్రహ్మచర్యపాలనము - దీనిచేత శరీరముతోపాటు ఆత్మబలము కూడ వృద్ధిచెందుతుంది.

(ఖ) నిత్యం నియమంగా వ్యాయామం చేయడం. దీనిచేత శరీరమునకు పౌరుషము మరియు స్ఫూర్తి కలుగుతుంది.

(గ) సాయం ప్రాతఃకాలములందు విధిగా పాలుత్రాగటం, పాలు సాక్షాత్ అమృతం. బలమును మరియు బుద్ధిని వృద్ధి చేయడానికి ఇంతకు మించిన శ్రేష్ఠమైన పదార్థము మరొకటి లేదు. వ్యాయామ అనంతరము పాలు త్రాగినందున విశేషలాభం కలుగుతుంది. పాలను త్రాగటం చేత మనసు సాత్త్వికమౌతుంది.

(ఘ) స్వాస్థ్య విషయములందు విశేషదృష్టి కల్గివుండటం. రోగరహితులుగా వుండడానికి తన ఇంటిని, శరీరమందలి వస్త్రములను శుభ్రంగా వుంచుకోవాలి. ప్రతిఒక్క బాలకుడు తన బుద్ధిని వికసింపచేసుకోవాలి. విద్యచేత మరియు సద్గ్రంథముల అభ్యాసము చేత బుద్ధి పెరుగుతుంది. వృద్ధుల మరియు సజ్జనుల సాంగత్యము, సేవచేయడం మరియు నమస్కారము చేయడంచేత విచారములు పవిత్రమౌతాయి. ఉత్తమగుణముల సంగ్రహము ఉత్తమ ప్రవర్తన, శౌచాచారములను పాటించడంచేత కూడ బుద్ధి పవిత్రము మరియు చురుకుగా తయారవుతుంది.

(ఙ) బాలకులందరు తమ హృదయమునందు భగవద్భక్తి కల్గివుండాలి. భగవద్భక్తి వలన సదాచారములు మరియు సద్గుణములు వాటికవే వృద్ధి చెందుతాయి. ఉత్తమ ప్రవర్తనకు భగవద్భక్తి మూలాధారము. భగవంతుని కీర్తన, ధ్యానము, పూజ, ప్రార్థన, నమస్కారము, స్తుతి ఇవన్నీ భక్తికి అంగములు, బాలకులు వీటిపట్ల విశేషంగా దృష్టిని కల్గివుండాలి.

❖ ❖ ❖